

**T.C.
MUĞLA VALİLİĞİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK İL MÜDÜRLÜĞÜ**

MUĞLA İLİ 2017 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

HAZIRLAYAN

ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİ ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

MUĞLA-2018

ÖNSÖZ

Mevcut olan tüm değerleriyle korunması gereken bir bütün olan “çevre”, günümüz dünya toplumlarının en önemli gündem maddelerinden birisidir. Bir ilişkiler bütünü olan çevrenin bozulması ve çevre sorunlarının ortaya çıkması, genellikle insan kaynaklı etkilerin, doğanın ilişkiler sistemini ve doğal dengeleri bozmasıyla başlamıştır.

Gelişen teknolojinin yaşamımıza getirdiği rahatlık yanında, bu gelişmelerin tabiata ve çevreye verdiği kirliliğin boyutu her geçen gün hızla artmaktadır. Sanayileşme ve çevrenin bilinçsiz kullanılması sonucu bugün, hemen herkes, doğal kaynakların bozulduğu, su, hava ve toprak kirliliğine yol açtığı ve bitki - hayvan varlığına zarar verdiği konusunda inkar edilemez bir fikir birliği içindedir.

Çevre sorunlarındaki artış aynı zamanda çevre ile ilgili tedbir alınması gerekliliğini de ortaya çıkarmış, çevresel değerlerin hukuki güvence altına alınması amacıyla çevreye ilişkin hükümler Anayasa, Kanun ve Yönetmeliklerde yer almaya başlamıştır.

Bu amaçla İlimiz hakkında toplanan her türlü bilgi ve veri toplanıp bir araya getirilmiştir. Birçok kurum ve kuruluşlardan alınan bu veriler doğrultusunda “ İl Çevre Durum Raporu” hazırlanmıştır.

UĞUR ŞEREN
Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürü

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

A. Hava	12
A.1. Hava Kalitesi	13
A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar	14
A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar	18
A.4. Ölçüm İstasyonları	18
A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü	20
A.6. Gürültü	21
A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar	23
A.8. Sonuç ve Değerlendirme	24
Kaynaklar	24
B. Su ve Su Kaynakları	25
B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli	25
B.1.1. Yüzeysel Sular	25
B.1.1.1. Akarsular	25
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	30
B.1.2. Yeraltı Suları	35
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	35
B.1.3. Denizler	36
B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi	36
B.2.1. İçmesuyu Kaynakları ve Barajlar	36
B.2.2. Yeraltı Suyu Kaynakları	36
B.2.3. Akarsular	37
B.2.4. Göller, Göletler ve Rezervuarlar	38
B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu	38
B.3.1. Noktasal Kaynaklar	38
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	38
B.3.1.2. Evsel Kaynaklar	39
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	39
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	39
B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri	40
B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu	40
B.4.1.1. Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	40
B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından kullanılma su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	43
B.4.1.3. İçme suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli ...	48
B.4.2. Sulama	50

B.4.2.1. Sulama salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	53
B.4.2.2. Damlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı..	57
B.4.3. Endüstriyel Su Temini	57
B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	57
B.4.5. Rekreatyoneel Su Kullanımı	58
B.5. Çevresel Altyapı	59
B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus	59
B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	64
B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri	64
B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması	66
B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü	66
B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar	66
B.6.2. Arıtma çamurlarının toprakta kullanımı	67
B.6.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	67
B.6.4. Tarımsal faaliyetler ile oluşan toprak kirliliği	68
B.7. Sonuç ve Değerlendirme	69
Kaynaklar	69
C. Atık	69
C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)	69
C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları	71
C.3. Ambalaj Atıkları	72
C.4. Tehlikeli Atıklar	73
C.5. Atık Madeni Yağlar	78
C.6. Atık Pil ve Akümülatörler	79
C.7. Bitkisel Atık Yağlar	79
C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller	79
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)	80
C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar	80
C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar	81
C.12. Tehlikesiz Atıklar	81
C.12.1. Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları	82
C.12.2. Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	82
C.12.3. Atıksu Arıtma Tesisleri Çamurları	85
C.13. Tıbbi Atıklar	85
C.14. Maden Atıkları	86
C.15. Sonuç ve Değerlendirme	87
Kaynaklar	88
Ç. Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi Çalışmaları	89
Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar	89
Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme	89
Kaynaklar	89

D. Doğa Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik	90
D.1. Ormanlar ve Milli Parklar	90
D.2. Çayır ve Mera	101
D.3. Sulak Alanlar	102
D.4. Flora	103
D.5. Fauna	105
D.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları	109
D.7. Sonuç ve Değerlendirme	115
Kaynaklar	115
E. Arazi Kullanımı	116
E.1. Arazi Kullanım Verileri	116
E.2. Mekansal Planlama	122
E.2.1. Çevre Düzeni Planı	124
E.3. Sonuç ve Değerlendirme	124
Kaynaklar	125
F. ÇED, Çevre İzin ve Lisans İşlemleri	126
F.1. ÇED İşlemleri	126
F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri	127
F.3. Sonuç ve Değerlendirme	128
Kaynaklar	128
G. Çevre Denetimleri ve İdari Yaptırım Uygulamaları	129
G.1. Çevre Denetimleri	129
G.2. Şikayetlerin Değerlendirilmesi	132
G.3. İdari Yaptırımlar	132
G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları	133
G.5. Sonuç ve Değerlendirme	133
Kaynaklar	133
H. Çevre Eğitimleri	134
EK-1: İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Araştırma Formu	137
Bölüm I. Hava Kirliliği	137
Bölüm II. Su Kirliliği	141
Bölüm III. Toprak Kirliliği	150
Bölüm IV. Öncelikli Çevre Sorunları	153

ŞEKİL LİSTESİ

ÇİZELGELER

Çizelge A.1	Personel Durum Tablosu (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	11
Çizelge A.2	Epa Hava Kalite indeksi	12
Çizelge A.3	Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri.....	13
Çizelge A.4	İlimizde 2017 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi,Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	17
Çizelge A.5	İlimizde 2017 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	17
Çizelge A.6	İlimizde 2017 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	17
Çizelge A.7	İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	18
Çizelge A.8	İlimiz Merkez Hava İzleme İstasyonu 2017 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri (http://www.havaizleme.gov.tr , 2018).....	19
Çizelge A.9	Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği 2017 Yılında Hava Kalitesi Sınır Değerleri	19
Çizelge A.10	İlimizde Bulunan Egzoz Emisyon Ölçüm İstasyonları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	20
Çizelge A.11	İlimizde 2017 Yılı İldeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı (İl Emniyet Müdürlüğü, 2018)	20
Çizelge B.1	İlimizin Akarsuları (DSİ, 2018)	29
Çizelge B.2	İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri (DSİ, 2018)	32
Çizelge B.3	YAS Faaliyetleri (DSİ, 2018)	34
Çizelge B.4	İl Bazında YAS Envanteri (DSİ, 2018)	34
Çizelge B.5	Muğla İli Sınırları İçindeki YAS Sulama Tesisleri (DSİ, 2018)	36
Çizelge B.6	Muğla Toprak-Su Kooperatiflerince İşletilen Sulamalar (DSİ, 2018)	37
Çizelge B.7	Muğla İli İçme Suyu Arıtma Tesis Durumu (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2018)	40
Çizelge B.8	Muğla İli İçme – Kullanma Suyu Durumu (DSİ, 2018)	41
Çizelge B.9	2017 Yılı Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su Miktarları (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2018)	43
Çizelge B.10	İlimizdeki Açılan Sondaj Kuyuları (DSİ, 2018).....	44
Çizelge B.11	İlimizdeki İçme Suyu Amaçlı Kullanılan Göletler (DSİ, 2018)	50
Çizelge B.12	İlimiz Sulama Alanı Miktarları (DSİ, 2018)	51
Çizelge B.13	İlimiz Hidroelektrik Enerji Potansiyeli (DSİ, 2018).....	58
Çizelge B.14	Kanalizasyon Şebekeleri İle Hizmet Veren Belediye Sayısı ve Bağlı Nüfus (TÜİK, 2018)	59
Çizelge B.15	İlimizde 2017 Yılı Evsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu	

	(Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2018)	62
Çizelge C.1	İlimizde 2017 Yılı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	72
Çizelge C.2	İlimizdeki 2017 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	74
Çizelge C.3	İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	78
Çizelge C.4	İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	79
Çizelge C.5	İlimizdeki Termik Santrallerde 2017 Yılında Kullanılan Kömür Miktarı ve Oluşan Cüruf - Uçucu Kül Miktarları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	84
Çizelge C.6	Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yön. Göre Termik Santral Atıkları	84
Çizelge C.7	2017 Yılında Muğla İli Sınırları İçinde Oluşan Tıbbi Atık Miktarı (Atık Yönetimi Uygulaması, 2018).....	86
Çizelge C.8	Muğla İlinde Yıllara Göre Yıbbi Atık Miktarları (İlke Tıbbi Atık, 2018).....	86
Çizelge C.9	Maden Atıklarının Sınıflandırılması Tablosu	87
Çizelge C.10	Muğla İlinde Bulunan Atık İzleme Tesisi Sayısı(Muğla ÇŞİM, 2018).....	87
Çizelge D.1	Muğla İli Orman Vasfı (Muğla Orman Bölge Müdürlüğü, 2018)	90
Çizelge D.2	Muğla İli Ağaç Türleri Alanları ve Yüzdesel Dağılımları (Muğla Orman Bölge Müdürlüğü, 2018)	91
Çizelge D.3	Muğla İli Arazi Dağılımı (Orman ve Su İşleri Muğla Şube Müd.,2018)	93
Çizelge D.4	Muğla'da Korunan Alanlar (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018) ...	109
Çizelge D.5	Muğla'da Özel Çevre Koruma Bölgeleri (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	110
Çizelge E.1	İlimizin Arazi Kullanım Durumu (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2018)	120
Çizelge E.2	İlimizin Arazi Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırması (TÜİK, 2018)	121
Çizelge E.3	Tarım Alanlarının Dağılımı (Muğla Tarım Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2018).....	121
Çizelge E.4	Mineral, Azot, Fosfor ve Potasyum Miktarı (Muğla Tarım Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, 2018).....	121
Çizelge F.1	İlimizde Bakanlık ve Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2018 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	126
Çizelge F.2	İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Lisansı Belgesi Sayıları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	127
Çizelge F.3	İlimizde 2017 yılında verilen Çevre İzin ve Lisans Konuları(Muğla ÇŞİM).....	127
Çizelge G.1	İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	129
Çizelge G.2	İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne Gelen Tüm	

	Şikayetler ve Bunların Değerlendirme Durumları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	132
Çizelge G.3	İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	132

GRAFİKLER

Grafik A.1	İlimiz Merkez İstasyonu PM10 ve SO2 Parametreleri Günlük Ortalama Değerleri Grafığı (http://www.havaizleme.gov.tr ,2018)	18
Grafik A.2	İlimizde 2017 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı (Muğla Büyükşehir Belediyesi , 2018).....	23
Grafik C.1	İlimizdeki 2017 Yılı Kayıtlı Ambalaj Üreticisi Ekonomik İşletmeler (onlinecevre.gov.tr, 2018)	72
Grafik C.2	Atık Yönetim Uygulaması Verilerine Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	77
Grafik C.3	Atık Yönetimi Uygulaması Verilerine Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi (Atık Yönetimi Uygulaması, 2018).....	77
Grafik C.4	İlimizdeki Atık Yağ Toplama Miktarları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	78
Grafik C.5	İlimizde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen ÖTL Miktarları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	80
Grafik F.1	İlimizde 2017 Yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	126
Grafik F.2	İlimizde 2017 Yılında Verilen Geçici Faaliyet Belgelerinin Konulara Göre Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	127
Grafik F.3	İlimizde 2017 Yılında Verilen Çevre İzin/Lisans Konuları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	127
Grafik G.1	İlimizde Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2017 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018).....	130
Grafik G.2	İlimizde Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2017 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	131
Grafik G.3	İlimizde Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2017 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	131
Grafik G.4	İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konularına Göre Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)	133

GİRİŞ

Muğla İli, Batı Anadolu'nun güney ucunda 36° 17' ve 37° 33' kuzey enlemleri ile 27° 13' ve 29° 46' doğu boylamları arasında, Ege Bölgesi'nin Güneybatı ucunda, Ege ve Akdeniz Bölgelerinin iç içe geçtiği dağlık bir bölgede yer almaktadır.

Yüzölçümü ise 12890 km² olan Muğla İli kuzeyden Aydın, kuzeydoğudan Denizli, Burdur, doğuda Antalya, güney ve batıda Akdeniz ve Ege Denizi ile çevrilidir.

İlin en doğusunda Seydikemer Doğanlar Mahallesi Karatepe Mevkii yer alırken, en batısında Bodrum Gümüşlük, İnceburun Mevkii bulunmaktadır.

İlin en güneyindeki en uç noktası, Fethiye Kumluova'dır (Eşen Çayı). Kuzeyindeki en uç noktada ise Oltalı Gedik bulunmaktadır.

Kendi adıyla anılan ovanın kuzey yönünde, Asar (Hisar) Dağı eteklerinde kurulup, sonradan ovaya doğru dağılmakta olan, kendimi has mimarisi, beyaz badanalı duvarları, kırmızı kiremitli damları, özgün bacaları ve daracık sokakları ile temiz şirin bir turizm cennetidir.

İlimiz, Ülkemizin güney-batı köşesinde, Toros kıvrım sistemiyle Batı Anadolu kıvrım sisteminin iç içe girdiği dağlık ve engebeliğin Menteşe yöresinde yer almaktadır. Bu dağları örten kıyıya inen ormanları ve geçmiş uygarlıkların yapıtlarıyla bezenmiş doyumsuz güzellikleri vardır. Kıyıların uzunluğu 1480 km'dir. Şehir Merkezi Karadağ, Kızıldağ, Masa Dağı, Hamursuz Dağı ile çevrelenmiş olup, Hisar Dağından ovaya doğru yayılır.

İlimiz uluslararası iki havaalanına sahip olup, İl Merkezinden Dalaman Havalimanına uzaklık 90 km, Milas-Bodrum Havalimanına uzaklık 75 km'dir.

Bölgenin antik çağdaki adı KARYA'dır. Bu adın MÖ 3400 yıllarında yöreye gelen kavmin başında bulunan ve Argos Hükümdarı Kral Föreneus'un oğlu KAR'dan ortaya çıktığı sanılmaktadır. Bölgenin bilinen en eski sakinleri, varlıkları MÖ3000 yıllarına ait kalıntılardan anlaşılan Lelegler ve Karlardır.

Karya Bölgesini, güneyde "İndus" (Dalaman) çayı ayırır. Kuzeyde "Lidya" bölgesi ile sınıırını ise Büyük Menderes nehri oluşturur.

Muğla Karya'daki en eski şehirlerden biridir. Kıyıda yer almadığı için, deniz ticaretinin getirdiği canlılığı yaşayamamış, bu nedenle de yöredeki pek çok antik şehirdeki gibi fiziksel özellik göstermemiştir. Bulunan bazı tarihi kalıntılarda adı MOGOLA olarak belirtilmekte, bazı kişi ve kaynaklara göre de Mobella olduğu ileri sürülmektedir.

MÖ 13. yüzyılda Anadolu'nun II. Ramses tarafından istilasından sonra Karya Bölgesi, bir süre Mısır egemenliğinde kaldı. Anadolu kavimlerinin Truva Savaşında yenilmesinden sonra MÖ 1000'de Dor'lar yörenin güney kıyılarına yerleştiler. MÖ 546'da Pers'lerin Lidya Kralı Kresüs'ü esir almaları ile yöre Pers topraklarına katılmış ve Karya kendi soyundan gelen krallar tarafından yönetilen bir satraplık (Şehir Devleti) olarak varlığını sürdürmüştür.

MÖ 334'de Anadolu'ya gelen Büyük İskender, kıyıyı izleyerek önce Halikarnassos'u daha sonra da Muğla'yı aldı. İskender'in yöreden çekilmesi ile bir süre karışık ve karanlık bir dönem yaşayan Muğla; MÖ 188'de Roma'nın yardımı ile Bergama Krallığının egemenliğine girmişse de Bergama Kralı III. Attalos MÖ 133'de ölürken bütün Bergama topraklarını, bu

gider. Buradan itibaren doğudaki Konya Paftası ile olan sınır çizgisi de, Tefenni Ovası'nın doğu kısmından ve Beydağları'nın batı yamaçlarından geçerek Fenike Körfezi'nde Akdeniz'e erişir.

Paftada, kristalin Menderes masifinin güney kısmı ile Toros sisteminin batı ucu olan Teke Dağları yer almaktadır. Bu dağlarda Ed.Suess (1901) tarafından, bazı karakteristik formasyonların bulunması dolayısıyla (büyük ofiyolit kitleleri, radyolaritler, flišlerle sonuçlanan kalın kalker serileri), silsilelerin devamlılığını göstermek istediği, Dinarik–Toros kavsinin (Arc dinaro–taurique) doğu kolu ile batı kolu birbirlerine bağlanmaktadır.

Bu bölge çok ilginç ve karışın tanjansiyel tektoniğe bir misal teşkil etmektedir. Düzensiz bir surette birbiri üzerine gelmiş ekaylar ve naplar sonradan faylar ve fleksürlerle kesilmiş ve böylece çözülmesi müşkül bir yapı meydana gelmiştir. Türkiye'nin ekonomisinde çok önemli bir rol oynayan krom cevherleri, paftada çok geniş sahaları kaplayan peridotitler içinde bulunmaktadır.

Muğla'da yabani hayvan varlığı oldukça çeşitli ve zengindir. Marmaris Adaköy'de alageyik ile Marmaris Karadağ yarımadası, Yılanlı Çakmak Kocatepe ve Köyceğiz'de yaban keçisi üretme ve koruma sahaları bulunmaktadır. Dünyada az rastlanan “Caretta Caretta” cinsi iri deniz kaplumbağası Dalyan–İztuzu üreme sahasında kontrol ve koruma altındadır. Muğla ili, bildircın, keklik, leylek, kırlangıç, şahin, serçe, yaban kazı gibi kanatlı ve yaban keçisi, alageyik, kurt, çakal, tilki, tavşan gibi kanatsız zengin bir yabani hayvan varlığına sahiptir.

Muğla ilinin önemli üç akarsuyu Çine Çayı, Eşen Çayı ve Ortaca–Dalaman arasında yer alan ve bu iki ilçe arasında sınır olarak kabul edilen Dalaman Çayı'dır. Çine Çayı Yatağan'dan geçerken Yatağan Çayı adını, Eşen Çayı ise Seki beldesinden geçerken Seki Çayı adını alır. Muğla ilinde iki büyük göl bulunmaktadır. Bunlar Milas ile Aydın ilinin Söke ilçesi sınırlarına yayılan Bafa Gölü ile Köyceğiz ilçesindeki Köyceğiz Gölü'dür.

Müdürlüğümüz Çevre Personel Durumu

İl Müdürlüğümüzde çevre kısmı “ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü” ve “Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü” olmak üzere iki şubeden oluşmaktadır. Mevcut personel durumu ise şu şekildedir:

Çizelge A.1- Personel Durum Tablosu

Unvanı	ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü	Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü	TOPLAM
Şube Müdürü	1		1
Çevre Mühendisi	5		5
Makine Mühendisi	1		1
Biyolog	1		1
GENEL TOPLAM	8		8

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Türkiye’de özellikle kış sezonunda bazı şehir merkezlerinde meteorolojik şartlara da bağlı olarak hava kirliliği görülmektedir. Kış aylarında ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin temel sebepleri; düşük vasıflı yakıtların iyileştirilme işlemine tabi tutulmadan kullanılması, yanlış yakma tekniklerinin uygulanması ve kullanılan yakma sistemleri işletme bakımlarının düzenli olarak yapılmaması şeklinde sıralanabilir. Ancak ısınmada doğal gazın ve kaliteli yakıtların kullanılması sonucu özellikle büyük şehirlerde hava kirliliğinde 1990’lı yıllara göre azalma olmuştur.

Şehirleşme ile sanayi tesislerinin yakın çevresindeki bölgelerdeki konutlaşmaların artması hava kirliliğinin olumsuz etkilerini artırmaktadır. Kömüre dayalı termik santrallerde kullanılan yerli linyitlerin yüksek kükürt oranı ve bazı tesislerde arıtma sistemlerinin olmaması nedeniyle kükürt dioksit (SO₂) emisyonları problem oluşturmaktadır. Çevre Mevzuatının kirletici vasfı yüksek tesisler olarak nitelendirdiği enerji üretim tesisleri için mevzuatta özel emisyon sınır değerleri bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli izinler, tesisten çıkan emisyonlar ve tesisin etki alanı içerisinde hava kirliliğinin tespitine ilişkin usul ve esaslar Çevre Mevzuatında belirlenmiştir. Katı, sıvı ve gaz yakıt kullanan bu tesisler için ilgili baca gazı sınır değerlerinin sağlanması yanında tesis etki alanlarında hava kalitesi sınır değerlerinin de sağlanması gereklidir. Bu nedenlerle söz konusu tesislerden kaynaklanan özellikle toz, kükürt dioksit (SO₂) ve azot oksit (NO_x) emisyonlarının giderilmesi ve azaltılması konusundaki tekniklerinin uygulanması gereklidir. Söz konusu azaltım teknikleri son yıllarda tesislerden kaynaklanan emisyon yüklerini önemli ölçüde azaltılabilmektedir. Söz konusu azaltım tekniklerinin hayata geçirilmesi ve yaygın olarak kullanılabilmesi içinde Çevre Mevzuatında bazı değişiklikler yapılmıştır.

Şehirlerde yaşanan hava kirliliğine, artan motorlu taşıtlardan kaynaklanan egzoz gazları ile sanayiden kaynaklı baca gazları da katkı sağlamaktadır.

Çizelge A.1 - EPA hava kalitesi indeksi

<i>Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler</i>	<i>Sağlık Endişe Seviyeleri</i>	<i>Renkler</i>	<i>Anlamı</i>
<i>Hava Kalitesi bu aralıkta olduğunda..</i>	<i>..hava kalitesi koşulları..</i>	<i>..bu renkler ile sembolize edilir..</i>	<i>..ve renkler bu anlama gelir.</i>
0 – 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.

51 – 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 – 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 – 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 – 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Çizelge A.2 – Hava kalitesi değerlendirme ve yönetiminde limit değerlerinde kademeli azaltım ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER (µg/m ³)							UYARI EŞİĞİ
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	500	500	470	440	410	380	350	500 µg/m ³ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir "bölge" veya "alt bölge"de veya en azından 100 km ² 'de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	250	250	225	200	175	150	125	
	yıllık ve kış dönemi (1 Ekim'den 31 Mart'a kadar) -insan sağlığının korunması için-	20	20	20	20	20	20	20	
NO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	---	300	290	280	270	260	250	400 µg/m ³ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir "bölge" veya "alt bölge"de veya en azından 100 km ² 'de – hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	60	60	56	52	48	44	40	

NO _x	yıllık -vejetasyonun korunması için-	---	30	30	30	30	30	30	---
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	100	100	90	80	70	60	50	---
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	60	60	56	52	48	44	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	1	1	0,9	0,8	0,7	0,6	0,5	---
BENZEN	yıllık -insan sağlığının korunması için-	10	10	10	10	9	8	7	---
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama -insan sağlığının korunması için-	16.000	16.000	14.000	12.000	10.000	10.000	10.000	---

*Arsenik (As), kadmiyum (Cd), nikel (Ni), ve benzo(a)piren kirleticileri için Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde hedef değerler ve hedef değere ulaşılacak tarih bulunmamaktadır.

*Ozon (O₃) kirleticisi için Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliğinde bilgilendirme ve uyarı eşiği ile hedef değer ve uzun vadeli hedef bulunmaktadır.

(Kaynak: Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi: 2013/37 – EK-II)

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Unsurlar

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO_2), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO_2 ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO_2 'den ozon veya radikallerle (OH veya HO_2 gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibari ile NO_2 kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO_2 derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO_2 derişimlere uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM_{10}), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışırlar. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM_{10} 10 μm 'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 μm 'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM_{10} için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM_{10} solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkaçıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM_{10} 'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM_{10} maruziyetine karşı hassastır. PM_{10} yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler % 100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek

değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerler ulaşılmasının bir sebebi de inversiyon durumudur. CO'in global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

İnversiyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'in ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve üç oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur. (NO₂+güneş ışınları=NO+O=>O+O₂ =O₃) Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

Çizelge A.4 – İlimizde 2017 Yılında Evsel Isınmada Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
İthal Kömür	Sibirya-Afrika	22.700	6400	12-31	0,9	10	16
Yerli Kömür	Aydın-Manisa-Edirne-Kütahya-Denizli-Muğla-Konya-Isparta	10.900	4800 (208 Sayılı MÇK Kararı İle)	-	2	25	25

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

Çizelge A.5– İlimizde 2017 Yılında Sanayide Kullanılan Katı Yakıtların Cinsi, Yakıtların Özellikleri ve Bu Yakıtların Temin Edildiği Yerler (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Yakıtın Cinsi (*)	Temin Edildiği Yer	Tüketim Miktarı (ton)	Yakıtın Özellikleri				
			Alt Isıl Değeri (kcal/kg)	Uçucu Madde (%)	Toplam Kükürt (%)	Toplam Nem (%)	Kül (%)
Yerli Kömür	Muğla (Yatağan)	5.926.390,00	1800		5-10	30,5-34,1	24,3-30,5
	Muğla (Yeniköy)	4.069.646	1850		5-10	30-35	25-30
	Muğla (Kemerköy)	6.050.138	1950		5-10	30-35	25-30

(*) Yerli kömür, ithal kömür, briket, biyokütle, Sosyal Yardımlaşma Vakfı kömürü, odun gibi.

Çizelge A.6 –İlimizde 2017 Yılında Kullanılan Doğalgaz Miktarı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Yakıtın Kullanıldığı Yer	Tüketim Miktarı (m ³)	Isıl Değeri (kcal/kg)
Konut	2.923.540	8900
Sanayi	-	-

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlimizde, Merkez İlçe olmak üzere 1 adet Hava Kalitesi Ölçüm İzleme İstasyonu bulunmaktadır.

Ortalama gaz molekül büyüklüğü 0,0002 µm çaptan iri olan ve havada bir süre askıda kalabilen her türlü katı veya sıvı madde partikül sınıfına girer. Bu tanıma göre maddenin yoğunluğuna bağlı olmakla birlikte en iri partikülün 500 µm kadar çapta olması gerekir. Partikül şeklindeki kirletici emisyonların tanımları iriliklerine, yoğunluklarına ve kimyasal yapılarına bağlı olarak aerosol, duman, is ve toz şeklinde isimlendirilmektedir. Sağlık açısından boyutu 10µm'dan küçük olan partiküller önemlidir. Küçük partiküller akciğere kadar ulaşabilirler. Partikül madde çapı küçüldükçe sağlık üzerindeki olumsuz etkisi o kadar artmaktadır. Motorlu taşıtlar, termik santraller, ısınma tesisleri, orman yangınları, çimento ve inşaat sanayi önemli partikül madde kaynaklarıdır. Çapları 10 µm den küçük olan partiküller rüzgârla kilometrelerce taşınmaktadır. Bu partiküller akciğerlere kadar ulaşıp kanın içindeki karbondioksitin oksijene dönüşümünü yavaşlatmakta, bu da nefes darlığına neden olmaktadır.

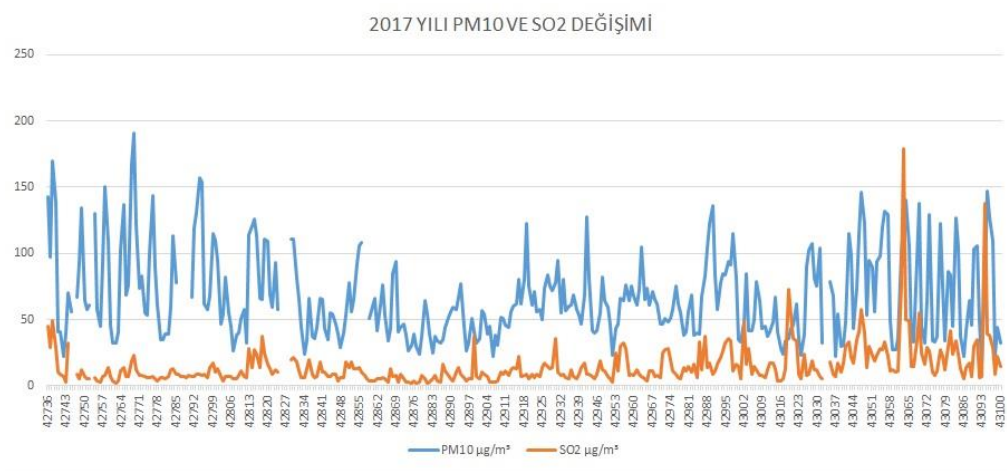
Çizelge A.7- İlimizde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler
(<http://www.hava.izleme.gov.tr>, 2018)

İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLETİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Muğla 1	X: 37° 12' 56" Y: 28° 21' 25"	X					X

A.4. Ölçüm İstasyonları

Ölçüm istasyonundan elde edilen veriler aşağıdaki tablo grafiklerde verilmiştir.

Grafik A.1- İlimiz Muğla Merkez İstasyonu PM₁₀ (2017 KVS limit değeri 80) ve SO₂ (2017 KVS limit değeri 200) Parametreleri Günlük Ortalama Değer Grafiği

Çizelge A.8- İlimiz Merkez Hava İzleme İstasyonu 2017 Yılı Hava Kalitesi Parametreleri Aylık Ortalama Değerleri (Muğla ÇŞİM, 2018)

Muğla (Merkez Hava İzleme İstasyonu)	SO ₂	AGS*	PM ₁₀	AGS*	CO	AG S*	NO	A G S *	NO 2	A G S *	NO x	AG S*	OZON	AG S*
Ocak	12	-	155	12										
Şubat	8	-	90	14										
Mart	12	-	76	12										
Nisan	11	-	60	5										
Mayıs	4	-	46	4										
Haziran	9	-	48	2										
Temmuz	10	-	68	13										
Ağustos	12	-	61	8										
Eylül	18	-	69	14										
Ekim	16	-	53	7										
Kasım	34	-	85	19										
Aralık	24	3	67	12										
ORTALAMA	14	-	73	122										

* Sınır değerini aştığı gün sayısı

Çizelge A.9– Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği 2017 Yılında Hava Kalitesi Sınır Değerleri

SO₂: Kükürtdioksit

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	1 saatlik ortalama sınır değer (mg/m ³)	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılmaması istenilen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aştığı gün sayısı		Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
				Menteşe	Yatağan	
AB	400	280	3	-	-	20
HKDYY ¹	500	175	3	3	-	

Partikül Madde 10

Sınır Değeri Saptayan Kuruluş	Günlük ortalama sınır değer (mg/m ³)	Aşılması istenen gün sayısı (mg/m ³)	Sınır değerini aşıldığı gün sayısı		Yıllık ortalama sınır değer (mg/m ³)
			Menteşe	Yatağan	
AB	50	35	-	-	40
HKDYY	70	35	123	85	40

A.5. Egzoz Gazı Emisyon Kontrolü

Çizelge A.10 - İlimizde Bulunan Egzoz Emisyon Ölçüm İstasyonları (Muğla ÇŞİM,2018)

Sıra No	İşletme Adı	Adresi
1	Oto Marin	Marmaris
2	Sistem Oto	Ortaca
3	Çiğdem Oto	Menteşe
4	Üstün İş Oto	Menteşe
5	Tüvtürk Milas	Milas
6	Tüvtürk Fethiye Motosiklet	Fethiye
7	Oto Beyhan	Menteşe
8	Tüvtürk Muğla	Ortaköy
9	Can Otomotiv	Dalaman
10	Batmazoğlu Oto	Fethiye
11	AYT	Fethiye
12	Seçkin Oto	Seydikemer
13	Tüvtürk Fethiye	Fethiye
14	Tüvtürk Mobil	Menteşe
15	Orhan Akça	Milas
16	Gürsoy Oto	Ortaca
17	Tüvtürk Bodrum	Bodrum
18	Önay Oto	Menteşe
19	Oto Zafer	Yatağan
20	Tüvtürk Marmaris	Marmaris
21	Teknoloji Renault Özel Servisi	Fethiye
22	Oto Özgün	Menteşe
23	Anıl Oto	Ortaca

Çizelge A.11- İlimizde 2017 Yılı İldeki Araç Sayısı ve Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü / İl Emniyet Müdürlüğü, 2018)

Araç Sayısı (Adet)				Toplam	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı				Toplam
Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri		Binek Otomobil	Hafif Ticari	Ağır Ticari	Diğerleri	
200,363	79,284	44.982	151,272	475,901					145,883

A.6. Gürültü

İlimizde, sanayii tesislerinin genellikle yerleşim yerlerinin dışında yer alması sebebiyle yoğun bir gürültü kirliliği söz konusu değildir. Bunun dışında yeni kurulacak işletmeler için; 2872 sayılı Çevre Kanunu'na istinaden çıkarılan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği gereği hazırlanan ÇED Raporlarında gürültü kirliliğinin önlenmesine yönelik gerekli tedbirlerin alınması sağlanmaktadır.

Bunun yansıra, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'ne intikal eden gürültü şikâyetleri değerlendirilmekte ve ilgili yönetmelikler gereği işlem yapılmaktadır. Yerleşim bölgelerinde, bina ve yol çalışmaları esnasında kullanılan araç ve ekipmanların yüksek düzeyde gürültü yayması ve bu makinelerin uzun süreli çalışması durumunda çalışan işçilerin ve çevrede yaşayan insanların ruh sağlığını ve toplumun huzurunu bozabilmektedir. Kısa ve uzun süreli olabilen bu işlemler, ani ve sürekli, ancak yüksek düzeyli gürültüler ile yakın çevrede özellikle yaz aylarında rahatsızlık oluşturmaktadır.

Uluslararası standartlarda ve gelişmiş ülkelerin standartlarında park, bahçe, ormanlık alanlar ve hatta mezarlıklar kentlerin en sessiz alanları olarak ayrılmıştır. Bu alanların sakinliği, toplumun huzuru, ulaşım ve endüstri gürültülerinden uzak bulunmalarına veya bu tür gürültülere karşı teknik önlemler alınmasına bağlıdır. İnsanların dinlenme ihtiyacı duyduğu bu tür sakin bölgelerde, yerel yönetimler tarafından yapılan imar planlarında gürültünün azaltılmasını sağlayacak tedbirlerin ve teknik önlemlerin yeterince alınmaması, ayrıca çevreye duyarsız ve diğer insanlara saygı duymayan kimi eğlence meraklıları tarafından gürültü kirliliğine sebebiyet verilmektedir.

Bunun yanında son yıllarda artan açık hava eğlence yerleri, bütün gece boyunca sabahın erken saatlerine kadar Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğindeki standartlara aykırı olarak çalışabilmekte ve elektronik olarak yükseltilmiş müzik sesleri ile yakın çevredeki konutlar ve dinlenme tesisleri için büyük bir rahatsızlık oluşturabilmektedir. Elektronik olarak yükseltilmiş sesler, ulaşım gürültülerinin ve diğer arka plan gürültülerinin en aza indiği gece saatlerinde çok daha uzun mesafelere yayılabilmektedir.

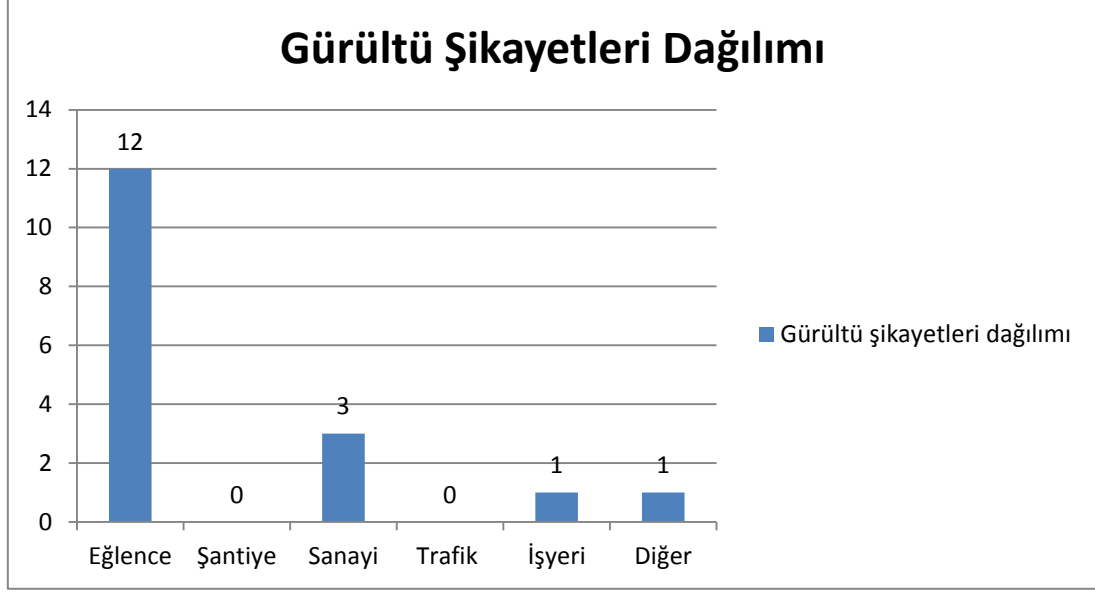
04 06 2010 tarih ve 27601 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğinde 27.04.2012 tarih ve 27917 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan değişiklikler yapılmıştır. Yönetmelik değişikliği ile “Çok hassas kullanımlar”, “Yataklı hizmet veren sağlık kurumları, eğitim dönemlerinde yatılı eğitim kurumları, çocuk ve yaşlı bakım evleri gibi kullanımlar”, “Hassas kullanımlar”, “Konut, yataklı hizmet veren konaklama tesisleri, eğitim kurumları, açık arazideki ve yerleşim alanı içindeki sessiz alanlar gibi kullanımlar”, “Az hassas kullanımlar” “İdari ve ticaret binaları, çocuk bahçeleri, oyun alanları ve spor tesisleri gibi kullanımlar” ve “Çok hassas kullanım

alanları” “Çok hassas kullanımların sınırlarından itibaren 250 metreyi içine alacak şekilde belirlenen alan” olarak tanımlanmıştır.

Yönetmelik değişikliği ile çok hassas kullanım alanlarındaki açık ve yarı açık eğlence yerlerinde canlı müzik yayını yapılması yasaklanmıştır. Bu alanlarda, açık ve yarı açık eğlence yerlerinin kurulmasına izin verilmeyecektir. Eğlence yerlerinden kaynaklanan çevresel gürültüden etkilenen yapı ile bitişik nizamda olan eğlence yerinden/yerlerinden kaynaklanan çevresel gürültü, Leq gürültü göstergesi cinsinden etkilenen yapı içindeki arka plan gürültü seviyesi değerini aşmamalıdır. Eğlence yerlerinden kaynaklanan çevresel gürültüden etkilenen yapı ile bitişik nizamda olmayan eğlence yerinden kaynaklanan çevresel gürültü, Leq gürültü göstergesi cinsinden arka plan gürültü seviyesini 5 dBA'dan ve 7 dBC'den daha fazla aşmamalıdır. Birden fazla eğlence yerinden çevreye yayılan toplam gürültü seviyesi, Leq gürültü göstergesi cinsinden arka plan gürültü seviyesini 7–10 dBA aralığından fazla aşmamalıdır. Hassas kullanımların bulunduğu alanlarda faaliyet gösteren açık ve yarı açık eğlence yerlerinde, 24.00-07.00 saatleri arasında canlı müzik yayını yapılması yasaktır.

Canlı müzik yapabilecek eğlence yeri veya yerlerinin 14/7/2005 tarihli ve 2005/9207 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre canlı müzik izni alması şarttır. Bu izin verilirken yetkili idarenin bu maddede belirtilen esaslara ilişkin uygun görüşü alınır, gerekli görüldüğü takdirde yetkili idare Çevresel Gürültü Seviyesi Değerlendirme Raporu hazırlatır ve rapora ilişkin yetkili idarenin uygun görüşü esas alınır. Kapalı eğlence yerlerinin dış giriş kapılarının üzerine "DİKKAT: İÇERİDEKİ SES SEVİYESİ İNSAN SAĞLIĞINA ZARARLIDIR" şeklinde ışıklı ikaz levhalarının asılması zorunludur.

Ayrıca bu yönetmelik ile Çok hassas kullanımları etkileyebilecek şekilde yakınında, bitişiginde, altında veya üstündeki alanlarda konser, gösteri, miting, tören, festival, düğün ve benzeri açık hava faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi yasaklanmıştır. Hassas ve az hassas kullanımların bulunduğu alanlarda bu tür faaliyetlerden çevreye yayılan gürültü seviyesi Leq gürültü göstergesi cinsinden mevcut arka plan gürültü seviyesini 5 dBA'dan fazla aşmayacak şekilde yapılabilir.

Grafik A.2– İlimizde 2017 Yılında Gürültü Konusunda Yapılan Şikayetlerin Dağılımı (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2018)

A.7. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Ana hedefimiz; hava kirliliğine neden olan kaynaklarda gerekli önlemlerin alınarak dış ortam hava kalitesinin iyileştirilmesi ve AB standartlarını sağlayan, solunabilir temiz bir havadır. Bu çerçevede;

- Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi (HKDY) Yönetmeliğinin EK-IA (mevcut yönetmeliğinin sınır değerlerinin kademeli azaltımı) bölümünde tanımlanan sınır değerleri sağlamak,
- HKDY Yönetmeliği çerçevesinde hava kalitesi ön değerlendirme çalışmalarını tamamlamak,
- HKDY Yönetmeliğinin uygulanması için kurumsal kapasiteyi güçlendirmek,
- Sürekli ve kaliteli verinin sağlanarak hava kalitesinin durumunu belirlemek,
- Hava kirliliği önlemeye yönelik ilgili mevzuatların etkin uygulanmasını sağlamak,
- Sanayi tesislerinden kaynaklanan emisyonları kontrol altına almak,
- Isınma maksatlı uygun yakma tesislerinin kullanılmasını sağlamak,
- Kaliteli yakıt kullanılmasını sağlamak,

- Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını yaygınlaştırmak,
- Halkın bilinçlendirilmesini sağlamak ve bu amaçla eğitim faaliyetleri dzenlemek,
- Hava kalitesinin korunması amacıyla gerekli denetim faaliyetlerini gerçekteştirmek, önem arz etmektedir.

A.8. Sonuç ve Değerlendirme

şehirleşme ile sanayi tesislerinin yakın çevresindeki bölgelerdeki konutlaşmaların artması hava kirliliğinin olumsuz etkilerini artırmaktadır. Kirlетici vasfı yüksek tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli izinler, tesisten çıkan emisyonlar ve tesisin etki alanı içerisinde hava kirliliğinin tespitine ilişkin usul ve esaslar Çevre Mevzuatında belirlenmiştir. İlimizde hava kalitesini kontrol etmek amacıyla ilimiz sınırları içerisinde 2 adet Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonu bulunmaktadır. İl merkezinde bulunan hava kalitesi ölçüm istasyonunda SO₂ ve PM₁₀ parametrelerinin ölçümleri yapılmaktadır.

Kaynaklar

- Muğla Çevre ve şehircilik İl Müdürlüğü, 2018
- İl Emniyet Müdürlüğü, 2018
- <http://www.havaizleme.gov.tr>, 2018

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Muğla İli toprakları, Büyük Menderes havzası ve Batı Akdeniz havzasına girer. Bu iki havza, ülkenin orta büyüklükteki havzasıdır.

1.BATI AKDENİZ HAVZASI

Muğla'nın Gökova Körfezi ile Akdağlar arasında kalan kesimi bu havzaya girer. Su toplama alanı 21.000 km² olan havzanın ortalama 7 milyar m³/yıl hacmine yakındır. Havzada 322.000 hektar ovalık alan vardır. Bunun 211.500 hektarı sulanabilir niteliktedir. Batı Akdeniz Havzasının suları Dalaman ve Eşen Çaylarıyla Akdeniz'e boşalmaktadır. Bu çaylar aynı zamanda ilin en önemli iki akarsuyudur.

Dalaman Çayı _____ :

Dalaman Çayı Boncuk Dağlarının kuzey yamaçlarından kaynaklanır. Kuzeydoğu yönünde akarak Burdur'un Gölhisar çukurluğuna ulaşır. Bu çöküntü alanında Akdağlar'ın Burdur il alanına dökülen uzantılarından doğan, çok sayıda küçük akarsu ile beslenir. Doğudan ve batıdan bu iki dağdan doğan, kısa ama bol sulu derelerle beslenen Dalaman Çayı, Oğlansini'nin kuzeyinden Muğla topraklarına girer. Doğudan Hüsniye ve Gürlek Çaylarını, batıdan Gök Çayı Ören Çayını ve Cehennem deresini alarak genişler. Dalaman Çayına karışan bu akarsulardan özellikle Hüsniye ve Gürlek Çayları Boncuk Dağları'nın Akdeniz'in nemli rüzgârlarına açık kesimlerde doğduklarından sürekli bol sulu çaylardır. Buna karşılık batıdan karışan Gök Çay, Ören Çayı ve Cehennem Deresinin suları kış aylarında çok bol, yaz aylarında çok azdır. Yazın dar ve derin vadileri kuru-oluklar durumundadır.

Dalaman Çayı, Bezkese'de dar vadiden çıkarak taşıdığı alüvyonlarla Dalaman Ovasına girer. Akış ovada hızlıdır. Ancak denize yakın Kızılkurt yakınlarında akışı yavaşlamaya başlar. Dalaman Çayı, Sarısu yöresinde sığ bir bataklıkla denize ulaşır.

Dalaman Çayı'nın su toplama alanı 3.500 km² dolayındadır. Su toplama alanı pek geniş olmamasına karşın, suyu genellikle çok boldur. Çünkü akarsuyun yukarı havzası bol yağış alan yüksek dağlarla çevrilidir. Dalaman Çayı'nın saniyede taşıdığı en az su miktarı Ağustos başında 10 m³'e ulaşır.

Eşen Çayı _____ :

Muğla İli'nin Batı Akdeniz havzasında kalan ikinci büyük akarsuyudur. Akış rejimi ve havza özellikleri açısından Dalaman'a benzeyen Eşen Çayı Akdağlar'ın kuzeybatı yamaçlarından doğar, Seki Yaylası'na dek güneybatı yönünde akar. Batı'dan Boncuk Dağları'ndan, doğudan Akdağlar'dan kaynaklanan çok sayıda küçük dereler ile birleşir. Daha sonra batıdan güneybatıya doğru geniş bir yay çizerek Ören'e ulaşır. Ören'den sonra çok geniş bir vadide güneye doğru akmaya başlayan Eşen Çayı, Eşen Ovası'nda Muğla-Antalya sınırında Akdeniz'e dökülür.

Eşen Çayı'nın hemen hemen tümü il alanı içinde kalır. Suyu yaz-kış bol, ama yazın Dalaman Çayı'na göre biraz daha azdır.

Kargıcık Çayı _____ :

Muğla İli'nin Batı Akdeniz havzasına giren bölümünde yer alan Köyceğiz Gölü'ne dökülen küçük bir akarsudur. Akarsu, Köyceğiz-Ağla Köyü'nün kuzeydoğusundan doğar güneybatı yönünde yaklaşık 17-18 km aktıktan sonra Yüksekbuk yöresinden Köyceğiz Gölü'ne dökülür.

Namnam Çayı _____ :

Köyceğiz Gölü'ne dökülen, önemli sayılabilecek ikinci akarsudur. Ula İlçesi'nin 5-6 km kadar doğusundan doğar. Önce kuzeydoğudan güneybatıya sonra güneybatıdan güneydoğuya doğru akarak Köyceğiz Gölü'nün kuzeybatısındaki Günlük-Düveç yöresinde göle dökülür.

Uzunluğu 30 km kadar olan Namnam Çayı kışın ve ilkbaharda taşmaktadır. Yazın ise suyu iyice azalmaktadır.

2.BÜYÜK MENDERES HAVZASI _____ :

Bu havza, Güneybatı Anadolu'da Büyük Menderes Irmağı, doğrudan denize ulaşan kimi küçük akarsular ve birkaç gölün havzasından oluşur. Su toplama alanı yaklaşık 25.000 m²'dir.Havzanın, ortalama yıllık su hacmi 4,5 milyar m³ dolayındadır. Büyük Menderes havzasında 812.000 hektar ovalık alan vardır. Bunun yaklaşık 590.000 hektarı sulanabilir niteliktedir.

Dipsiz Çayı _____ :

İlin Büyük Menderes havzasında kalan en önemli akarsuyudur. Kaynaklarını Doğu Menteşe Dağları'nın güneybatı yamaçları ile Batı Menteşe Dağları'nın kuzeydoğu yamaçlarından almaktadır. Bu kollar Yatağan yakınında birleşerek Dipsiz Çayını oluşturur. Kuzeybatı yönünde akarak Yatağan Ovası'nın ortasından geçen Dipsiz Çayı daha sonra kuzeye yönelerek Aydın topraklarına girer ve Büyük Menderes Irmağı ile birleşir. Akarsudan yararlanılarak Yatağan Ovası sulanmaktadır.

Sarıçay _____ :

Kısa bir akarsu olan Sarı Çay, yazın tümüyle kurumaktadır. Kışın ise yer yer bataklıklar oluşturarak Güllük Körfezi'ne dökülür. 1970'lerde kurutma çalışmalarıyla bu bataklıklar tarım alanlarına dönüştürülmüştür.

İl sınırları içerisinde kalkerli, karstik arazi çok geçirimli olduğundan, yüzeyden akan akarsu gelişmemiş, Karamuğla ve Kandere gibi sel rejimli derelerin yataklarında ancak kış aylarında su bulunur. Muğla İlindeki akarsular 3 gruba ayrılır.

1-BÜTÜNÜYLE İL SINIRLARI İÇERİSİNDE OLANLAR:

1-Namnam Çayı _____ : Sandras (Çiçekbaba dağı) dağının batısından doğar ve 33 km uzunluğu ile Ula ve Köyceğiz Ovaları'nı drene ederek Köyceğiz Gölü'ne ulaşır. Kış ve İlkbahar aylarında artan rejimi, yaz aylarında kuraklık ve şiddetli buharlaşma ile çok azalmaktadır.

2-Kargıncık Deresi _____ : Köyceğiz Ağla Köyünün kuzeyindeki Sandras Dağı eteklerinden doğar. 17 km 'lik kısa boyuna rağmen kış ayları ve ilkbaharda kar erimeleri ile beslenerek Köyceğiz Gölüne dökülür. Yazları tamamen kurumaktadır.

3-Kargı Çayı _____ : Fethiye Yanıklar Köyünün kuzeyindeki Çal dağlarından doğar. Fethiye Körfezinden Akdeniz'e dökülür.

4-Karaçulha Deresi _____ : Fethiye ovası köylerinin can damarı olan bu dere Fethiye'nin içinden körfeze ulaşır.

5-Kocadere _____ : Bodrum Mumcular çevresindeki yaran dağlarının sularını Karaova üzerinden Güllük Körfezine boşaltır. Üzerinde Mumcular sulama barajı bulunmaktadır.

6-Sarıçay : Milas'ın kuzey doğusundaki Turgut ve Kurukümes dağlarındaki Labranda suyu ile ünlü kaynaklardan beslenen bu dere üzerinde Geyik ve Akgedik barajları bulunmaktadır.

2-BÜYÜK MENDERESE DÖKÜLEN AKARSULAR:

1-Çine Çayı : Karagedik dağlarından beslenen 359 km uzunluğundaki bu çayın yukarı kesimleri Muğla İlinde yer alır. Çine Çayı vadisi turistlerin ilgisini çekmektedir.

2-Akçay : Köyceğiz'in kuzeyinde Göleli dağlarından doğarak Muğla–Denizli il sınırını çizer ve Avcılar deresi ile birleşerek Kemer Barajına ulaşır. Karıncalı dağlarından geçer. Sultanhisarın güneyinde Büyük Menderes ırmağı ile birleşir

3-MUĞLA İL DIŞINDAN BESLENENLER:

1-Dalaman Çayı : Fethiyenin kuzeyindeki Göktepe dağından doğarak Acıpayam ve Gölhisar polye ovalarını sulayan çayın boyu 190 km'dir. 65 km kısmı Muğla İli sınırlarında kalır. Çeşitli dere ve çaylarla birleşerek Akdeniz'e dökülür. İlimizin en fazla akımı olan ırmağıdır. Dalaman çayı üzerinde "rafting" adı verilen su sporu yapılmaktadır.

2.Eşen Çayı (Kocaçay): Antalya sınırlarındaki Akdağlar'ın kuzeyindeki Kızılcadağ'dan doğan eşen çayı vadisinde genç akarsu taraçaları görülür. Yağışlara bağlı olarak kış aylarında ve özellikle kar erimelerinden dolayı ilkbaharda rejimi artar. Yaz kuraklığına rağmen gür karstik kaynaklarla beslenen kolları (saklıkent kanyonu) ile eşen delta ovasını oluşturarak Akdeniz'e ulaşır. 128 km boyundaki çayın 80 km'si Muğla İli sınırlarında bulunmaktadır. Eşen Çayı Fethiye İlçesi'nin kuzey doğusunda 2000 kotlarından 0 kotuna ininceye kadar yaklaşık 160 km güzergâh boyunca akarak Akdeniz'e ulaşır. Doğudan yan kol olarak Akçay katılır.

Yerüstü suyu

(İl çıkışı toplam ortalama akım)	:	6 500 hm ³ /yıl
<i>Dalaman çayı</i>	:	2 400 hm ³ /yıl
<i>Eşen çayı</i>	:	1 800 hm ³ /yıl
<i>Diğer akarsular</i>	:	2 300 hm ³ /yıl

Yer altı suyu

(İldeki toplam emniyetli rezerv)	:	412 hm ³ /yıl
Toplam su potansiyeli	:	6 912 hm³/yıl

Doğal göl yüzeyleri	:	8 539 ha
<i>Bafa gölü</i>	:	2 519 ha
<i>Köyceğiz gölü</i>	:	5 500 ha
<i>Sülüngür gölü</i>	:	260 ha
<i>Kocagöl</i>	:	260 ha

Baraj rezervuarı yüzeyleri	:	1 779 ha
<i>Geyik barajı</i>	:	381 ha
<i>Mumcular Barajı</i>	:	143 ha
<i>Bayır Barajı</i>	:	46 ha
<i>Akgedik Barajı</i>	:	145 ha
<i>Akköprü Barajı</i>	:	876 ha
<i>Derince Barajı</i>	:	93 ha
<i>Eşen I Barajı ve HES</i>	:	95 ha
Gölet rezervuarı yüzeyi	:	83,10 ha
<i>Muğla-Ula Akarcadere göleti:</i>	:	26,4 ha
<i>Muğla-Bayır-Kazan Göleti</i>	:	38,0 ha
<i>Yatağan Gökpinar Göleti</i>	:	7,5 ha
<i>Kurucuova Göleti</i>	:	2,8 ha
<i>Kozlar Göleti</i>	:	8,4 ha
Akarsu yüzeyleri	:	1280,6 ha
<i>Dalaman nehri</i>	:	550 ha
<i>Eşen çayı</i>	:	600 ha
<i>Namnam çayı</i>	:	130,6 ha

Toplam su yüzeyi : 10 403 ha

Çizelge B.1 –İlimizin Akarsuları (DSİ, 2018)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn)			Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
			Min. Akım (m ³ /sn)	Max. Akım (m ³ /sn)	Ort. Akım (m ³ /sn)		
Dalaman Çayı	190	65	9,51	1050	43	Akdenize dökülür	Sulama + İçme Suyu+ Enerji
Kargıcak Çayı	17	17	0,35	22,8	1,33	Köyceğiz Gölüne dökülür	Done Temini (Köyceğiz AGİ)
Eşen Çayı	128	80	1,65	271	14,9	Akçay	Sulama + İçme Suyu+ Enerji+ Done Temini (Ören Regülatörü AGİ)
Namnam Çayı	33	33	0,014	556	9,65	Köyceğiz Gölüne dökülür	Sulama + İçme Suyu + Done Temini (Döğüş belen)

							AGİ)
Dipsiz Çayı			0,114	-	4,707	Çine	Sulama
Sarıçay			-	220	1,32	Ege Denizine dökülür	Done Temini (Kocakavak AGİ)
Karaçulha Deresi			0,001	2,2	0,071	Seki Çayı	Done Temini
Batış Deresi			-	35,4	0,189	Ege Denizine dökülür	Done Temini (Karaova AGİ)

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Köyceğiz Gölü :

Kıyıya yakın olan bu göl tabii güzellikleriyle meşhurdur. Köyceğiz'in güneyinde yaklaşık 65 km² alanı kaplamaktadır. Derinliği 1,5-5 m arasında değişir. Dar bir boğazla Akdeniz'e bağlıdır. Denizde sular kabarcınca deniz suyu bu göle gelir. Fazla sular kanalla denize dökülür. Gölde başta kefal olmak üzere bol balık bulunur.

Köyceğiz Gölü, B Sınıfı sulak alandır. Göl; kanal, bataklık, sazlık, kumul ve subasar sığla ormanı gibi değişik ekosistemlerden oluşmuştur. Hafif tuzlu bir göldür. Başta Namnam Deresi olmak üzere çok sayıda dere, kaynak ve drenaj kanallarının taşıdığı sularla beslenir. Dalyanın en önemli özelliği nesli tehlike altındaki adı deniz kaplumbağalarının yumurtlama alanı olan kumsaldır. Yine tehlike altında olan yumuşak kabuklu Nil kaplumbağası, kumsalın göl tarafında yumurtlar. Alan, aralarında karabatak, küçük karabatak, Macar Ördeği ve Sakar Meke'nin de bulunduğu büyük sayıda kışlayan su kuşuna ev sahipliği yapmaktadır. Alan, 1988'de ilan edilen ve 1990 yılında sınırları genişletilen Köyceğiz Gölü Özel Çevre Koruma Gölgesi içerisinde yer almaktadır. Göl ve delta geniş tarım toprakları ve tepelerle çevrilidir. Pamuk, susam, mısır, turunçgiller ve buğday bölgede yetiştirilen başlıca tarım ürünleridir. Daha yüksek noktalarda zeytinlikler bulunmaktadır. Seracılık gün geçtikçe artmaktadır. Balıkçılık, sulak alandaki en önemli geçim kaynağıdır. Köyceğiz Gölü'nü denize bağlayan 12 km uzunluğunda ve 1.53 m. derinliğindeki kanal üzerinde çok sayıda dalyan bulunur. Bölgede pek çok balık türü yaşamaktadır.

Bafa Gölü :

Milas ilçesinin kuzeybatı ucunda bulunan, 28 km²'si Muğla il sınırları içerisinde yer alan Bafa Gölü'nün yüzölçümü 65 km²'dir. Balık bakımından çok zengin bir göldür.

Bafa Gölü A Sınıfı Sulak Alandır. Göl 08.07.1994 tarihinde Tabiat Parkı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. 37°29' Kuzey 27°28' doğu koordinatlarında yer almaktadır. Eskiden Ege Denizi'nin bir körfezi olan Latmos Körfezi'nin, Menderes Nehri'nin taşıdığı alüvyonlarla

kaplanması ve yaklaşık 300 km²'lik körfezin dolması sonucunda bugünkü Bafa Gölü meydana gelmiştir. İdari olarak Muğla ve Aydın il sınırları içerisinde yer almaktadır. Göl alanı, ortalama su seviyesinde (2.kotunda) 6.708 hektar olup, göl su seviyesi ve alanı mevsimlere ve yıllara göre değişiklik göstermektedir. 1962-1990 rasat periyodunda; en yüksek seviye 1984 yılında 5.39 metre olarak, en düşük seviye ise 1990 tarihinde 0.15 metre olarak tespit edilmiştir. Bu seviye kuzeydeki Serçin Gölü tamamen kurumuştur. Gölün beslenmesi, göl alanına düşen yağışlar, mevsimlik akarsular, kıyılardan çıkan pınarlar, dip kaynaklar ve Menderes Nehri ile olan bağlantı kanalıyla olmaktadır. Kuzeyde ortalama derinliği 2 metre civarında olan gölün, orta kesimleri 21 metreye ulaşmaktadır. Göl üzerinde antik kalıntıların bulunduğu 4 ada vardır. Ekolojik yönden bol gıdalı özellik arz eden gölün, güneybatı kesimlerinde saz toplulukları, kuzeybatı uzunda sazlarla birlikte ılgın, söğüt ve kındıra toplulukları bulunmaktadır. Menderes Nehri ile göl arasında taşkın önleme seddesi yapılmadan önce 300 tonun üzerinde olan balık üretimi, su seviyesinin düşmesi, sazlıkların kurması ve ekolojik dengenin bozulması sonucu önemli ölçüde azalmıştır. Gölde sazan, yayın, sarıbalık, kızılkanat ve kefal bulunmaktadır. Kuş varlığı yönünden son derece zengin olan gölde, pek çok kuş türünün yanı sıra, nesli tehlikede olan türlerden cüce karabatak ve deniz kartalı kuluçkaya yatmakta ve kış mevsiminde de yüz binlerce ördek ve su kuşu tarafından beslenme ve barınma yeri olarak kullanılmaktadır.

Bafa Gölü

Denizcik Gölü :

Milas İlçesinde Beçin Platosunda yer alan Krater gölüdür. Yüzölçümü 4 km² ve derinliği 18–24 m'dir.

Hacat Gölü :

Milas yakınında Sarıçay ağzında eski bir koyun bu çay tarafından ağzının kapatılması ile meydana gelmiştir. Denize dar bir boğazla bağlıdır. Kışın artan sular boğaz vâsıtasıyla denize dökülür. Derinliği en çok 1,5 m olan sığ bir göldür. Bol balık bulunan gölde, denize açılan boğazda bir dalyan kurulmuştur. Kışın kabaran gölün denize boşalması kolayca izlenebilmektedir.

Sülündür Gölü :

Ortaca İlçesi'nin 10 kilometre güneybatısında yer almakta olup, göl yüzeyi 260 hektardır.

Koca Göl :

Dalaman İlçesi'ne 10 kilometre mesafede olup, göl yüzeyi 260 hektardır.

İlde bulunan sulama göletlerine ait bilgiler ise Çizelge B.2'de verilmiştir

Çizelge B.2-İlimizdeki Mevcut Sulama Göletleri (DSİ, 2018)

Göletin Adı	Tipi	Göl hacmi hm ³	Net Göl Alanı ha	Net Sulama Alanı ha	Yıllık Ortalama Çekilen Su Miktarı (m ³ /yıl)	Kullanım Amacı
Geyik Barajı	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	41,1	380	-	28*10 ⁶	EÜAŞ'ın Milas Yeniköy Termik Santraline Soğutma suyu sağlamak + Bodrum yarımadası içme suyu temini
Mumcular Barajı	Kil Çekirdekli Kum Çakıl Dolgu	19,4	143	1190	6,5*10 ⁶	Sulama-İçme Suyu
Marmaris	Ön Yüzü Beton Kaplama Kaya Dolgu	30	232	-		Sulama-İçme Suyu Temini
Bayır Barajı	Kil Çekirdekli Toprak ve Kaya Dolgu	7,20	45	323	0,75*10 ⁶	Sulama
Akköprü Barajı	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	384,5	892		2013 yılında hizmete	Sulama+Enerji+Taşkın Koruma

					girmiştir	
Akgedik Barajı	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	31	145	2091	20,4*106	Sulama
Kazan Göleti	Kil Çekirdekli Toprak Dolgu	3	38	487	0,91*106	Sulama
Derince Barajı	Ön Yüzü Beton Kaplama Çakıl Dolgu	20,6	93	830	6111*103	Sulama
Muğla Yatağan Gökpınar Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	0,342	7,5	68,4	491*103	Sulama
Muğla Yatağan Kazan Göleti Mentşe Derivasyonu	Dolgu gövde					
Kurucuova Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	0,175	2,8	34	64 000	Sulama
Kozlar Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	0,495	8,4	74		Sulama
Muğla Fethiye Arpacık Göleti	-	-	-	-	-	Sulama
Menteşe Kozagaç Göleti	-	-	-	-	-	Sulama
İNŞAAT AŞAMASINDA OLAN GÖLETLER						
Derince Barajı	Ön Yüzü Beton Kaplama Çakıl Dolgu	20,6	93			
Muğla Yatağan Kazan Göleti Mentşe Derivasyonu					-	Sulama
Muğla Yatağan Şerefköy Göleti		-	-	-	-	Sulama
Muğla Kavaklıdere Mentşe Göleti		-	-	-	-	Sulama
Seki Barajı	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	24,5	170	3420	-	Sulama
PROJE AŞAMASINDA OLAN GÖLETLER						
Girme Barajı	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	12,75	84	2151		
Muğla Kavaklıdere Çamlıbel Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	0,9		70,71	-	Sulama
Muğla Ula Akarcadere 2 Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	0,9		112,1	-	Sulama
Muğla Yatağan Gökpınar Göleti	Kil Çekirdekli Kaya Dolgu	0,342		68,4	-	Sulama
PLANLAMA AŞAMASINDA OLAN GÖLETLER						
Çataloluk Barajı		17,71	115	1554	-	Sulama
Muğla Köyceğiz Balcılar Göleti	-	-	-	-	-	Sulama

Muğla Fethiye Yakacık Göleti				101,00		Sulama
Muğla Milas Ören Göleti				95,00		Sulama

B.1.2. Yeraltı Suları

Çizelge B.3-YAS Faaliyetleri (2018 Yılı Sonu İtibariyle Açılan Kuyular) (DSİ, 2017)

AMACI	Kuyu Adedi	Derinlik (m)
Araştırma Kuyusu	142	18 984
İşletme Kuyusu	33	3 602
Bedelli Kuyu	98	8 447
TOPLAM	273 adet	31 033 m

Çizelge B.4– DSİ 21.Bölge Müdürlüğü İl Bazında Yeraltı suyu Envanteri (DSİ, 2017)

HAVZASI	OVASI Alt havzası	İŞL REZERV (hm³/yıl)	TAHSİS EDİLEN REZERV (TOPLAM-hm3/yıl)				TOPLAM TAHSİS (hm3/yıl)	KALAN REZERV (hm3/yıl)
			İçme suyu	Sulama (Toplam)		Sanayi		
				DSİ Sulama +Koop.	Belgeli Sulama			
B.Menderes 7	Yatağan 7/25	11	2,63	-	0,994	0,343	3,967	7,033
B.Menderes 7	K.dere	-	0,008	-	0,346	0,021	0,375	-
Batı Akdeniz 8	Muğla Merkez 8/7	30	9,82	-	1,942	0,049	12,252	17,7
"	Ula 8/8	-	1,08	-	0,128	-	1,20	-
"	Milas 8/2	18	7,6	-	6,62	0,062	14,28	3,71
"	Selimiye Ekinambarı 8/3	38,5	-	-	-	-	-	-
"	Karaova 8/5	-	-	-	-	-	-	-
"	Bodrum Yarımadası 8/4	10	5,26	1,8	2,08	0,054	9,194	0,8
"	Datça 8/10	13	3,2	-	1,14	-	4,34	8,66
"	Marmaris 8/9	-	4,6	-	0,58	-	5,18	-
"	Köyceğiz 8/11	-	11,735	-	3,42	-	15,155	-
"	Ortaca	80	-	-	0,075	-	0,075	79,925

	Dalaman Çayı Havzası 8/12	-	8,54	-	9,22	0,041	17,801	-
"	Fethiye 8/16	20	6,78	-	0.85	0.01	7,64	12,36
"	Ören 8/6	-	-	-	-	17	17	-
TOPLAM		220,5	61,253	1,8	26,256	17,58	108,459	130,188

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

Muğla ili ve çevresinde yeraltı suyu seviyeleri 0 ile 50 m civarında gözlenmektedir.

B.1.3. Denizler

Muğla İli'nin güneyi Akdeniz, batısı Ege Denizi ile çevrilidir. Ege Denizi, Akdeniz'in Anadolu ve balkan yarımadası arasına sokulmuş koludur. Kuzeyde Çanakkale Boğazı, Güneyde Kythira, Girit, Kerpe ve Rodos'un oluşturduğu adalar yayı meydana getirir. Ege Denizi, bu adalar arasındaki gedikler vasıtasıyla Akdeniz'e bağlanır. Doğudan batıya genişliği 150–400 km arasında değişir. Ortalama derinliği 350 m kadar olan Ege Denizinin tabanı, çok daha derin olan Karadeniz (1300 m) ve Akdeniz (1500 m) çanaklarını birbirinden ayıran engebeli bir eşik ya da bir denizaltı platosu özelliğini gösterir.

Ege Denizini ikiye bölen S biçimindeki bu derin çukurlar dizisinin doğusundaki ve batısındaki geniş şelf alanları üzerinde yüzlerce ada ve adacıklar yükselmektedir. "Egeid" adı verilen eski bir karanın bulunduğu bu alanda yer kabuğu, pliosen ve kuarternerdeki levha hareketleri sonucunda gerilmelere uğrayarak incelmış, yer yer faylarla parçalanarak çökmüş ve bunun sonucunda Akdeniz sularının sokulmasıyla Ege denizi oluşmuş, bu arada eski karanın yüksek yerleri birer adaya dönüşmüştür. Dağ sıraları denize yer yer sokulmuştur. Ayrıca, yer yer kıyıya koşut, yer yer denize dik ya da açılı uzanan I. II. ve III. zaman oluşumlarının, akarsular ve denizlerce dayanıklılık derecelerine göre farklı şekillerde aşındırılmasıyla, çok girintili çıkıntılı bir kıyı şeridi oluşmuştur. İkincisi, yörede, III. zaman sonlarıyla, IV. zamanda yoğun tektonik hareketler oluşmuş, çökme ve yükselmeler ortaya yeni koy ve burunların çıkmasına yol açmıştır. Çökmeler sonucu, akarsuların açtığı vadiler deniz sularıyla dolmuş, ana ve yan vadiler karaya iyice sokulan koylar ve körfezlere dönüşmüştür. Bu oluşumun özgün örneklerine Fethiye-Katranlı, Göcek ve Datça çevrelerinde rastlanmaktadır.

Muğla'nın Ege ve Akdeniz'e olan kıyıları bir bütün olarak ele alındığında çok sayıda yalıyar, küçük liman, burun ve yarımadanın birbirlerini izlediği görülür. Bu yapıyı kıyıdaki doğal kumsallar ve denizin kıyıya yakın kesimlerinde yer alan adacıklar bütünler. İlin her iki denize olan kıyıları da girintili çıkıntılıdır. Bu yapı iki nedene bağlı olarak oluşmuştur.

Birincisi kıyı yakınında, Toros sisteminin Akdeniz Bölgesi'ne özgü denize koşut doğrultusu yerine, Batı Anadolu'ya özgü denize dik doğrultu egemen duruma gelmiştir. Ege Denizinin hidrolik ve biyolojik koşullarını belirleyen etkenler, Karadeniz ve Akdeniz'den havzaya sokulan su kütleleridir. Çanakkale boğazından gelen serin, az tuzlu (%0,25) ve besin maddeleri bakımından zengin sular güneye doğru, hızı ortalama saatte 2,5 km kadar olan bir genel yüzey akıntısı halinde güneye doğru yayılır ve Akdeniz'e ulaşır. Buna karşılık çok tuzlu (%0,39-40) Akdeniz suları daha çok Anadolu kıyılarını izleyerek alttan kuzeye doğru ilerleyen bir akıntı oluşturur. Bunun sonucunda Ege denizinde de tuzluluk kuzeyden güneye artar. Ege denizinin suları oksijen bakımından zengindir. İlin Yatağan ve Kavaklıdere dışında kalan tüm ilçeleri kıyı ilçesidir. Kıyı uzunluğu, Fethiye'de 167,84 km, Ula'da 879 km, Menteşe'de 17,9 km, Milas'ta 197,4 km, Bodrum'da 221,14 km, Marmaris 451,72 km, Köyceğiz 59,88 km, Datça 226,55 km toplam kıyı uzunluğu ise 1479,68 km'ye (yaklaşık 1480 km) ulaşmaktadır.

Muğla'nın turizm bakımından hayli gelişmiş ilçesi olan Bodrum'da ortalama deniz suyu sıcaklığı 19,6 °C'dir. Yörede en düşük deniz suyu sıcaklığı Ocak ayında (7 °C) görülür. Deniz suyu sıcaklığı Ağustos'ta 31,2 °C'ye kadar yükselir.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

B.2.1. İçme Suyu Kaynakları ve Barajlar

Dalaman çayının bülüşlü mevkii eski köprü yanında bulunan içme suyu kuyularından Dalaman ilçesine içme suyu sağlanmaktadır. **Akköprü Barajı**, Dalaman Çayı üzerinde, sulama, enerji ve taşkın kontrolü amacıyla yapımına 1995 yılında başlanan ve Mart 2012 tarihinde su tutulmaya başlanan, Türkiye'nin 6. büyük barajıdır. Kaya gövde dolgu tipi olan barajın gövde hacmi 13.250.000 m³, akarsu yatağından yüksekliği 112,50 m., normal su kotunda göl hacmi 384,50 hm³, normal su kotunda göl alanı 8,92 km²'dir. Barajın tamamlandığında 141.192 hektarlık bir alana sulama hizmeti vermesi ve 115 MW güç ile de yıllık 343 GWh'lık elektrik enerjisi üretmesi beklenmektedir.

B.2.2 Yeraltı Su Kaynakları

Çizelge B.5– Muğla İli Sınırları İçindeki Yeraltı Suyu Sulama Tesisleri (DSİ, 2017)

Sulama Adı	Sulama Ünitesi Adı	Bulunduğu Yer		İşletmeye Açıldığı Yıl	Sulama Alanı Net (ha)			Kuyu Adedi	
		İl	İlçe		Brüt	2010 Yılı Kesin	2011 Yılı Program	2010 Yılı Kesin	2011 Yılı Program
Sazköy	Sazköy	Muğla	Bodrum	1979	-	75	75	3	3
Bozarmut	Bozarmut	Muğla	Bodrum	2000	-	135	135	1	1
Kızılyaka		Muğla	Ula	2006	-	200	200	6	6
Çamköy	Çamköy	Muğla	Milas	2009	-	150	150	4	4
213.Şube Müd.-Muğla		Toplamı			-	560	560	10	14

**Çizelge B.6– 2012–2013 Yılı DSİ 21. Bölge Müdürlüğü
Muğla Toprak-Su Kooperatiflerince İşletilen Sulamalar (DSİ, 2017)**

Sulama Adı	Sulama Ünitesi Adı	Bulunduğu Yer		İşletmeye Açıldığı Yıl	Sulama Alanı Net (ha)			Kuyu Adedi	
		İl	İlçe		Brüt	2012 Yılı Kesin	2013 Yılı Program	2012 Yılı Kesin	2013 Yılı Program
Sazköy	Sazköy	Muğla	Bodrum	1979	-	75	75	3	3
Bozarmut	Bozarmut	Muğla	Yatağan	2000	-	135	135	1	1
Kızılyaka		Muğla	Ula	2006	-	200	200	6	6
Çamköy	Çamköy	Muğla	Milas	2009	-	150	150	4	4
TOPLAM					-	560	560	10	14

Bölgede, Paleozoyik yaşlı mermerler, Mesozoyik yaşlı kireçtaşları, Senozoyik yaşlı birimlerin kumlu-çakıllı seviyeleri ile Kuvaterner yaşlı alüvyonun kumlu çakıllı seviyeleri akifer niteliği taşımaktadır. Bu birimlerde açılan kuyular genelde içmede, sulamada, turizmde ve sanayide kullanılmaktadır. Kuyulardan çekim, genelde yaz aylarında artmaktadır.

B.2.3. Akarsular

Muğla İli toprakları, Büyük Menderes havzası ve Batı Akdeniz havzasına girer. Bu iki havza, ülkenin orta büyüklükteki havzasıdır.

BATI AKDENİZ HAVZASI

Muğla'nın Gökova Körfezi ile Akdağlar arasında kalan kesimi bu havzaya girer. Su toplama alanı 21.000 km² olan havzanın ortalama yıllık hacmi 7 milyar m³'e yakındır. Havzada 322.000 hektar ovalık alan vardır. Bunun 211.500 hektarı sulanabilir niteliktedir. Batı Akdeniz havzasının suları Dalaman ve Eşen Çaylarıyla Akdeniz'e boşalmaktadır. Bu çaylar aynı zamanda ilin en önemli iki akarsuyudur.

BÜYÜK MENDERES HAVZASI

Bu havza, Güneybatı Anadolu'da Büyük Menderes Irmağı, doğrudan denize ulaşan kimi küçük akarsular ve birkaç gölün havzasından oluşur. Su toplama alanı yaklaşık 25.000 m²'dir. Havzanın, ortalama yıllık su hacmi 4,5 milyar m³ dolayındadır. Büyük Menderes havzasında 812.000 hektar ovalık alan vardır. Bunun yaklaşık 590.000 hektarı sulanabilir niteliktedir.

B.2.4 Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Başlıca göller; Köyceğiz Gölü, Hacat Gölü, Bafa Gölü, Denizcik Gölü, Akarcadere Sulama Gölü olarak göze çarpar.

Köyceğiz Gölü: Dar bir boğazla Akdeniz'e bağlanan göl, 25–150 m derinliğindedir. Tektonik çukurluğun sularla dolmasıyla oluşan göl, denizle olan bağlantısından dolayı suyu tuzludur.

Hacat Gölü: Sarıçay'ın denize açılan noktasında akarsu alüvyonlarının taşınmasıyla oluşmuş olup, sığ bir göldür.

Bafa Gölü: Milas'ın kuzeybatı ucunda yer alan göl, Büyük Menderes'in getirdiği birikintilerin Lotmos Körfezi'nin batı kesimlerini doldurmasıyla oluşmuştur.

Denizcik Gölü: Beçin Platosu üzerinde küçük bir krater gölüdür. Akarca Sulama Göleti: Ula İlçesi'nin batısında yer alan göl havzasında 1.673.000 m³ su birikir.

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

İlimiz genelinde endüstriyel atıksuların oluşabileceği madencilik ve zeytinyağı sektörü bulunmaktadır. Madencilik sektöründe özellikle mermer ocakları, mermer işleme tesisleri ve çeşitli madenlerin zenginleştirme tesisleri bulunmaktadır. Mermer ocağı ve mermer işleme tesisleri ağırlıklı olarak Yatağan, Kavaklıdere ve Menteşe ilçelerinde bulunmaktadır. Mermer ocaklarında blok mermer kesme işleminde genellikle kuyulardan elde edilen soğutma suyu kullanılmaktadır. Kullanılan soğutma sularının büyük bir bölümü tekrar kullanılmakta bir kısmı ise hava şartları gereği buharlaşmaktadır. Mermer işleme tesislerinde (plaka mermer üretimi) ise yine aynı şekilde mermer kesme işleminde soğutma suları kullanılmakta olup söz konusu soğutma suları havuzlarda dinlendirildikten sonra sistemde tekrar kullanılmaktadır. Zeytinyağı üretimi veya zeytin işleme tesisleri irili ufaklı olarak hemen hemen Muğla'nın tüm ilçelerinde bulunmaktadır. Zeytin karasuları veya zeytin yıkama suları lagünlerde biriktirilerek buharlaşması sağlanmaktadır. Söz konusu işletmelerde kullanılan su şebekeden olduğu gibi yeraltı suyu kuyularından da elde edilebilmektedir.

İlimizde tarla balıkçılığı da önemli bir sektördür. Genellikle Milas ve Fethiye İlçelerinde yoğunlaşmıştır. Toprak havuzlarda üretilen balıklar (çipura, levrek) için gerekli sular mevcut akarsulardan temin edilmektedir. Üretim yapılan havuzların son aşamasında

çöktürme havuzları bulunmaktadır. Çöktürme havuzlarında bulunan tamburlar vasıtasıyla fiziksel olarak arıtılan sular yine aynı bölgedeki akarsular deşarj edilmektedir.

İlimizde ayrıca Dalaman ilçesinde bir adet kağıt fabrikası bulunmaktadır. İşletmede proses gereği su kullanılmakta olup, faaliyet gereği oluşan atıksular işletmede bulunan atıksu arıtma tesisinde arıtıldıktan sonra yaklaşık 2 kilometrelik bir hatla derin deniz deşarj yapılmaktadır.

B.3.1.2. Eysel Kaynaklar

Su kaynakları üzerine evsel kirlilik baskısı konusunda yapılmış çalışma bulunmamakla birlikte İlimizde sanayileşmenin gelişmesi göç olayı daha da hızlandığı, bunun sonucunda da hızlı ve düzensiz şehirleşme ortaya çıktığı, İlçelerdeki nüfus artışı ve buna bağlı olarak kentleşmenin yarattığı atıkların artış göstermesi, tarımsal mücadele ilaçlarının ve kimyasal gübrelerin bilinçsizce ve kontrolsüz kullanımı da göz önüne alındığında “su kirliliğine” etki eden birçok unsurun olduğu açıkça bilinmektedir.

Su kirliliğinin önemli bir başka nedeni olan evsel atıklarda bulunan “sert (biyolojik parçalanmaya dayanıklı) deterjan” kalıntılarının doğal su kaynaklarının kirletilmesinde önemli payı olduğu bilinmektedir. Deniz ve göl kenarı gibi ortamlara yakın kurulan yerleşim yerlerinde evsel atıkların fazlalığı göz önüne alınırsa, kirlenmenin buralarda önemli boyutlarda yaşandığı açıkça görülebilir.

B.3.2. Yayıllı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Su kirliliğini oluşturan diğer etmenlerin başında lağım suları, petrol atıkları, kimyasal kirleticiler ve tarımda verimi artırma amacıyla kullanılan doğal ve yapay maddeler, tarım ilaçları yer almaktadır. Bu atıklar arıtılmadan su ortamlarına boşaltıldıklarında ya da bu atıklarla kirlenen topraklardan sulara taşındıkları zaman su kirliliğine neden olurlar. Özellikle tarımsal alanlarda üretimi artırmak amacıyla kullanılan kimyasal gübreler, böceklerle savaşmakta kullanılan bir takım kimyasal zehirler yağmur suları ile toprak altına geçerek yeraltı sularının kirlenmesine, yüzeysel su kaynaklarının kalitesinin bozulmasına sebep olabilmektedirler.

B.3.2.2. Diğer

İlimiz Kavaklıdere ve Ula İlçelerinde bulunan vahşi depolama sahalarının kullanımı sona ermiş olup; Bodrum, Milas ve Menteşe İlçelerinde bulunan sahaların kullanımı da

Bodrum ve Mentese İlçelerinde yapım çalışmaları devam etmekte olan düzenli depolama sahaları ve planlanan transfer istasyonlarının faaliyete geçmesiyle sona erecektir.

B.4. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.4.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.4.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlimizde su temini Mumcular İAT Mumcular Barajından, Güvercinlik İAT Geyik Barajından, Marmaris İAT Marmaris Atatürk Barajından, Mumcular İAT ye ait 12 adet derin sondaj kuyusundan, Güvercinlik İAT ye ait 6 adet Çam köy derin sondaj kuyularından ve Su ve kanalizasyon Daire Başkanlığına ait Muğla genelindeki diğer derin sondaj kuyularından sağlanmaktadır.

Muğla Belediyesi sınırları içerisinde içme ve kullanma suyu Mumcular İAT, Güvercinlik İAT, Marmaris İAT ve Çökertme İAT olmak üzere dört tesisten temin edilmektedir. Bu tesislerden Mumcular İAT ve Güvercinlik İAT Bodrum yarım adasına su sağlamaktadır.

Çizelge B.7 - Muğla İli İçme suyu Arıtma Tesisi Durumu (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2018)

İçme Suyu Arıtma tesisi adı	Kapasitesi (m³/gün)	Üretilen su miktarı 2017 (m³/yıl)
Mumcular İAT	28.000	5.972.452
Güvercinlik İAT	40.000	11.846.438
Çökertme İAT	360	120.000
Marmaris İAT	56.160	13.867.540

Çizelge B.8 - Muğla İli İçme – Kullanma Suyu Durumu (DSİ, 2018)

AŞAMASI	TESİSİN ADI	Fayda (hm³/yıl)	
ÖN İNCELEMESİ TAMAMLANAN		YOK	
PLANLAMASI DEVAM EDEN		39,19	
	Batı Akdeniz Havzası 1. Kısım Planlama Müh. Hizmetleri İşi kapsamında Datça Barajı	12,95	
	Muğla-Milas Bodrum Projesi Planlama Müh. Hizmetleri İşi kapsamında (Gökpınar Barajı)	-	
	Muğla-Milas-Eşence ve Köyceğiz-Balcılar Barajları	-	
PROJESİ DEVAM EDEN		4.94	
	Milas İçmesuyu Arıtma Tesisi Projesi Yapımı	4.94	
	Muğla-Yatağan Projesi Muğla, Yatağan ve Ula Yörelere İçmesuyu Temini (Sandras Kaynakları)	18,19	
	Aşağı Dalaman Projesi İçmesuyu Temini ve Dalaman Ovası Sulaması	20.00	
İNŞA HALİNDE OLAN		Yok	
İŞLETMEDE OLAN		17.52	
	Bodrum İçmesuyu Tesisleri	Geyik Barajı	5.00
		Çamköy YAS	4.72
	Karaova YAS	2.80	
	Mumcular Barajı	5.00	
TOPLAM		61.40	

MİLAS-GEYİK BARAJI :

Türkiye Elektrik Kurumuna ait 420 bin kilowat kurulu gücünde inşa edilen Milas Yeniköy Termik Santrali'ne yılda 22.8 milyon m³ soğutma ve kül suyu temin etmek amacı ile yapılmıştır. Depolama hacmi 42.20 hm³ olup, gölalanı 374 ha'dır. Geyik Barajından Bodrum yarımadasına yılda 5 hm³ İçme Suyu verilmektedir.

MARMARİS BARAJI:

Marmaris barajı Mariç-Belbir'e devredilmiştir. Muğla İli, Marmaris İlçesinin 11 km kuzeyinde Kocalan deresi üzerindedir. Barajın inşaatı bitmiştir. Marmaris Barajından içme suyuna verilecek su yılda 22,39 hm³ tür.

MUMCULAR BARAJI:

Su Kaynağı	: Batış ve Gökınar dereleri
Yağış alanı	: 94,1 km ² (Gökınar derivasyonu dahil)
Yıllık ortalama su	: 13,6 hm ³ /yıl *
Toplam depolama hacmi	: 19,4 hm ³
Aktif Hacim	: 17,6 hm ³
Toplam göl hacmi	: 19,4 hm ³

HİSARÖNÜ BARAJI :

Projenin Yeri	: Muğla ili Marmaris ve Datça ilçesi sınırları içinde
Amacı	: İçmesuyu
Su Kaynakları	: Kazandere
İçme Suyu	: 18,94 hm ³ /yıl

İŞLETMEYE AÇILAN İÇMESUYU TESİSLERİ

1-BODRUM YARIMADASI İÇMESUYU PROJESİ

Yeri	:MUĞLA BODRUM YARIMADASI
Amacı	: Türkiye'nin en önemli turizm merkezlerinden biri olan Bodrum yarım adasındaki Bodrum İlçe Merkezi ve Konacık, Bitez, Ortakent, Turgutreis, Gümüşlük, Yalıkavak, Gündoğan, Göltürkbükü, ve Yalı Çiftliği yerleşim yerlerine içme, kullanma ve endüstri suyu temin etmek.

İşletmeye Açıldığı Yıl : 2013

Tesisle İlgili Bilgiler
Su Kaynağı

: Bodrum Yarım adasındaki mevcut YAS,
Karaova YAS, Çamköy YAS, Mumcular ve
Geyik Barajı kaynaklarından su temini,
arıtılması ve depolara iletilmesi.

Tesisle İlgili İşletme ve
Bakım Faaliyetleri

: Tesis Bodrum Belediyeler Birliğine protokolle
devredilmiş ve işletmeye alınmıştır.

B.4.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içmesuyu arıtım tesisi mevcudiyeti

2017 yılı verilerine göre; Mumcular İAT 2017 de yer altı su kaynaklarından 2.731.294 m³, Güvercinlik İAT 2.858.009 m³ su kullanmıştır.

Marmaris İAT yer altı su kaynağı kullanmamıştır.

Yeraltı su kaynaklarından temin edilen suyun; sanayi ve tarımda vb. kullanılan miktarları hakkında veri bulunmamaktadır.

Çizelge B.9- 2017 yılı Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su Miktarları (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2018)

2017 yılı Belediye İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Kaynaklara Göre Çekilen Su Miktarları				
Tesis Bilgisi	Yüzeysel Su Temini		Yer altı Su Temini	
	Su Temin Yeri	Temin edilen miktar (m ³)	Su Temin Yeri	Temin Edilen Miktar (m ³)
Mumcular İAT	Mumcular Barajı	1.240.643	Mumcular Ovasında 12 adet derin sondaj kuyusu	4.534.521
Güvercinlik İAT	Geyik Barajı	11.200.032	Çamköyde 6 adet derin sondaj kuyusu	2.368.405
Marmaris İAT	Marmaris Barajı	14.019.497	-	-
Çökertme İAT	-	-	Çökertme derin sondaj kuyusu	120.000

Çizelge B.10 – İlimizde Açılan Sondaj Kuyuları (DSİ,2018)

İlçesi	Ünitesi	Açıldığı Yıl	Açan/Açtıran Kurum	Derinlik (m)	St.Sv. (m)	Dn.Sv. (m)	Verim(Lt/Sn)	Mevcut Durum
Marmaris	Bozburun	88		39	4	24,6	4	İçilir
Merkez	Yeniköy	88		80	14	59	10	İçilir
Marmaris	Söğüt-Taşlıca gr.	88		51	4	9	10	İçilir
Bodrum	Akyarlar	88		48	4,5	28	5	İçilir
Marmaris	Bayır	89		100			Kuru	Kuru
Merkez	Kıran	89		32			Kuru	Kuru
Bodrum	Kızılağaç-Çiftlik gr.	89		80	20	46	6	İçilir
Milas	Danişment	89		48	20	25	5	İçilir
Yatağan	Akgedik	89		80	33	37	10	İçilir
Milas	Balcılar-Hasanlar gr.	89		71	33	39	5	İçilir
Milas	Kuzukaya	89		60	24	25	12	İçilir
Milas	Haciahmetler	89		32	11	17	5	İçilir
Milas	İçme	89		40	7	17	10	İçilir
Milas	Çamköy	89		114	32	83	5	İçilir
Bodrum	Konacık	89		120			Kuru	Kuru
Merkez	Dutçuluk Tes.	89		90			Kuru	Kuru
Datça	Sındı	90		90			Kuru	kuru
Bodrum	Güvercinlik	90		43			Kuru	Kuru
Bodrum	Ortakent	90	Muhtarlık	100				İçilir
Datça	Emecik	90		100	17	69	7	İçilmez
Datça	Yaka	90		80			Kuru	Kuru
Marmaris	Turunç	90		64			Kuru	Kuru
Ula	Kızılağaç	90		122	1	80	5	İçilir
Bodrum	Sazköy gr.	90		80	22	63	10	İçilir
Milas	Kısırlar	90		76	8	68	1,5	İçilir
Marmaris	Osmaniye	90		70	2	25	6	İçilir
Merkez	İkizce	91		48			Kuru	
Bodrum	Güvercinlik	91		43			Kuru	
Bodrum	Peksimet	91	Özel İdare	73	2	29	10	İçilir
Milas	Çandır	91	Özel İdare	44				
Milas	KHZ Kırcagöz Bak.evi	91		67	15	42	3	İçilir
Ula	KHZ Gökova Bak.evi	91		50	13	15	15	İçilir
Merkez	Kıran	91		80			Kuru	
Bodrum	Çömlekçi	91		80	11	36	8	İçilir
Bodrum	Dağbelen	91		76				
Bodrum	Türkbükü	91		120				
Bodrum	Yaka	91		72				
Bodrum	Yeniköy	91		116				
Dalaman	Şerefler	91	Muhtarlık	36				
Marmaris	Hisarönü	91		80	1	2	10	
Marmaris	Osmaniye	91		24	11	15	6	İçilir
Milas	Beçin	91		116	59	68	8	İçilir
Milas	Kazıklı-1	91		16			Kuru	
Milas	Kazıklı-2	91		13				
Milas	Kısırlar gr.	91	Muhtarlık	112				
Yatağan	Karakuyu	91		80	27	31	12	
Marmaris	Karacaköy-Söğüt	91		21	3	4	15	İçilir

Bodrum	Ağaçlı	91		111				
Merkez	Kiraz	91		80			Kuru	
Milas	Çiftlik	92		37			Kuru	
Milas	Kandak	92		32	4	5	15	İçilir
Milas	Kayaönü	92		80			Kuru	
Milas	Köşk	92		127			Kuru	
Milas	Ekizköy	92		100	6	71	2	İçilir
Milas	Ulaş	92		96	66	85	0,4	İçilir
Ula	Portakallık	92		50				
Merkez	Paşapınarı	92		80	44	46	15	
Bodrum	Gündoğan	92		119	4	17	3	İçilir
Ula	Elmalı	92		60				
Milas	Karapınar	92		66				
Milas	Ulaş	93		96	66	86	0,4	İçilir
Köyceğiz	Kürkçüler	93		58	8	10	18	İçilir
Fethiye	Saklıkent-1	93		100	26	35	15	İçilir
Fethiye	Saklıkent-2	93		50	26	33	15	İçilir
Merkez	Çakmak	93		86			Kuru	
Merkez	Gazeller	93		40	4	5	18	İçilir
Merkez	Yörükoğlu	93		40	3	5	18	İçilir
Dalaman	Kapıkargın	93		150				
Fethiye	Çatlılar	93		64			Kuru	
Fethiye	Sarıyer	93		40	2	31	9	İçilir
Datça	Yaka	93	Muhtarlık					
Marmaris	Bayır	94		150			Kuru	
Milas	Etrenli	94		48	17	21	10	İçilir
Milas	Gökçeler	94		44	15	24	10	İçilir
Milas	Menteş	94		105			Kuru	
Merkez	Kıran	94		92			Kuru	
Merkez	Ortaköy	94		82	23	27	18	İçilir
Milas	Kapıkırı	94		32				
Ula	Armutçuk	94		93			Kuru	
Dalaman	Kapıkargın	94	Muhtarlık ve boru yrd.	44	5	9	10	İçilmez
Ula	Kızılağaç	94	Muhtarlık ve boru	76	15	18	13	İçilir
Bodrum	Bahçeyaka	94	Muhtarlık ve boru	140				
Merkez	Yenice	94		80	4	15	15	İçilir
Milas	Menteş	95		105			Kuru	
Bodrum	İslamevleri-2	95		156			Kuru	
Fethiye	Temel-1	95		120			Kuru	
Fethiye	Çukurincir-İzzettin gr.	95		170			Kuru	
Merkez	Derinkuyu	95		86	45	47	4	İçilir
Merkez	Yeniköy	95		72	15	46	7	İçilir
Bodrum	Dereköy	95		60	6	21	15	İçilir
Fethiye	Doğanlar	95		92	7	57	5	İçilir, inşaatı devam.
Fethiye	Temel-2	96		48	6	8	25	İçilir
Fethiye	Yayla-Atlıdere-Boğalar	95		72	1	28	10	İçilir, inşaatı devam.
Marmaris	Osmaniye	96		200			Kuru	
Milas	Boğaziçi	96		31	7	9	10	İçilir

K.dere	Nebiler	96		120			Kuru	
Ula	Turgut	95		24	3	11	5	İçilir
Ula	Ataköy	96		20	9	12	15	İnşaatı devam
Ortaca	Dereköy	96		50	9	11	25	İçilir
Milas	Pınarcık	96		44	20	22	6	
Merkez	Emlakdere	96	Özel idare	118	60	70	20	İçilir
	Köprübaşı Kazaklı gr.	96	Özel idare	132	0	56	6	İçilir
Bodrum	İslamevleri-1	95		110			Kuru	
Bodrum	Yahşi	95		72	14	52	3	İçilir
K.dere	Kurucaova	96		32	0	12	5	İçilir
Milas	Dörttepe	96		38	5	8	20	İçilir
Milas	Kemikler	96		28			Kuru	
Milas	Kızılcaкую	96		52	18	20	6	İçilir
Milas	Menteş	95		103	24	56	4,8	İçilir
Milas	Ulaş	95	İhale	142	81	93	4,5	İçilir
Marmaris	Orhaniye-Keçibükü	96	Özel idare	32	14	18	6	
Marmaris	Bayır	96	Özel idare	140			Kuru	
Datça	Yazıköy	97		28	10	22	2	Tortu
Merkez	Akçaova	97		120	40	46	10	İçilir
Bodrum	İslamevleri	97		100	8	39	8	İçilir
Datça	Karaköy	97		106	14	21	5	İçilir
Ula	Yeşilova	97		50	39	40	15	İçilir
Yatağan	Bozarmut	97		44	11	14	18	İçilir
Datça	Yaka-1	97		96			Kuru	
Datça	Yaka-2	97		150			Kuru	
Ula	Armutçuk	97		66	39	40	15	İçilir
Merkez	Kıran	97		144	5	40	4	İçilir
Milas	Akçalı	98		30	10	18	4	İçilir
Milas	Aslanyakası	98		165	126		4	İçilir
Milas	Bahçeburun-2	98		48	5	21	15	İçilir
Milas	Karacaağaç	98		92			Kuru	
Milas	Çamköy	98		120	36	39	15	İçilir
Bodrum	Yalıkavak-Gökçebel	98		108			Kuru	Projesi yok
Merkez	Kafaca	99		72				
Datça	Hızırşah	99		40	25	35	2,5	İçilir
Milas	Çamova-Bağcılar Mh.	99		92			0,2	Kuru
Ortaca	Karadonlar	99		88	3	5	20	İçilir, inşaatı devam
Ortaca	Yeşilyurtlar	99		76	0	6	20	
Ula	Kıyra-Oyrualanı Mh.	99		28	11	14	15	İçilir, inşaatı devam
Yatağan	Bahçeyaka	99		76	23	24	15	İçilir
Milas	Narhisar	99		28	6	17	5	Tortulu
Ula	Çörüş	99		25	4	13	10	İçilir
Merkez	Çiftlik	99		140	8	97	0,3	Program ödeneği var.
Merkez	İkizce	99		120	8	85	5	İçilir
Yatağan	Kavak	2000	Özel idare	108	46	87	6	İçilir
Yatağan	Çakırlar	2000	Özel idare	100	48	80	4	

Bodrum	Bahçeyaka	2000	Özel idare	128	35	41	5	İçilir
Bodrum	Dağbelen	2000	Özel idare	170				Tortulu, proje yapılacak
Marmaris	Yeşilbelde	2000	Özel idare	36	1,5	29	3	Ödeneği yok
Milas	Kalnağıl	2000	Özel idare	88	14	80	2,5	Yetersiz
Marmaris	Hisarönü-Değirmenyarı	2000	Özel idare	64	12	35	7	İçilir
Milas	Kıyıkışlacık-kazıklı gr	2000	Özel idare	160				İçilir
Milas	Çökertme	2000	Özel idare	145				Kuru
Milas	Günlük	2000	Özel idare	60	18	46	3	Projesi yok
Bodrum	Dereköy	2000	Özel idare	114				
Bodrum	Çamlık	2000		180				Kuru
Datça	Yaka	2000		200				Kuru
Milas	Hasanlar	2000		72	22	23	18	İçilir
Milas	B.Dibekderesi	2000		40	6	8	1,5	İçilir
Datça	Cumalı	2000		32	14	20	8	İçilir
Marmaris	Çamlıyurt	2000		22	7	9	7	İçilir
Milas	Günlük	2000		24				Kuru Projesi yok
Milas	Gürçamlar	2000		62				Projesi yapılacak
Milas	Kapıkırı	2000		20				İçilir
Ortaca	Gökbel	2000		60	32	33	15	İçilir
Bodrum	Mazı	2000		20	7	16	3	
Milas	Koru	2000		80				
Milas	Epçe	2001		32	10	19	2	İçilir, projesi yok
Merkez	Çiftlik	2001		80	32	40	2	Projesi yok
Bodrum	Dağbelen	2001		100	13	40	6	Projesi yok
Marmaris	KHZ İçmeler Tes.	2001		52	11	33	2	Projesi yok
Milas	İkizköy	2001		123				
Milas	Kayabükü	2001		100				Kuru
Yatağan	Gökpınar	2001		52	16	17	6	İçilir, inşd evam
Ula	Yeşilçam	2001		76				Kuru
Köyceğiz	Sultaniye	2001		36	13	19	3	Projesi yok
Milas	Karahayıt	2001		36	11,5	22	6	Projesi yok
Merkez	Kuzluk	2001	Özel idare	115	20	55	4	İçilir
Marmaris	Taşlıca	2001	Özel idare	158				Susuz
Datça	Emecik	2001	Özel idare	150				Susuz
Marmaris	Söğüt	2001	Özel idare	120				Susuz
Milas	Alatepe	2001	Özel idare	160				Susuz
Datça	Yaka	2001	Özel idare	128				Susuz
Merkez	Kıran-Turnalı	2002		36			1,5	
K.dere	Çamlıyurt	2002		162	5	97	3	Prj. yapılacak

Yatağan	Doğanköy	2002		124	27	79	6	Projesi yapılacak
Fethiye	Boğziçi-Dodurga gr.	2002		250				susuz
Milas	Eğridere	2002		48				Projesi yapılacak
Milas	Gürçamlar	2002		62	14	24	6	Projesi yapılacak
Milas	Kafaca	2002		40				
Milas	Kayabükü	2002		84	16	63	2	
Ortaca	Osmaniye	2002		24				Susuz
Ula	Şirinköy	2002		44	4	18	3	
Marmaris	Karacasöğüt	2002		92	18	78	2	
Dalaman	Hava Meydan Kom.	2002		100	6	48	15	Projesi yapılacak
Milas	Kızılcaykık	2002	Özel idare	60	12	45	6	İçilir
Milas	Kısırlar	2002	Özel idare	88	12	53	2,5	İçilir
Yatağan	Elmacık	2002	Özel idare	94	0	19,5	3	Projesi yapılacak
Fethiye	Uzunyurt	2003		48			2	
Marmaris	Söğüt	2003		36				Susuz
Milas	Kafaca	2003		40			66	İçilir
Bodrum	Çölekçi	2003		124			6	İçilir
Milas	Çamovalı	2003						
Milas	Çomakdağ-Kızılağaç	2003		273				Susuz
Milas	Sarıkaya	2003		163				Susuz
Fethiye	Gölbent	2003		40			15	İçilir
Fethiye	Dodurga	2003		40			1	İçilir
Merkez	11.P.Tug.73.P.A.A2P.	2003		36				Susuz
Milas	Menteşe	2003		154			8	İçilir
Muğla	Merkez	2017		50	7,10	22,12	19,45	-
Muğla	Merkez	2017		50	6,34	18,20	6,30	-

B.4.1.3. İçme suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

MİLAS-GEYİK BARAJI:

Geyik Barajı, Muğla'nın Milas ilçesinde Sarıçay üzerinde, içme suyu temini amacıyla 1986-1988 yılları arasında inşa edilmiş bir barajdır. Asıl yapım amacı Yeniköy Termik Santraline soğutma suyu vermektir. Ayrıca Güvercinlik İ.A.T. 'ne 220 lt/sn dip savak suyu şeklinde cazibeli olarak su vererek, içme suyu havzası olarak değerlendirilmektedir. Kaya gövde dolgu tipi olan barajın gövde hacmi 260.000 m³, akarsu yatağından yüksekliği 41,00 m dir.

Türkiye Elektrik Kurumuna ait 420 bin kilovat kurulu gücünde inşa edilen Milas Yeniköy Termik Santrali'ne yılda 22,8 milyon m³ soğutma ve kül suyu temin etmek amacı ile

yapılmıştır. Depolama hacmi 42,20 hm³ olup, göl alanı 374 ha'dır. Geyik Barajından Bodrum yarımadasına yılda 5 hm³ İçme Suyu verilmektedir.

MARMARİS ATATÜRK BARAJI:

Marmaris Atatürk Barajı, Kocaalan deresi üzerine ön yüzü beton kaplamalı zonlu kaya dolgulu bir baraj olarak 2005 ilkbaharında hizmete alınmıştır. Barajımız yaklaşık 30 milyon metreküp kullanılabilir su hacmine sahip olup eğik su alma yapısı, ayar-vana odası ve ham su pompa istasyonu ile içme suyu arıtma tesisini beslemektedir. Baraj tüm Marmaris merkez hizmet alanına su temin etmekte ve aynı zamanda Çamlı Köyü'nü taşkından korumaktadır.

Marmaris Atatürk Barajı Mariç-Belbir'e devredilmiştir. Muğla İli, Marmaris İlçesinin 11 km kuzeyinde Kocalan deresi üzerindedir. Barajın inşaatı bitmiştir. Marmaris Barajından içme suyuna verilecek su yılda 22,39 hm³ tür.

MUMCULAR BARAJI:

Mumcular Barajı, Muğla'da Kocadere üzerinde sulama ve içme suyu amacıyla 1986-1989 yılları arasında sulama amaçlı inşa edilmiş bir barajdır. Mumcular Barajı'nın % 33'ü Mumcular İAT'ye ayrılmıştır.

Su Kaynağı: Batış ve Gökpınar dereleri

Yağış alanı: 94,1 km² (Gökpınar derivasyonu dahil)

Yıllık ortalama su: 13,6 hm³/yıl *

Toplam depolama hacmi: 19,4 hm³

Aktif Hacim: 17,6 hm³

Toplam göl hacmi: 19,4 hm³

HİSARÖNÜ BARAJI :

Projenin Yeri	: Muğla ili Marmaris ve Datça ilçesi sınırları içinde
Amacı	: İçmesuyu
Su Kaynakları	: Kazandere
İçme Suyu	: 18,94 hm ³ /yıl

AKGEDİK BARAJI:

Projenin Yeri : Muğla ili Milas ilçesinin merkezine 30 km kadar kuzeydoğusundadır.

Amacı : İçmesuyu

Su Kaynakları : Sarıçay

İçme Suyu : 5 hm³/yıl

Çizelge B.11 İlimizdeki İçme Suyu Amaçlı Kullanılan Göletler (DSİ, 2018)

Gölün adı	Yeri	Amacı	Aşaması	Göl Alanı (ha)	Göl Hacmi (rezerv) (hm³)	Normal Su Kotu (m)
Mumcular Barajı	Muğla-Milas	Sulama-İçme ve Kullanma Suyu	İşletmede	143	19,4	60
Geyik Barajı	Muğla-Milas	Sulama-İçme ve Kullanma Suyu	İşletmede	380	41,1	474,5
Marmaris Barajı	Muğla-Marmaris	Sulama-İçme Suyu Temini	İşletmede	232	30	60
Datça Barajı	Muğla-Marmaris	İçme Suyu Temini	Planlama			
Gökpınar Barajı	Muğla-Milas-Bodrum	İçme Suyu Temini	Planlama			

B.4.2. Sulama

TOPRAK KAYNAKLARI POTANSİYELİ VE KULLANIM ŞEKLİ

KHGM ETÜT SONUÇLARI

Tarıma elverişli arazi	:	213 949 ha
Çayır-Mera	:	49 266 ha
Orman-Fundalık	:	911 747 ha
Diğer arazi	:	65 035 ha

Toplam : **1 239 997 ha**
Sulanabilir arazi : **186 729 ha**

DSİ ETÜT SONUÇLARI

Etüt edilen arazi : 112 892 ha
Sulamaya elverişli arazi : 90 280 ha
Ekonomik olarak sulanabilir arazi :66451 ha

Çizelge B.12 Muğla İli Sulama Alan Miktarları (DSİ, 2018)

ASAMASI	TESİSİN ADI	Sulama Alanı (ha)
PLANLAMASI DEVAM EDEN		10728.7
	Balcılar Barajı ve Sulaması	7221.0
	Eşence Barajı ve Sulaması	506.0
	Çataloluk Barajı ve Sulaması	1554.0
	Yatağan Barajı ve Sulaması	745.0
	Kavaklıdere Göleti ve Sulaması	226.7
	Seydikemer Kayadibi Göleti ve Sulaması	309.0
	Seydikemer Kayacık Göleti ve Sulaması	173.0
	Seydikemer Girdev Göleti ve Sulaması	100.0
	Yatağan Yaylaköy Göleti ve Sulaması	174.0
	Seydikemer Arsaköy Göleti ve Sulaması	226.0
	Muğla Mentеше Çiftlik Göleti ve Sulaması	-
	Menteşe Gazeller YÜS (Yerüstü Sulaması)	354
	Yatağan Kuru ağaç YÜS (Yerüstü Sulaması)	78
	Seydikemer Boğalar YÜS (Yerüstü Sulaması)	74
	Kavaklıdere Çavdır YÜS (Yerüstü Sulaması)	82
PROJE AŞAMASI		2852.0

	Kavaklıdere Çayboyu Göleti ve Sulaması	231.0
	Ula Çıtlık Göleti ve Sulaması	112.0
	Yatağan Kadıköy Göleti ve Sulaması	65.0
	Göktepe Sulaması	435.0
	Ula Akarcadere 1 Göleti Sulaması	225.0
YATIRIM PROGRAMINDA BULUNAN SAHA		20614.0
	Milas Ovası Sulaması (Akgedik Barajı)	1642.0
	Girme Barajı Sulaması	2151.0
	Seki Ovası Sulaması	3420.0
	Dalaman Ovası Sulaması	12124.0
	Kavaklıdere Çamlıbel Göleti ve Sulaması	130.0
	Ula Akarcadere 2 Göleti ve Sulaması	128.4
	Yatağan Şerefköy Göleti ve Sulaması	140.0
	Merkez Kozagaç Göleti ve Sulaması	91.0
	Fethiye Arpacık Göleti ve Sulaması	415.0
	Kavaklıdere Menteşe Göleti ve Sulaması	262.6
	Muğla-Köyceğiz Çayhisar Sulaması	110.0
İŞLETMEDE OLAN		29455.0
	Bayırköy Sulaması	340.0
	Fethiye Sulamaları	22648.0
	Karaova Sulaması	1266.0
	Kazan Sulaması	518.0
	Yusufça Sulaması	530.0
	Yuvarlakçay Sulaması	2130.0
	Bayır Sulaması	340.0
	Ula Çörüş Sulaması	90.0

	Yatağan Gökpinar Göleti Sulaması	78.0
	Kavaklıdere Kurucuova Göleti Sulaması	39.0
	Selimiye Ovası Sulaması	830.0
	Yatağan Nebiköy Sulaması**	79.0
	Yatağan Alaşar Köyü Sulaması**	40.0
	Fethiye Yaylazorlar Sulaması**	415.0
	Fethiye Yaylazorlar Sulaması 2 kısım**	7.0
	Yemişendere Sulaması**	105.0
	Genel Toplam	347327.1

B.4.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

MUĞLA İLİNDE İŞLETMEYE AÇILAN BÜYÜK SU İŞLERİ SULAMALARI

1-FETHİYE SULAMASI

(EŞEN-KONAK-FETHİYE I+ II. MERHALE SULAMA PROJESİ)

PROJENİN YERİ

: Fethiye–Muğla

İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL

: 1963.1956.1971.1976.1986.2000.2005

TESİSLE İLGİLİ BİLGİLER

: **Cazibe+Pompaj sulamasıdır.** Ören sağ sahil, Kadıköy sulaması Zorlar–Uğurlu sulaması, Karaçulha sulaması, Kargı–Yanıklar, Eşen (kestep) sulaması, Akbük sulaması, Ören sol sahil sulaması, Korubükü sulaması, Eldirek sulaması, Bozyer sulaması P1, P2 ve P3 pompaj sulamalarından oluşmaktadır. Sulama suyu; Kargı yanıklar sulamasına Yanıklar Çayından basit bentle, Ören–Zorlar–Uğurlu sulamalarına Eşen Çayından Ören regülatörü ile Karaçulha sulamasına Eşen çayından Ören regülatörü vasıtasıyla alınan sudan Dont regülatörü ile Kadıköy sulamasına da yine Eşen çayından basit bir bentle, Kızgölü sulamasına Kızgölü kaynaklarından cazibeyle ve Karaçay’dan pompaj ile Kestep, Ören Sol Sahil, Bozyer, Eldirek, P1, P2 ve P3 sulamalarına Eşen Çayı üzerinde bulunan

SU KAYNAĞI

Ören Regülatörü ile Akbük Sulamasına ise yine Eşen Çayından basit bir bentle alınmaktadır.

: Eşen Çayı, Eşen Çayının Yan Kolu Olan Karaçay, Kız- Gölü Kaynakları, Yanıklar Çayı, Akçay Deresi, Karapınar ve Çukurca-Gözü Kaynakları

SULAMA ÜNİTELERİ

: Cazibe+Borulu Cazibe+Pompaj sulaması

	<u>Brüt sulama alanı (ha)</u>	<u>Net sulama alanı (ha)</u>
Kargı-Yanıklar	: 1 500	940 Yanıklar Sulama Birliği
Karaçulha	: 3 109	2 269 Karaçulha Sulama Birliği
Kadıköy	: 2 911	2 344 Kadıköy Sulama Birliği
Ören-Zorlar-Uğurlu	: 1 700	1 530 Kemer Sulama Birliği
Kızgölü sulaması	: 1 055	1 004 Kadıköy Sulama Birliği
Eşen sulaması	: 5 749	4 155 Eşen Sulaması Birliği
Akbük sulaması	: 1 878	1 200 Akbük Sulama Birliği
Ören Sol sahil sulaması	: 1 438	964 Kadıköy Sulama Birliği
Korubükü Sulaması	: 465	430 Kadıköy Sulama Birliği
Bozyer sulaması	: 316	240 Karaçulha Sulama Birliği
Eldirek Sulaması	: 633	246 Karaçulha Sulama Birliği
P1,P2 ve P3 pompaj sul.	: 309	278 Köy Tüzel kişiliği
Yukarı Akçay Sulaması	: 1 750	1 645 Yukarı Akçay Sulama Birliği
TOPLAM	: 22 813	17 245

TESİSLE İLGİLİ İŞLETME VE BAKIM FAALİYETLERİ

Sulamannın

“İşletme ve Bakım-onarım hizmetleri ile yönetim sorumluluğu ünite ünite olarak; Ören-Zorlar-Uğurlu ünitesi 1995 “Kemer Sulama Birliği’ne, Kadıköy ünitesi 1996 yılında Kadıköy Sulama Birliği’ne, Karaçulha ünitesi 1996 yılında Karaçulha Sulama Birliği’ne, Kargı-Yanıklar ünitesi de 2000 yılında Yanıklar Sulama Birliği’ne, Kızgölü ve Ören Sol Sahil Sulamaları 2001 yılında, Korubükü Sulaması 2005 yılında Kadıköy Sulama Birliğine, Eşen Sulaması 1999 yılında Eşen Sulama Birliği’ne, Akbük Sulaması 1998 yılında Akbük Sulama Birliği’ne, Bozyer Sulaması 2001 yılında Eldirek Sulaması 1996 yında Karaçulha Sulama Birliği’ne, P1 1993 yılında Kabağaç KTK’ne, P2 1993 yılında Minare KTK’ne, P3 1995 yılında Yakabağ KTK’ne, Yukarı

Akçay Sulaması 1997 yılında Yukarı Akçay Sulama Birliği'ne devredilmiştir.

2- KARAOVA SULAMASI

PROJENİN YERİ : Karaova-Bodrum/MUĞLA
İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL : 1994
TESİSLE İLGİLİ BİLGİLER : Cazibe sulamasıdır.
SU KAYNAĞI : Mumcular Barajı (Sulamaya verilen su 4,92 hm³)

SULAMA ÜNİTELERİ : Cazibe sulaması 1 266 ha (brüt) 1 190 ha (net)
TESİSLE İLGİLİ İŞLETME VE BAKIM FAALİYETLERİ :Sulama suyunu Mumcular Barajı'ndan almaktadır. Sulamanın "İşletme ve Bakım-onarım hizmetleri ile yönetim sorumluluğu 2002 yılında Karaova-Mumcular İçme Kullanma Suyu Balıkçılık ve Sulama Birliği'ne devredilmiştir.

3-YUVARLAKÇAY SULAMASI

PROJENİN YERİ : Yuvarlakçay Sulaması Muğla-Köyceğiz
İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL : 1967
TESİS İLE İLGİLİ BİLGİLER : Sulama; Yuvarlakçay çayı yatağı etrafındaki arazilerin toprak kanallarla sulanmakta iken 1967 yılında 5,1 km uzunluğunda beton kaplamalı trapez kanal inşa edilmiş ve Yuvarlakçay Taşkın Sulama Birliğine devredilmiştir. Sulama hizmetleri yerel birimlerce yapılmaktadır. Su, Yuvarlakçay yatağına yapılan bir bent ile kanala alınmakta ve iletim kanalı dışında beton kaplama kanalı bulunmamaktadır. Yuvarlakçay Taşkın Sulama Birliği 6172 sayılı Sulama Birlikleri yasasına uyum çalışmalarını yapmadığı için fesh olmuştur. 23 Eylül 2013 tarihinden itibaren sulama DSİ tarafından tarife uygulanmayan sulama durumuna düşmüştür.
SU KAYNAĞI : Yuvarlakçay Çayı
SULAMA ALANI : Cazibe Sulaması Brüt 2130 ha Net: 2000 ha
TESİSLE İLGİLİ İŞLETME VE BAKIM FAALİYETLERİ: İşletme ve bakım faaliyetleri yerel yönetimce halk sulaması şeklinde yapılmaya devam edilmektedir.

4-BAYIRKÖY SULAMASI

PROJENİN YERİ	: Bayırköy Sulaması Muğla–Merkez
İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL	: 1959
TESİS İLE İLGİLİ BİLGİLER	: Sulama; Bayırköy sulaması 1959 yılında işletmeye açılmış olup, projeli hiçbir tesisi mevcut değildir. Sulama, belediyeye devirli olduğundan her türlü bakım, onarım, işletme, yönetim hizmetleri yerel bazda belediye tarafından yapılmaktadır.
SU KAYNAĞI	: Göktepe Kaynakları (Bayır İletim Kanalı)
SULAMA ALANI	: Cazibe Sulaması Brüt 680 ha Net: 640 ha

TESİSLE İLGİLİ İŞLETME VE BAKIM FAALİYETLERİ: Bayırköy Sulaması 1959 yılından beri işletmede olup, işletme, bakım, onarım, yönetim hizmetleri belediye tarafından verilmektedir. Yeni inşa edilen Bayır Barajından sulanması için inşa edilen Brüt 340 ha net 323 ha sulama alanı olan Bayır sulaması ile iç içe girmiş durumdadır.

5-YUVUFÇA SULAMASI

PROJENİN YERİ	: Yusufça Sulaması Muğla–Milas
İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL	: 1955
TESİS İLE İLGİLİ BİLGİLER	: Sulama; 1955 yılında işletmeye açılmış olup, projeli hiçbir sulama kanalı mevcut değildir. Sulama Milas Belediyesine devredilmiş olduğundan her türlü işletme, bakım, onarım, yönetim hizmetleri Milas Belediyesince yapılmaktadır. Sulama kanalına su Sarıçay yatağından bir bent vasıtası ile alınmaktadır.
SU KAYNAĞI	: Sarıçay Çayı (Akgedik Barajı)
SULAMA ALANI	: Cazibe Sulaması Brüt 530 ha Net: 500 ha
TESİSLE İLGİLİ İŞLETME VE BAKIM FAALİYETLERİ:	Sulama olarak, projeli herhangi bir tesis olmadığından, yerel bazda projesiz şekilde yapılan toprak ve beton arklarla sulama yapılmaktadır. Milas Belediyesine devredilmiştir.

MUĞLA İLİNDE İŞLETMEYE AÇILAN KÜÇÜK SU İŞLERİ TESİSLERİ

1-MUĞLA-BAYIR-KAZAN GÖLETİ VE SULAMASI

YERİ : Merkez / MUĞLA

AMACI : Sulama

İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL : 1999

TESİSLE İLGİLİ BİLGİLER : Kazan Göleti Sulama Birliği'ne devredilmiştir.

SU KAYNAĞI : Kazan Dere

TESİSLE İLGİLİ İŞLETME VE BAKIM FAALİYETLERİ : Kazan Göleti Sulama Birliği tarafından yapılmaktadır.

SULAMA İLE İLGİLİ BİLGİLER: Sulama oranı %30'dur.

B.4.2.2. Damlama, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

Kazan Göleti Sulaması kapalı sistem sulama olmasına rağmen sulama yöntemi olarak damlama ve yağmurlama sulama yapılmamaktadır. Borulu şebekede serbest akımla salma sulama yapılmaktadır.

Karaova sulamasında ana kanallar açık sistem, yedek ve tersiyer kanallar kapalı sistem sulama olmasına rağmen sulama yöntemi olarak damlama ve yağmurlama sulama yapılmamaktadır. Borulu şebekede serbest akımla salma sulama yapılmaktadır.

B.4.3. Endüstriyel Su Temini

Konuyla ilgili bilgi temin edilememiştir.

B.4.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Muğla İli sınırları içerisinde su gücü le elektrik üretmek üzere gerçekleştirilecek tüm HES projeleriyle birlikte 2017 yılsonu itibariyle; **456,10 MW** Kurulu Güç ile yılda **1663,67 GWh** enerji üretilebilecek potansiyel bulunmaktadır. İşletmede olan HES projelerinden; Akköprü HES, Bağcı HES, Çaldere HES, A.Dalaman 1-2-3-4-5 HES, Eşen 1-2 HES, Fethiye HES, Gökyar HES, Kavakçalı HES, Kılcan HES, Namnam HES ve Sekiyaka 2 HES projelerinden toplam **312,07 MW** Kurulu Güç ile yılda **1148,94 GWh** enerji üretilebilmektedir.

**Çizelge B.13 Enerji Hidroelektrik Potansiyel (2017 Yılı Sonu İtibariyle)
(DSİ,2017)**

AŞAMASI	İLİ	TOPLAM KURULU GÜÇ (MW)			TOPLAM YILLIK ENERJİ (GWh/yıl)		
		DSİ/EİE	ÖZEL	TOPLAM	DSİ/EİE	ÖZEL	TOPLAM
PLANLAMA		118.17	25.86	144.02	414.71	100.02	514.74
AKÇAY 1 BARAJI ve HES	MUĞLA	15.00		15.00	57.62		57.62
AKÇAY 2 HES	MUĞLA	6.84		6.84	26.19		26.19
BALCILAR HES	MUĞLA	6.26		6.26	23.65		23.65
BULDURAT HES	MUĞLA		5.90	5.90		25.74	25.74
ÇÖKEK HES	MUĞLA		10.44	10.44		33.14	33.14
ERİKOĞLU-KESERALİ HES	MUĞLA		1.51	1.51		5.38	5.38
GÖCEK HES	MUĞLA		1.45	1.45		9.13	9.13
NARLI BARAJI ve HES	MUĞLA	86.92		86.92	290.21		290.21
ÖNDER HES	MUĞLA		2.70	2.70		13.46	13.46
TİRKEMİŞ HES	MUĞLA		3.86	3.86		13.17	13.17
YUVARLAKÇAY HES	MUĞLA	3.15		3.15	17.04		17.04
İNŞAATI DEVAM EDEN		0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
İŞLETMEDE		121.11	190.96	312.07	364.12	784.82	1,148.94
AKKÖPRÜ HES	MUĞLA	115.00		115.00	343.00		343.00
A. DALAMAN 1-2-3-4-5 HES	MUĞLA		37.50	37.50		141.50	141.50
BAĞCI HES	MUĞLA		0.34	0.34		2.93	2.93
ÇALDERE HES	MUĞLA		8.74	8.74		37.05	37.05
EŞEN 1-2 HES	MUĞLA		102.40	102.40		403.80	403.80
FETHİYE HES	MUĞLA		16.50	16.50		89.66	89.66
GÖKYAR HES	MUĞLA		10.95	10.95		46.00	46.00
KAVAKÇALI HES	MUĞLA		11.14	11.14		46.82	46.82
KILCAN HES	MUĞLA	2.39		2.39	7.40		7.40
NAMNAM HES	MUĞLA	3.72		3.72	13.72		13.72
SEKİYAKA 2 HES	MUĞLA		3.39	3.39		17.05	17.05
GENEL TOPLAM		239.28	216.82	456.10	778.83	884.84	1,663.67

B.4.5. Rekreatyonel Su Kullanımı

Konuyla ilgili bilgi temin edilememiştir.

B.5. Çevresel Altyapı

B.5.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus

İller Bankasınca 2013 yılında ihale edilen Altyapı ihalesi kapsamında 205 km. kanalizasyon, 55 km. yağmursuyu altyapı yenileme işi devam etmektedir.

Tablolarda İlimizdeki 1994 yılı ve sonrasına ait kanalizasyon şebekesi ve arıtma tesisi ile ilgili bilgiler verilmiş olup, tablolar Türkiye İstatistik Kurumuna ait Belediye Atık Su İstatistik Verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Çizelge B.14 İlimizdeki 2001 yılı ve sonrası kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı ve bağlı nüfus, kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı (%) (TUIK, 2018)

YILLAR	2001	2002	2003	2004	2006	2008	2010	2012	2017
Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusu	72958	110438	142151	141159	188957	194472	239790	359470	495026
Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı (%)	10,2	15,4	19,9	19,7	24,7	25,4	29,3	42,2	55,3
Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye sayısı	11	11	13	13	17	21	24	29	14
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusu	196771	205090	215786	222213	262710	288555	337301	429353	626156
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı (%)	28	29	30	31	34	38	41	50	70
Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı	21	23	24	25	25	29	32	36	14

İlçelere göre Kanalizasyon ve Yağmur Suyu Hattı Uzunlukları(km)

Bodrum yarım adası geneli kanalizasyon ve yağmur Suyu Hattı Uzunlukları(km) sayısal veri olmadığından yaklaşık olarak aşağıdaki gibidir.

BODRUM MERKEZ	KANAL ŞEBEKE UZUNLUĞU(KM)	YAĞMUR SUYU ŞEBEKE UZ.(KM)
BODRUM	200	=65
MAHALLE ADI	KANAL ŞEBEKE UZUNLUĞU(KM)	YAĞMUR SUYU ŞEBEKE UZ.(KM)
MUMCULAR(MERKEZ)	135	YOK
MUMCULAR KÖYLERİ	KANAL ŞEBEKE UZUNLUĞU(KM)	YAĞMUR SUYU ŞEBEKE UZ.(KM)
BAHÇEYAKA	YOK	YOK
ÇAMARASI	YOK	YOK
ÇAMLIK	YOK	YOK
GÖKPINAR	YOK	YOK
PINARLIBELEN	YOK	YOK
MAZI	YOK	YOK
SAZKÖY	YOK	YOK
YENİKÖY(KARAOVA)	YOK	YOK
TEPECİK	YOK	YOK
KEMER	YOK	YOK
KUMKÖY	YOK	YOK
GÜVERCİNLİK	2.5+ 4(YAPIMI DEVAM EDİYOR)	YOK
MAHALLE ADI	KANAL ŞEBEKE UZUNLUĞU(KM)	YAĞMUR SUYU ŞEBEKE UZ.(KM)
GÜNDOĞAN	10+(2 km YAPIMI DEVAM ETMEKTE)	YOK
TURGUTREİS	125	YOK
AKYARLAR	YOK	YOK
İSLAMHANELERİ	YOK	YOK
PEKSİMET	YOK	YOK
GÜMÜŞLÜK	25	YOK
DEREKÖY	6	YOK
KONACIK	35	13
BİTEZ	25	YOK
ORTAKENT	70	YOK
YAKAKÖY	YOK	YOK
GÜRECE	YOK	YOK
GÖLTÜRKBÜKÜ	25	YOK
YALIKAVAK	85	YOK
DAĞBELEN	YOK	YOK
YALIÇİFTLİK	YOK	YOK

1. BÖLGE BODRUM

Bodrum Yarımadası Geneli Kanalizasyon hattı uzunluğu 743,5 km ve Yağmur Suyu Hattı uzunluğu 78 km' dir. Hat uzunlukları olarak sayısal veri olmadığından yaklaşık olarak aşağıdaki gibidir.

BODRUM MERKEZ	KANAL ŞEBEKE UZUNLUĞU(KM)	YAĞMUR SUYU ŞEBEKE UZ.(KM)
BODRUM	200	=65

MAHALLE ADI	KANAL ŞEBEKE UZUNLUĞU(KM)	YAĞMUR SUYU ŞEBEKE UZ.(KM)
MUMCULAR(MERKEZ)	135	YOK
GÜVERCİNLİK	2.5+ 4(YAPIMI DEVAM EDİYOR)	YOK
GÜNDOĞAN	10+(2 km YAPIMI DEVAM ETMEKTE)	YOK
TURGUTREİS	125	YOK
GÜMÜŞLÜK	25	YOK
DEREKÖY	6	YOK
KONACIK	35	13
BİTEZ	25	YOK
ORTAKENT	70	YOK
GÖLTÜRKBÜKÜ	25	YOK
YALIKAVAK	85	YOK

2. BÖLGE MİLAS

Milas Bölgesinde 164 km kanalizasyon hattı ve yaklaşık 13 km yağmur suyu drenaj hattı bulunmaktadır. İller Bankasınca ihale edilen iş kapsamında 205 km. kanalizasyon, 55 km. yağmur suyu hattı döşeme çalışması devam etmektedir..

3. BÖLGE MENTEŞE

3. Bölge olarak Menteşe İlçesinde Kanalizasyon hattı 69km ve yağmur suyu hattı 120 km' dir. Yatağan İlçesinde Kanalizasyon hattı 90 km ve yağmur suyu hattı yoktur. Kavaklıdere İlçesinde Kanalizasyon hattı 9 km ve yağmur suyu hattı yoktur. Ula İlçesinde Kanalizasyon hattı 90 km ve Yağmur Suyu hattı yoktur.

4. BÖLGE MARMARİS

4. Bölge olarak Marmaris İlçesinde Kanalizasyon Hattı yaklaşık olarak 194,7 km ve Yağmur Suyu Hattı 100 km' dir. Datça İlçesinde Kanalizasyon Hattı yaklaşık olarak 87,5 ve Yağmur Suyu Hattı 50 km' dir.

5. BÖLGE DALAMAN

5. Bölge olarak Köyceğiz İlçesinde Kanalizasyon Hattı 68 km ve Yağmur Suyu Hattı 5 km' dir. Ortaca İlçesinde Kanalizasyon Hattı 175 km ve Yağmur Suyu Hattı yaklaşık 7,5 km' dir. Dalaman İlçesinde Kanalizasyon Hattı 210 km ve Yağmur Suyu Hattı km' dir.

Tüm ilçe ve mahalleri genelinde mevcut kanalizasyon hattına ilave olarak 250metre kanalizasyon hattı faal hale getirilmiştir.

6. BÖLGE FETHİYE VE SEYDİKEMER

Fethiye İlçesinde 297 km kanalizasyon şebekesi hattı ve 168,84 km yağmur suyu hattı bulunmakta olup Seydikemer İlçesinde de 1.87 km kanalizasyon şebekesi hattı ve 27,55 km yağmur suyu hattı bulunmaktadır.

Fethiye İlçesi 2017 yılında toplam kanalizasyon yapımı 7 km, kanalizasyon hattı temizliği 87km, kanalizasyon baca temizliği 1200 m, kanalizasyon evsel bağlantı yapımı 607 adettir.

Arıtma Sistemi ve Hizmeti Alan Nüfus

İlimizde Muğla Belediye Başkanlığına ait evsel nitelikli atık su arıtma tesisi bulunmaktadır.

İlimizde 2017 yılı kentsel atık su arıtma tesislerinin durumu

Çizelge B.15– Muğla İlinde 2017 Yılı Evsel Atıksu Arıtma Tesislerinin Durumu (Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2018)

Yerleşim Yerinin Adı	Tesis Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi/ Deniz Deşarjı Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (m3/gün)	Arıtılan Atıksu Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m3/sn)	Deşarj Noktası Koordinatı		Deniz Deşarjı	Hizmet Verdiği Nüfus	AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
		Var	İnşa/plan Aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri			N	E			
İl Merkezi	Menteşe	Muğla	AAT				X	17.111	0,0907	37°12'7"	28°23'2"	YOK	100.000	3.660
İlçeler	Ula	Akyaka-Gökova	AAT				X	4.500	0,0212	37°4'2"	28°23'43"	YOK	26.000	1.688
	Menteşe	Menteşe (Doğal AAT)	AAT			X		0,10		37°24'57"	28°26'37"	YOK	700	
	Kavaklıdere	Kavaklıdere (Doğal	AAT			X		0,15		37°26'46"	28°21'00"	YOK	1.000	

	AAT)														
Köyceğiz	Köyceğiz	AAT				X		4.320	0,0521	36°57'50"	28°40'12"	YOK	12.500	623	
Marmaris	Marmaris	AAT				X		50.625	0,5862	36°51'23"	28°17'26"	VAR	90.000	8.149	
	Turunç	AAT				X		2.000	0,0235	36°46'2"	28°15'33"	YOK	15.000	1.634	
Datça	Datça	AAT				X		17.500	0,0343	36°43'0"	27°41'37"	VAR	60.000	857	
Ortaca	Ortaca	AAT				X		8.640	0,1212	36°48'36"	28°44'37"	YOK	37.200	155	
	Dalyan	AAT				X		4.320	0,0371	36°50'48"	28°38'42"	YOK	25.000	481	
Dalaman	Dalaman	AAT				X		9.000	0,1390	36°43'32"	28°48'38"	YOK	57.000	1.091	
Fethiye	Fethiye	AAT					X	25.000	0,3857	36°40'3"	29°8'1"	YOK	112.398	11.164	
	Göcek	AAT				X		4.500	0,0421	36°45'31"	28°55'38"	YOK	4.606	370	
	Ölüdeniz	AAT				X		3.500	0,0263	36°33'9"	29°7'7"	VAR	12.000	1.081	
Seydikemer									-	-					
Bodrum	Gümbet	AAT			X	X		9.600	0.1097	37°00'44.9 3"	27°24'20.6 3"	VAR	48.000	3.595	
	İçmeler	AAT			X	X		10.000	0.0566	37°00'2.59 "	27°27'6.91 "	VAR	35.000	2.823	
	Konacık	AAT			X	X	X	3.000	0.0292	37°4'11.79 "	27°24'6.24 "	YOK	15.000	667	
	Bitez	AAT			X	X		2.500	0.0277	37°01'10.3 5"	27°23'00.0 0"	YOK	12.500	562	
	Gümüşlük	AAT			X	X		2.500	0.0118	37°2'58.76 "	27°14'44.7 5"	YOK	10.000	650	
	Göltürkbükü	AAT			X	X		3.000	0.0202	37°6'19.73 "	27°24'14.8 9"	YOK	15.000	919	
	Gündoğan-2	AAT				X (PAKET ARITMA)		1.800	0.0170	37°7'50.53 "	27°21'20.7 4"	YOK	9.000		
	Gündoğan-1	AAT				X (PAKET ARITMA)		400	0.0075	37°7'3.80"	27°20'40.3 1"	YOK	2.500		
	Ortakent	AAT				X (PAKET ARITMA)		1.000	0.0117	37°2'43.78 "	27°21'30.7 2"	YOK	5.000		
	Yalıkavak	AAT			X	X		6.000	0.0442	37°07'36.6 2"	27°16'25.9 4"	YOK	30.000	623	
Mumcular	AAT			X	X		500	0.0058	37°06'33.6 7"	27°27'51.6 2"	YOK	2.000	38		

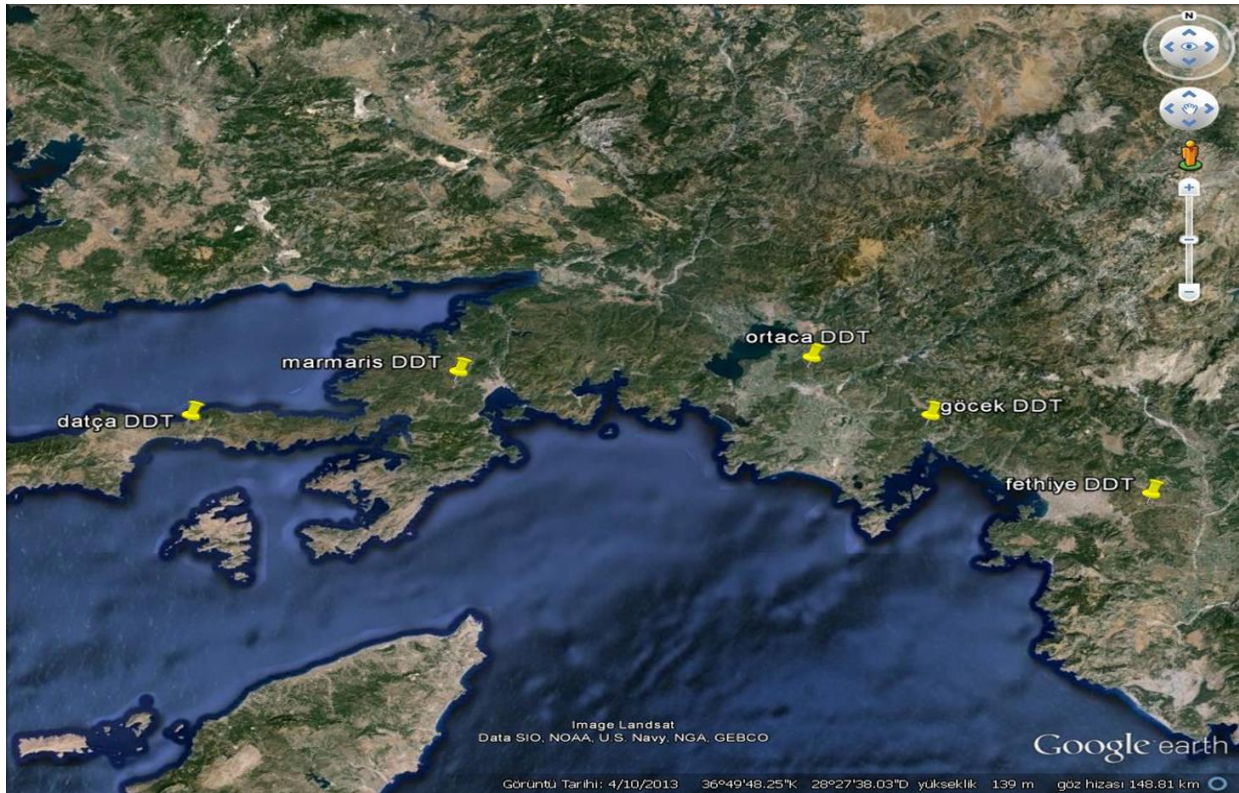
	Güvercinlik	AAT			X	X		2.500	0.0151	37°08'28.6 7"	27°34'34.5 1"	YOK	10.000	135
	Turgutreis	DDD	AAT		X	X	X							
Milas	Milas	AAT			X	X		10.800	0.1256	27°20'41.5 8"	27°46'46.8 5"	YOK	40.000	6.358

B.5.2. Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimizde organize sanayi bölgesi bulunmamakta olup, endüstriyel nitelikli atık su arıtma tesisi bulunmamaktadır.

B.5.3. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisleri

Atık Yönetimi Yönetmeliğince 20 03 01- Karışık Belediye Atıkları sınıfında yer alan atıkların depolanmasına uygun depo tabanına sahip olan Fethiye, Ortaca, Marmaris ve Datça İlçelerimizde bulunan Düzenli Depolama Tesislerimiz ile Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelikte belirtildiği üzere; oluşabilecek sızıntı sularının ve depo gazlarının toprak, hava, yeraltı suları ve yüzeysel suların üzerindeki olumsuz etkileri asgari düzeye indirilerek çevre kirliliği önlenmektedir.

Depolama Sahasının Adı:	Ortaca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Tepearası Mahallesi Muğla / Fethiye Karayolu No=1 Ortaca / MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	526.000 m ³
Lotun kalan ömrü:	8 Yıl
Lotun Alanı (m²)	Lot 1 = 18.430 m ² Lot 2 = 17450 m ²
İşletmeye Alınan Tarih:	2004
Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

Depolama Sahasının Adı:	Fethiye Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Yakacık Mahallesi Düzçam Mevkii Fethiye / MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	660.000 m ³
Lotun kalan ömrü:	10 Yıl
Lotun Alanı (ha)	5,4 ha
İşletmeye Alınan Tarih:	2007
Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

Depolama Sahasının Adı:	Marmaris Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Yeşil Belde Mevkii Marmaris Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Marmaris / MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	615.000 m ³
Lotun kalan ömrü:	1 yıl
Lotun Alanı (m²)	42.510

İşletmeye Alınan Tarih:	2005
Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

Depolama Sahasının Adı:	Datça Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Kızılan Mevkii, Datça Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Datça/MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	328.403 m ³
Lotun kalan ömrü:	7 yıl
Lotun Alanı (m²):	20.550 m ²
İşletmeye Alınan Tarih:	2005
Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

B.5.4. Atıksuların Geri Kazanılması ve Tekrar Kullanılması

Atıksuların geri kazanılması ve tekrar kullanılması ile ilgili herhangi bir çalışma mevcut değildir.

B.6. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.6.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

Toprak, ana materyal adını verdiğimiz kayaçların, organik atıkların uzun bir süreç içinde birçok fiziksel, kimyasal ve biyolojik olay ve etkenlerle parçalanıp ayrışması sonucu ortaya çıkan ve dinamikleri devam eden doğal bir varlıktır. Topraklar; insan bitki ve birçok hayvanın üzerinde durdukları, insanların yaşamlarını devam ettirebilecekleri tek yerdir. Buna karşılık yeryüzünün sadece 1/4'ü karalarla kaplı olup bu alanların dağlık, çöl, çoraklık vb. birçok doğal kısıtlılık nedeniyle çok az bir miktarı tarımsal üretime başka bir deyişle insanların kullanımına uygundur. Bu gün toprak alanları, bir yandan kentleşme ve altyapı (endüstriyel yapılar, yollar, havaalanları vb) alanları olarak kullanılarak daralırken, diğer yandan kirlilik gibi çok ciddi bir çevre sorunu tehdidi altındadır. Her şeyden önce toprak kirliliğini incelerken toprakların alan olarak arttırılmadığı ve toprakların ikamesinin mümkün olmayan kaynaklar olduğu hiçbir zaman unutulmamalıdır. Yine kirlenmiş bir toprağın pratik olarak temizlenmesinin mümkün olmadığı bu alanların terk edilmekten öteye bir şey yapılamayacağı unutulmamalıdır. Çevrenin diğer unsurlarından su ve hava kirliliğinde ise

kirliliğin ortadan kaldırılması çok daha kolay ve mümkündür. Tarımsal üretimin miktar ve kalitesini artırmak amacıyla ticari gübreler, pestisitler, toprak düzenleyiciler ve hormonların kullanılması, katı ve sıvı atıkların deşarjı, atık çamur uygulamaları, kirli suların tarımsal sulamada kullanılması, atmosferik çökeltmeler ve radyoaktif serpintiler gibi girişimler sonucu topraklar kirlenmektedir. Bunun sonucu toprakların verimli ve sorunsuz kullanılabilme yeteneklerinin limitleri daralmakta her geçen gün sorun artarak devam etmektedir. Toprak kirliliğinin çevre sağlığı açısından en önemli etkisi; topraktaki kirleticilerin bitki bünyesine geçerek bu bitkilerin ya doğrudan ya da bu bitkilerle beslenen hayvanların besin olarak tüketilmesi sonucu insan bünyesine geçmesidir. Bundan başka özellikle çiftçi (üretici) sağlığı açısından kirlenmiş toprakla derinin (el, ayak) temas etmesi, kirlenmiş toprak tozlarının yutulması, topraktan özellikle kuruma esnasında buharlaşan civa vb. kirleticilerin tenefüs edilmesi gibi tam olarak boyutları ve sonuçları yeterince araştırılmamış birçok muhtemel sağlık sorunu vardır. Toprak kirliliğinin diğer önemli bir yönü sekonder olup, özellikle su kirliliği açısından büyük önem taşımaktadır. Topraktaki kirleticiler sızarak yer altı sularını Toprak bünyesi; dinamik olup son derece yüksek tamponlama gücüne sahip bir sistemdir. Yani toprağa giren bir zararlı yada kirletici koloidal yüzeyler adını verdiğimiz kuvvetler tarafından çok sıkı bir şekilde tutulmaktadır. Böylece zararlının etki ve sistemin tepkisi çok uzun bir süreç içinde ortaya çıkmakta hatta bazen herhangi etki görülmemektedir. Ancak bu tutma sonsuz olmadığı gibi topraktan toprağa değişmekte olup özellikle kumlu toprakların kapasitesi yok denecek kadar azdır. Bu durum; toprak kirliliği, sağlık ve çevre etkileri gibi konuların, su ve hava kirliliği gibi diğer çevre sorunlarına göre daha az araştırılmış olmasına neden olduğu söylenebilir. Ancak toprakların bu gücünün biz insanlar için büyük bir şans olduğunu topraklar konusunda son derece hassas ve dikkatli davranmamız gerektiğini unutmamalıyız. Kirlenmiş bir toprak için, pratikte onu terk etmekten başka yapabilecek bir şey olmadığı ve sonun başlangıcı olduğu bilinmelidir. Toprak kirliliğinin tespitinde ve değerlendirilmesinde oldukça çok parametre ve faktörün göz önünde tutulması gerekmektedir. Çünkü toprakta; fiziksel, kimyasal, fizikokimyasal, biyokimyasal ve biyolojik olayların karmaşıklığı içerisinde doğal bir denge vardır. Bütün bunlar sınırlı kaynaklar olması nedeniyle toprakların insanların geleceği açısından büyük önem taşıdığını, toprak kirliliğinin özellikle çiftçi (üretici) sağlığı olmak üzere insan ve çevre sağlığı açısından son derece önemli bir çevre sorunu olduğunu göstermektedir. Toprak kirliliği konusunda Muğla genelinde yapılmış araştırma ve çalışmalar ise yetersizdir.

B.6.2.Arıtma Çamurlarının Toprakta Kullanımı

İlimizde arıtma çamurları toprakta kullanılmamaktadır.

B.6.3.Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

Madencilik faaliyetlerinin izin alınması aşamasında; söz konusu alan Orman Alanı olarak tanımlanan alanlardan ise Orman İşletme Müdürlüğünce faaliyet sahibinden

ağaçlandırma bedeli, toprak bedeli, arazi kullanım bedeli ve fon bedelleri alınarak gerek faaliyet aşamasında gerekse faaliyet sonunda söz konusu alanda ağaçlandırma ve rehabilitasyon çalışmaları takip edilerek sahanın ağaçlandırılarak terk edilmesi sağlanmaktadır.

Ayrıca, madencilik faaliyetleri ÇED Yönetmeliği kapsamında yer aldığından söz konusu alanlarla ilgili Yönetmelik uyarınca hazırlanan raporda gerek faaliyet esnasında gerekse faaliyet sonrasında alınması gereken önlemler ile rehabilitasyon ve ağaçlandırma çalışmaları ile ilgili gerekli taahhütler alınarak, izlenmesi yapılmaktadır.

Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin olarak oluşturulan komisyon tarafından yerinde inceleme yapılarak, arazi üzerinde yapılan çalışmaların yakın çevresine uyum içerisinde yeniden kazanımı yapılmadığı incelenip değerlendirilmektedir. Bu kapsamda 2013 yılında iki adet doğaya yeniden kazandırma projesi incelenip değerlendirilmiştir.

B.6.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Tarımsal uygulamaların en önemlilerinden birisi olan kimyasal gübreleme bir yandan üretimde katkılar sağlarken diğer yandan da birtakım olumsuzluklara neden olabilmektedir. Uygulama miktarı ve zamanı bu olumsuzlukların meydana gelmesinde önemli etkenler olarak görülmektedir. Tarım topraklarında kimyasal gübrelemeden kaçınmanın söz konusu olamayacağı gerçeği dikkate alındığında, yanlışlıklarının giderilmesi ve özellikle organik gübrelerle desteklenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye topraklarının % 70'inden fazlası organik madde bakımından yetersiz durumdadır ve organik gübre uygulamalarına zamanla hız vermek kimyasal gübrelerin olumsuz etkilerinin minimize edilmesinde bir etken olabilecektir. Ayrıca organik gübrelerle kimyasal gübrelerin kullanım miktarları azalacak ve mevcut olumsuzlukların oluşması engellenebilecektir.

Kimyasal gübreler, uzman kontrolünde analiz sonuçlarına dayanarak hazırlanmış bir gübreleme programı ile uygulandığında, çevre üzerine olumsuz etkileri azalarak ekonomik ve yüksek verim potansiyeli sağlanmış olacaktır. Bu amaçla toprak, bitki ve su analizleri gübre uygulamasında temel faktörler olarak ele alınmalı, ayrıca uygun sulama sisteminin seçilmesi de göz önünde tutulmalıdır. Gübre sarfiyatını minimize eden ve en etkin gübreleme sağlayan damla sulama yönteminin uygulama sahalılarının uygun olduğu alanlarda yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.

Tarım alanlarının yakınlarında yaşayan ve yer altı sularını içme suyu olarak kullanan insanların bu suları kullanmak yerine alternatif su kaynaklarına yönelmeleri, kimyasal gübrelerden yer altı sularına karışabilecek sağlığa zararlı bileşiklerden korunmalarında önemli katkı sağlayacaktır.

Yoğun kimyasal gübreyle maruz kalmış alanlarda yetiştirilen ürünlerin insanlar ve hayvanlar tarafından tüketilmeleri bu alanlardaki zararlı bileşiklerin canlı bünyelerine geçmesine neden olabilecektir. Bu nedenle bu alanların da ıslah edilmeleri gerekmektedir.

B.7.Sonuç ve Değerlendirme

Toprak ve su kaynakları için sürdürülebilir değerler çerçevesinde kurum ve kuruluşların eşgüdümü içerisinde yönetim modellerinin oluşturulması oldukça önemlidir. Ekolojik kıstaslar çerçevesinde bu kaynakların izlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda eldeki envanterlerden veri tabanlarının oluşturulması zaman içerisindeki toprak ve su kaynaklarındaki değişimlerin tespiti yapılması gerekmektedir.

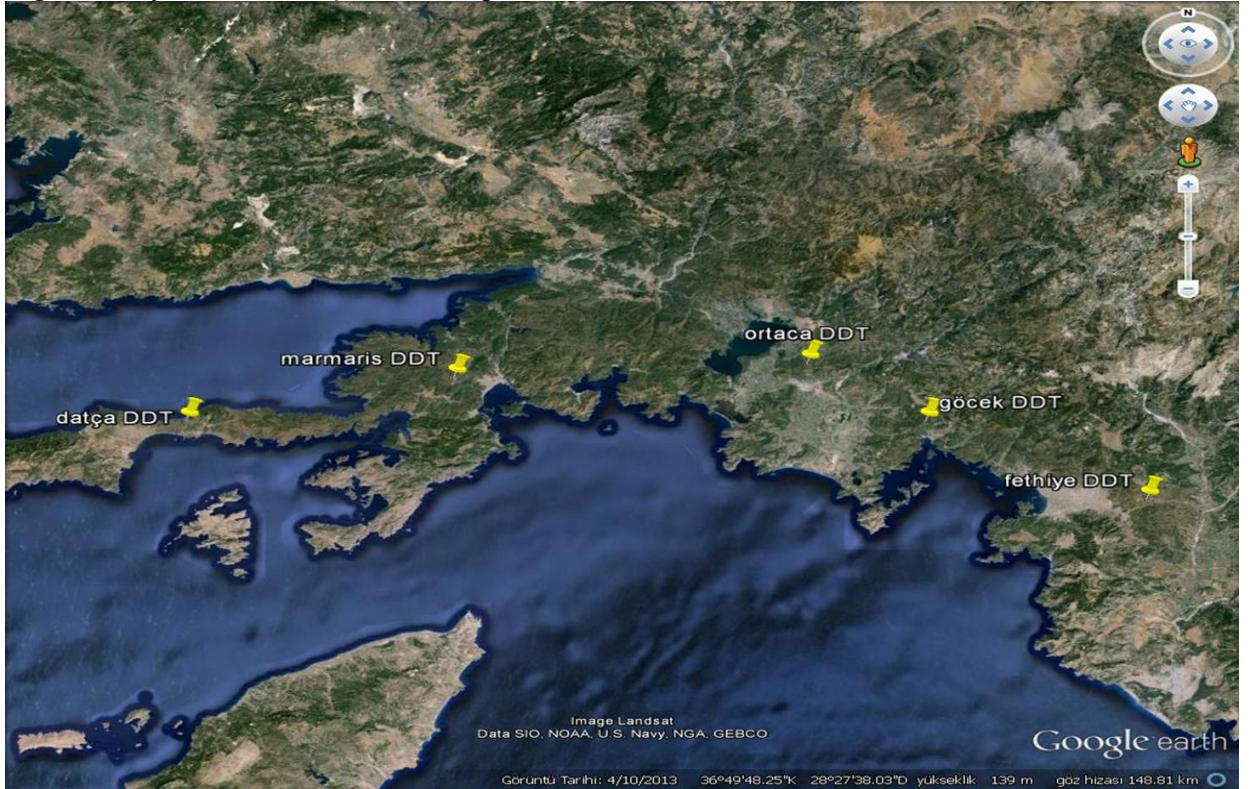
Kaynaklar

- DSİ 21.Bölge Müdürlüğü 2013 Takdim Raporu
- İl Çevre Durum Raporu, 2017
- Muğla Büyükşehir Belediyesi, 2017

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları (Katı Atık Bertaraf Tesisleri)

Atık Yönetimi Yönetmeliğince 20 03 01- Karışık Belediye Atıkları sınıfında yer alan atıkların depolanmasına uygun depo tabanına sahip olan Fethiye, Ortaca, Marmaris ve Datça İlçelerimizde bulunan Düzenli Depolama Tesislerimiz ile Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelikte belirtildiği üzere; oluşabilecek sızıntı sularının ve depo gazlarının toprak, hava, yeraltı suları ve yüzeysel suların üzerindeki olumsuz etkileri asgari düzeye indirilerek çevre kirliliği önlenmektedir.

Depolama Sahasının Adı:	Ortaca Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Tepearası Mahallesi Muğla / Fethiye Karayolu No=1 Ortaca / MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	526.000 m ³
Lotun kalan ömrü:	8 Yıl
Lotun Alanı (m²)	Lot 1 = 18.430 m ² Lot 2 = 17450 m ²
İşletmeye Alınan Tarih:	2004
Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

Depolama Sahasının Adı:	Fethiye Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Yakacık Mahallesi Düzçam Mevkii Fethiye / MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	660.000 m ³
Lotun kalan ömrü:	10 Yıl
Lotun Alanı (ha)	5,4 ha
İşletmeye Alınan Tarih:	2007
Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

Depolama Sahasının Adı:	Marmaris Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Yeşil Belde Mevkii Marmaris Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Marmaris / MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	615.000 m ³
Lotun kalan ömrü:	1 yıl
Lotun Alanı (m²)	42.510
İşletmeye Alınan Tarih:	2005

Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

Depolama Sahasının Adı:	Datça Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi
Tesisin Adresi:	Kızlan Mevkii, Datça Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Datça/MUĞLA
Depolama Sahasının Sınıfı:	II. Sınıf
Lotun Kapasitesi (m³):	328.403 m ³
Lotun kalan ömrü:	7 yıl
Lotun Alanı (m²):	20.550 m ²
İşletmeye Alınan Tarih:	2005
Sahaya Kabul Edilen Atık Kodları:	20 03 01- Karışık Belediye Atıkları

C.2.Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıkları

İlimizin Büyükşehir statüsü kazanmasının ardından Büyükşehir Belediyemiz Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığınca sadece Marmaris İlçemizde bulunan hafriyat ve inşaat yıkıntı atığı bertaraf sahasına ilave olarak Dalaman, Ula, Milas, Menteşe, Bodrum ve Fethiye ilçelerinde olmak üzere 7 adet Hafriyat Atığı Depolama Sahası hizmete açılmıştır.

2017 yılında Hafriyat ve Denetim Şube Müdürlüğü bünyesinde Menteşe, Ula, Milas, Bodrum, Dalaman, Fethiye ve Marmaris İlçelerimizde olmak üzere toplam 7 adet Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Depolama sahası işletilmiştir.

Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığınca işletilen hafriyat atığı depolama sahalarında 2017 yılı içerisinde şahıslar ve kamu kurumları tarafından getirilen toplam 905.305 ton hafriyat atığı bertaraf edilerek bu atıkların orman arazilerine ve diğer alıcı ortama gelişi güzel dökülmesinin, böylelikle çevre kirliliğinin önüne geçmek üzere çalışmalar yürütülmüştür.

Hafriyat atıklarının bertaraf edilmesinin yanı sıra Bodrum-Torba Rehabilitasyon Amaçlı Hafriyat Atığı Depolama Sahasına hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıklarının geri dönüşümünü sağlamak amacıyla 1 adet mobil konkasör, 1 adet mobil konkasör eleği, 1 adet lastik tekerlekli yükleyici ve 1 adet paletli kazıcı satın alımı yapılarak faaliyete geçirilmiştir.

Bodrum Torba Hafriyat sahamızda 2017 yılında yaklaşık 10.000 ton Hafriyat Toprağı İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının geri dönüşümünü sağlanmıştır. Bu sayede İlçe Belediyelerine ve Büyükşehir Belediyemizin alt dolgu malzeme ihtiyacı karşılanmaktadır.

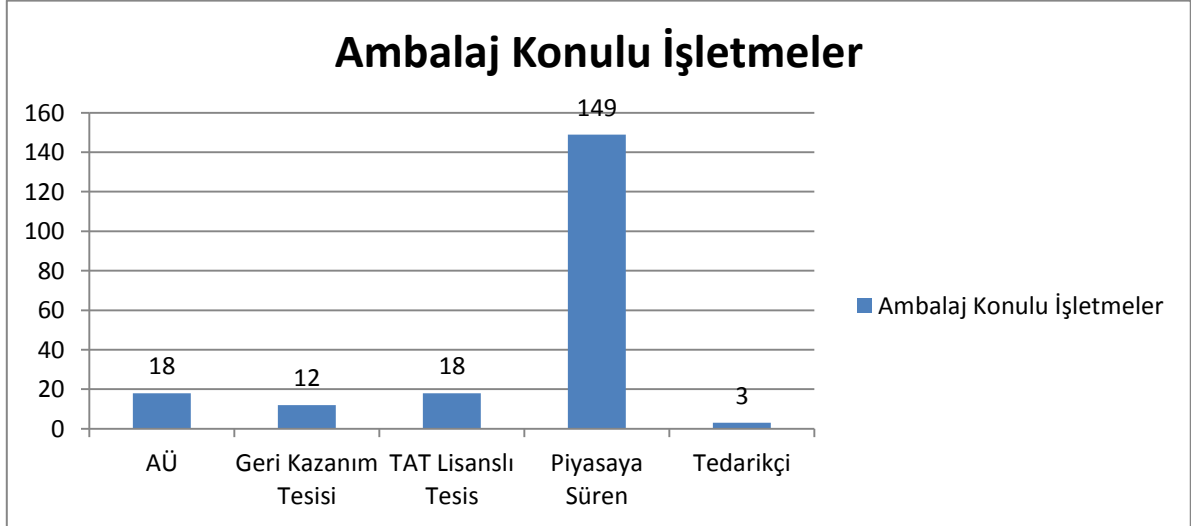
C.3. Ambalaj Atıkları

İl merkezinde ambalaj atıkları, ambalaj atıklarının kontrolü yönetmeliğine uygun olarak hazırlanan yönetim planına uygun olarak toplanmaktadır.

**Çizelge C.1 İlimizdeki 2017 Yılı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları İstatistik Sonuçları
(Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)**

Ambalaj Cinsi	Üretilen Ambalaj Miktarı (kg)	Piyasaya Sürülen Ambalaj Miktarı (kg)	Geri Kazanım Oranları (%)	Geri Kazanılması Gereken Miktar (kg)	Geri Kazanılan Miktar (kg)	Gerçekleşen Geri Kazanım Oranı (%)
Plastik	2.961.019	1.698.357	50	728.717		
Çelik-Teneke	581.660	55.850	50	26.602		
Ahşap	4.159.553	2.568.598	5	122.458,55		
Kağıt Karton	-	1.229.157	50	599.524,5		
Cam	-	235.258	50	107.789		
Alüminyum	-	7	50	4		
TOPLAM	7.702.232	5.932.082		1.585.095,05		

İlimizde 2017 yılı itibari ile 18 adet ambalaj üreticisi, 149 adet piyasaya süren, 18 adet ambalaj atığı toplama, ayırma ve taşıma lisanslı firma, 12 adet ambalaj atığı geri kazanım tesisi ve 3 adet tedarikçi bulunmaktadır.

**Grafik C.1 İlimizdeki 2017 Yılı Kayıtlı Ambalaj Üreticisi Ekonomik İşletmeler
(onlinecevre.gov.tr, 2018)**

C.4. Tehlikeli Atıklar

Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik kapsamında tehlikeli atık tanımı; Atık Listesinde (*) ile işaretlenmiş atıklar tehlikeli atıktır. Tehlikeli atıklar, Ek-III A'da listelenen özelliklerden bir veya daha fazlasına sahip atıklardır. (2) Atık Listesinde (A) işaretli atıklar, Ek-III B'de yer alan tehlikeli atık konsantrasyonuna bakılmaksızın tehlikeli atık sınıfına girer. (M) işaretli atıkların tehlikelilik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılacak çalışmalarda, Ek-III A'da listelenen özelliklerden H3-H8 ile H10 ve H11 ile ilgili değerlendirmeler, Ek-III B'de yer alan konsantrasyon değerleri esas alınarak yapılır. Bu hüküm tehlikeli maddeler ile kontamine olmamış saf metal alaşımlar için geçerli değildir.

Başlıca tehlikeli atıklara örnek olarak;

- Tehlikeli madde ile kontamine olmuş ambalajlar (boya kutuları, kimyasal kapları, yağ teneke ve varilleri vb. kısacası, üzerinde tehlikelilik işareti (yanıcı, parlayıcı, toksik çevreye zararlı gibi) bulunan ambalajlar)
- Atık Yağlar (Motor, makine ve türbin yağları, sentetik ve mineral yağlar, emülsiyon ve solüsyonlar)
- Metallerin mekanik olarak işlenmesi esnasında oluşan ve yağ bulaşmış atıklar (yağlı metal talaşları, metalik çamurlar vb.)
- Yağlı araç parçaları,
- Tehlikeli madde ile pislenmiş bez, eldiven, üstüğü gibi atıklar
- Boya ve vernik kalıntıları,
- Eski piller ve aküler,
- Organik solventler,
- Floresan lambalar, kartuş ve tonerler,
- Pestisitler,
- Asbest içeren maddeler,
- Filtre tozları
- Siyanür içeren sertleştirme tuzları
- Metal içeren boya ve fosfat çamuru
- Yağ içeren kablo atıkları
- Fotoğrafçılık endüstrisinden kaynaklanan film banyo suları gibi atıklar verilebilir.

Tehlikeli atık üreten gelişmiş ülkeler konu ile ilgili yasal tedbirlerini 1970'li yıllardan itibaren almışlardır. Bu tedbirlerin esasında;

1-Atığı elinde bulunan kişinin atığı bertaraf etmesi veya diğer ülkeye göndermesi halinde bildirimde bulunması,

2-Tehlikeli atığı tanımlayan, atığın nereye götürüleceği ne şekilde bertaraf olacağını bildiren sevkiyat notunun bulundurulması,

3-Tehlikeli atıkların taşınması konusunda paketleme ve etiketleme işlemlerinin uygun olarak yapılması,

4-Bertaraf tesisinin ön görülen şartları sağlaması, olduğu bilinmektedir.

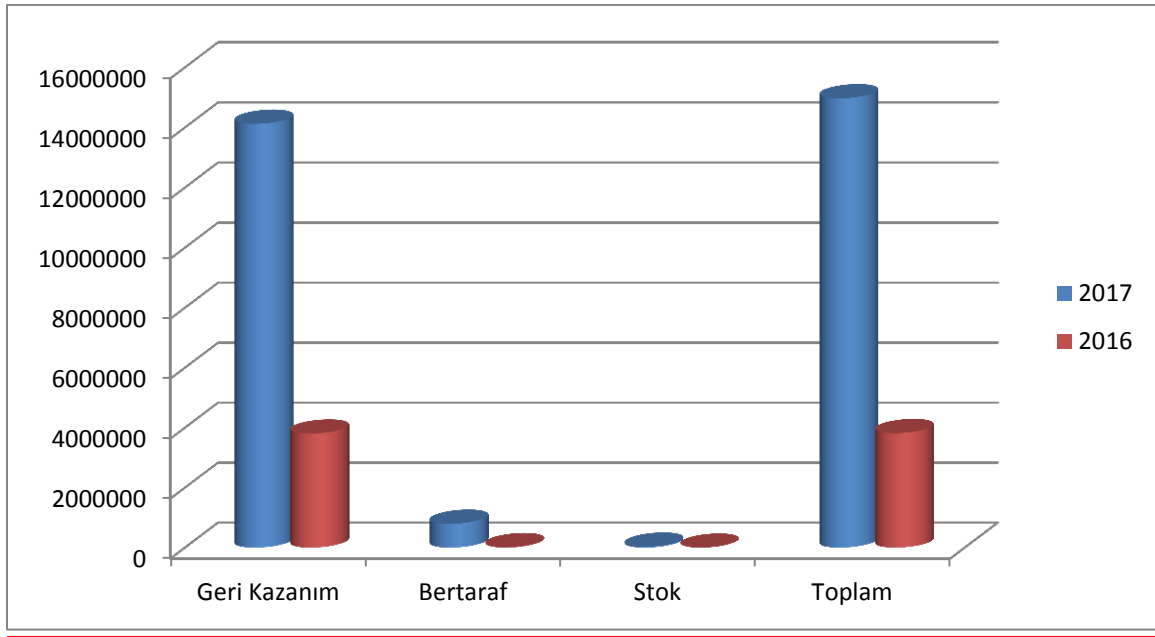
Tehlikeli atıklardan özellikle endüstriyel faaliyetler sonucunda atılan atıkların bertarafı çok pahalı ve insan-çevre sağlığına çok büyük olumsuz etkileri olduğu, toplumların refah seviyeleri arttıkça kimyasalların kullanımı ve üretilen atıkların miktarının arttığı çeşitli araştırmalarda belirtilmektedir. Bertarafı yakma veya özel kimyasal ve fiziksel arıtma gerektiren bu atıkların bertaraf tesisleri her ülkede bulunmaması nedeniyle, bu atıklar ülkeler arasında ihraç edilebilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde serbest ithalat rejiminin uygulanması, kontrol mekanizmasındaki eksiklikler izinsiz veya sahte izinle kanun dışı taşınım ile tehlikeli olan bu atıklar çevremizin kirlenmesine sebep olmaktadır. Tüm bu olumsuz gelişmeleri kontrol altında tutabilmek amacıyla Birleşmiş Milletler Çevre Programı çerçevesinde (UNEP) Avrupa İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) çalışmalarını benimseyerek başlattığı, tehlikeli atıkların sınırlar ötesi taşınım ve imhasının kontrolü konusundaki global sözleşme olan BASEL Sözleşmesi 1989 yılında imzalanmış olup, sözleşmenin; tehlikeli atık konusunda hukuk dışı, uygulamalara karşı vazgeçirici ve önleyici fonksiyonu olacağı düşüncesiyle ülkemiz tarafından imzalanmıştır. Sözü edilen sözleşme ve 2872 Sayılı Çevre Kanununa istinaden çıkarılan 02.04.2017 tarih ve 29314 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Atık Yönetimi Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda çalışmalar sürdürülmektedir.

Çizelge C.2 İlimizdeki 2017 Yılında Sanayi Tesislerinde Oluşan Tehlikeli Atıklarla İlgili Veriler (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

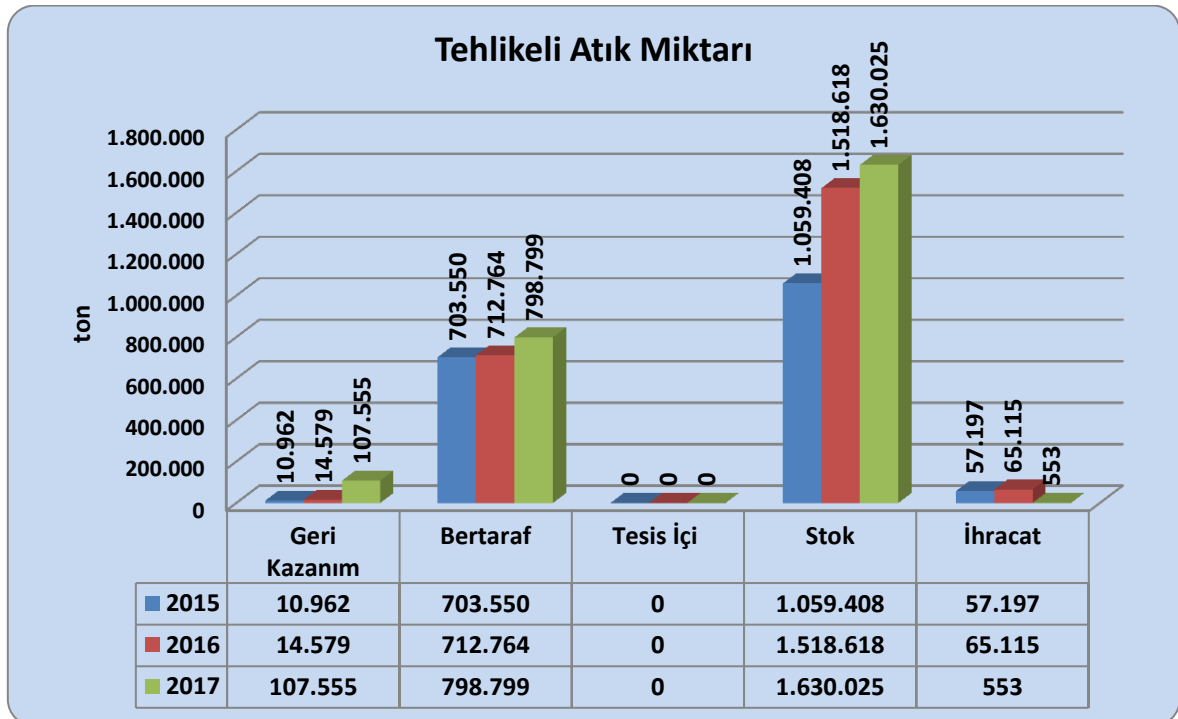
Atık Kodu	Atık Miktarı	Atık İşleme Yöntemi Kodu
010307	1	D8
020104	428487	R12
020108	35	R13
020304	10030	Stok
030104	220	R13
050103	288	R1
060802	50	R13

070213	15788	R12
070216	3600	R12
070217	51420	R12
080111	4079	R13
080113	1520	R12
080117	2000	R12
080121	50	R13
080317	1845	R13
080318	13	R12
080409	50	R12
100101	35	R12
100102	73	Stok
100107	4096	Stok
120101	2900	R12
120103	540	R12
120105	1000	R12
120112	6755	R12
120120	54095	R13
130110	91500	R9
130111	82	R1
130113	77300	R9

130205	32480	R9
130206	150	R1
130208	361591	R9
130310	78880	R9
130403	104921	R12
130502	473	R13
130506	439406	R9
130701	25	D10
130703	30691	R1
150101	80169	R12
150102	52284	R12
150104	40287	R12
150106	983283	R12
150107	49921	R12
160103	348801	R1
160107	65244	R13
170203	10394	R12
180102	16136	D9
170203	10464	R12
200126	372160	R9

Grafik C.2 – Atık Yönetim Uygulaması Verilerine Göre İlimizdeki Tehlikeli Atık Yönetimi (Atık Yönetim Uygulaması, 2018)

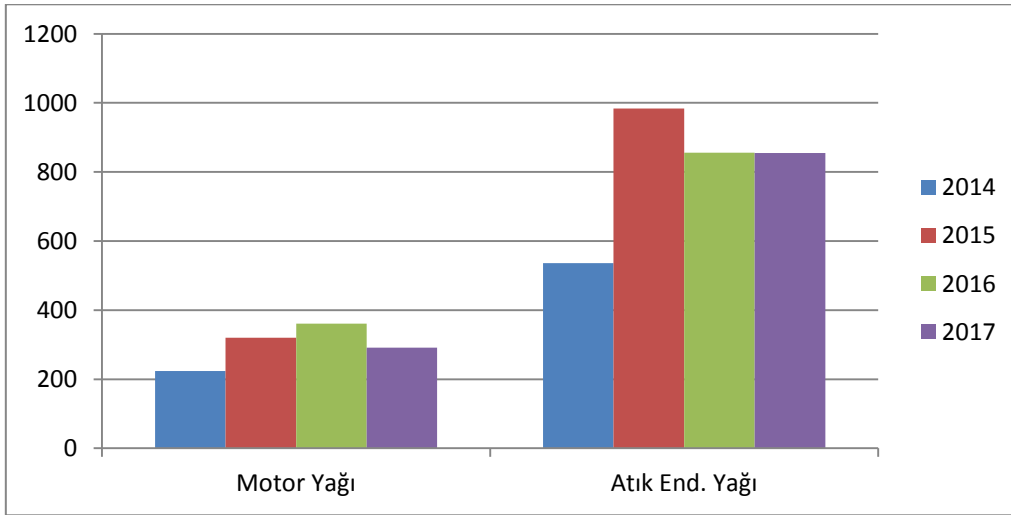

Grafik C.3 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi (Atık Yönetim Uygulaması, 05/06/2018)

C.5. Atık Madeni Yağlar

30.07.2008 tarih ve 26952 sayılı Resmi Gazete’de (Değişik 30/03/2010-27537 sayılı R.G.) yayınlanan Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği’nin ilgili hükümleri gereğince Valiliğimizce (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) tarafından yapılan denetimlerde, atık yağ üreticisi konumunda olan işletmeler, yükümlülükleri bildirilmiştir. “Atık Yağların Kontrolü Yönetmelik” çerçevesinde ilimizde gerçekleştirilen işlere ve atık yağ toplama miktarlarına ilişkin sistemde toplanan veriler aşağıdaki grafik ve çizelgede verilmiştir.

Ayrıca atık yağların “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliğine” uygun bertarafının sağlanması için çalışmalar yapılmakta; atık yağ üreten resmi ve özel tüm kuruluşlar bu konuda bilinçlendirilmektedir. İl genelinde atık yağların fabrika binalarında gelişigüzel depolanmasına izin verilmemekte; bu şekilde depolamak isteyen kuruluşlara geçici atık depolama izni verilmektedir. İlimizde oluşan 2017 yılı toplam atık yağ miktarı 1217 tondur.

**Grafik C.4 İlimizdeki Atık Yağ Toplama Miktarları
(Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Eylül 2018)**

**Çizelge C.3 İlimizdeki Atık Yağ Geri Kazanım ve Bertaraf Miktarları
(Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Eylül 2018)**

Yıl	Geri kazanım (ton)	İlave yakıt (ton)	Nihai bertaraf (ton)
2010	247,790		178,526
2012	375,053		425,756
2013	585,828		501,566
2017	756,417		3,583
2017	1299,577		4,423
2017	1258,026		0,26

C.6. Atık Pil ve Akümülatörler

İl merkezimizde, Merkez İlçe ve tüm ilçelerde bulunan resmi dairelerde, okullarda, atık piller, kullanılmış aküler Tüm Aküder, Aküder, TAP tarafından toplanarak bertaraf edilmektedir.

Marmaris: kaynağında ayrılma metoduyla toplanıp, değerlendirilmektedir.

Ortaca İlçesinde kaynaklanan atık piller; kamu kurum ve kuruluşları, alışveriş merkezleri, okullar ve belediyede bulunan toplama noktalarında biriktirilip, bertaraf tesislerine gönderilmektedir.

Çizelge C.4 İlimizde Yıllar İtibariyle Toplanan Atık Akü Miktarı (Kg) (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Eylül 2018)

2013	2017	2017	2017	2017
62.074	33.473	57.868	25.040	85.856

C.7. Bitkisel Atık Yağlar

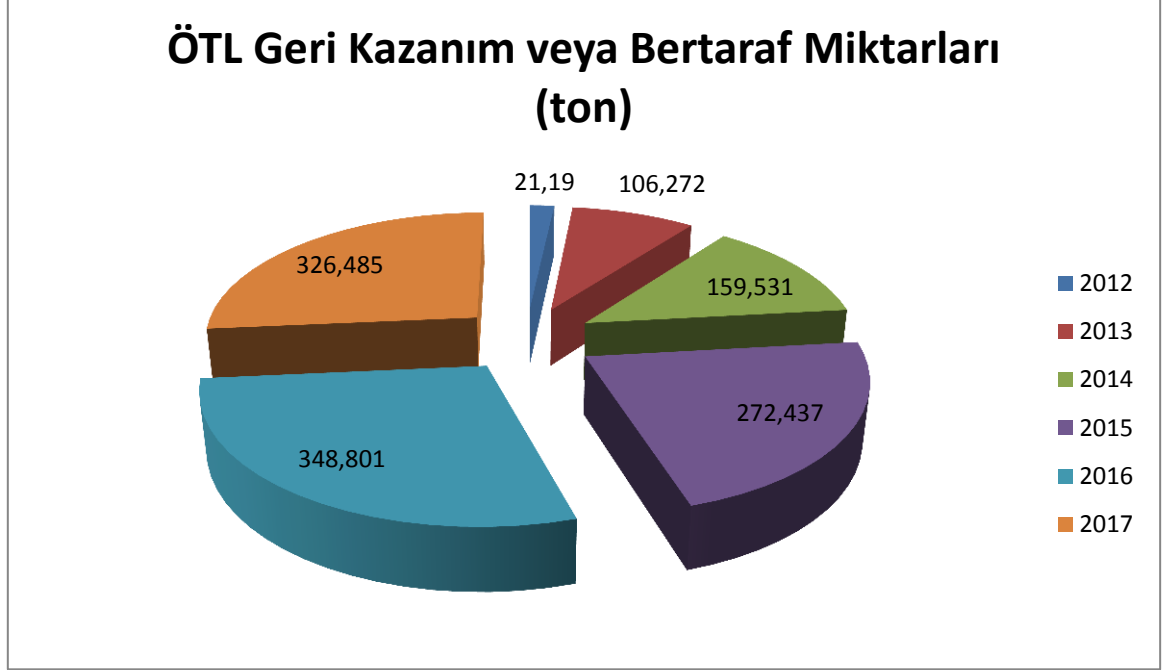
İl merkezimizde ve tüm ilçelerde tüm atık yağ çıkaran tesisler denetlenerek, firmaların ve işyerlerinin atık yağlarını Valiliğimiz Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünden alacakları Ulusal Atık Taşıma Formları ile Bakanlığımızın taşıma ve bertaraf için lisans verdiği yetkili firmalara teslim etmeleri tutanakla istenmiştir. Teslim edilen yağlara ait Ulusal Atık Taşıma Formları düzenli olarak Müdürlüğümüze gönderilerek kayıtlara işlenmekte ve Bakanlığımıza bildirilmektedir.

C.8. Poliklorlu Bifeniller ve Poliklorlu Terfeniller

Söz konusu bileşikler teknikte hidrolik yağları, plastik endüstrisinde yumuşatıcı ve elektro teknikte izolasyon materyali olarak kullanılmaktadır. Klor bileşiği arttıkça bu bileşikler katı bir yapı kazanırlar. Yağda eriyen ve hayvansal organizmalarda biriken bileşiklerdir. Bu bileşiklerin toksik etkisi henüz daha araştırılmadığından bu konuda kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak, havda ve suda bulunan miktarları mikrogram düzeyinin aşmamalıdır. Poliklorlu Bifenillerin (PCB) ve Poliklorlu Terfenillerin (PCT) Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında PCB ve PCB içeren madde ve ekipmanların bertarafını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren lisanslı tesisler ilimizde bulunmamaktadır.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler (ÖTL)

İlimizde mevcut ÖTL geri kazanım veya bertaraf tesisi bulunmamaktadır.

Grafik C.5 Muğla İlinde Geri Kazanım Tesislerine ve Çimento Fabrikalarına Gönderilen Toplam ÖTL Miktarları (Ton/Yıl) (Muğla ÇŞİM, 2017)

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar (AEEE)

İlimizde elektrik ve elektronik atıklar kaynağında ayrıştırılarak bertaraf edilmektedir. Ortaca İlçesinde Mevcut elektrik şebekesinden, eskidiği veya ihtiyaca hitap etmemesi nedeniyle sökülen bakır ve alüminyum iletkenler, porselen izolatörler, demir direk ve diğer demir aksamlar, yeraltı ve yerüstü kullanılan kablolar açık ambar yerinde biriktirilerek AYDEM Muğla İl Müdürlüğü ambarına gönderilmektedir. Muhtelif yerlerden sökülen beton, demir ve ağaç direklerin kullanılabilirlikte olanları tekrar montaj edilmekte, diğerleri AYDEM Muğla İl Müdürlüğü açık ambarına gönderilmektedir. Abonelerden sökülen ve damga ayardan RED gelen elektrik sayaçları da Muğla ambarında toplanıp MKE'ye gönderilmektedir. Ayrıca elektrik ve elektronik atıklar, atık üreticisi konumundaki işyerlerinden, belirli periyotlarla toplanıp bertaraf veya geri dönüşüm tesislerine gönderilmektedir.

C.11. Ömrünü Tamamlamış (Hurda) Araçlar

İlimizde; hurda raporu tutulup, trafikten kayıtları silinmekte ve araçlarda MKE hurdasına satılmaktadır.

C.12. Tehlikesiz Atıklar

“Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik ile atıkların oluşumlarından bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik genel esaslar belirlenmiştir. Aynı zamanda Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile Avrupa Birliği mevzuatının ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması sağlanmıştır.

Yönetmelikte “atık”, “üretici”, “sahip”, “yönetim”, “toplama”, “bertaraf” ve “geri kazanım” tanımları yapılmakta, atık yönetimi ilkeleri sıralanmakta, geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerini yapan işletmeler için lisans ve kayıt tutma zorunluluğu getirilmekte, atık yönetim maliyetinin finansmanı ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Ayrıca atık kategorileri, atık bertaraf ve geri kazanım faaliyetleri ile 839 atık türü liste olarak verilmiştir.

Söz konusu 839 atık türünden 434 tanesi tehlikesiz atık özelliğindedir. Bu atıklardan tehlikeli atıklar, ambalaj ve evsel atıklar gibi atık türlerinin yönetimine ilişkin usul ve esaslar ilgili Yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, üretimden kaynaklanan bazı tehlikesiz atıkların yönetimi boşlukta kalmıştır. Bu aşamada bazı tehlikesiz atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden geri kazanım faaliyetlerinin yönetilebilmesi amacıyla Bakanlığımızca “Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği” hazırlanmış ve 17 Haziran 2012 tarih ve 27967 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tehlikesiz atıkların düzenli depolama faaliyetleri, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir. Yönetmeliğin Ek-2 kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre atıklar, I. Sınıf, II. Sınıf ya da III. Sınıfı Düzenli Depolama Sahalarında bertarafı sağlanmaktadır.

Türkiye’de tehlikesiz atık statüsünde olan ve miktar olarak oldukça fazla olan demir çelik sektöründen kaynaklanan, cüruf atıkları; Termik santrallerden kaynaklanan, kül atıkları ve daha çok biyolojik arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları bu atık grubunda değerlendirilmektedir.

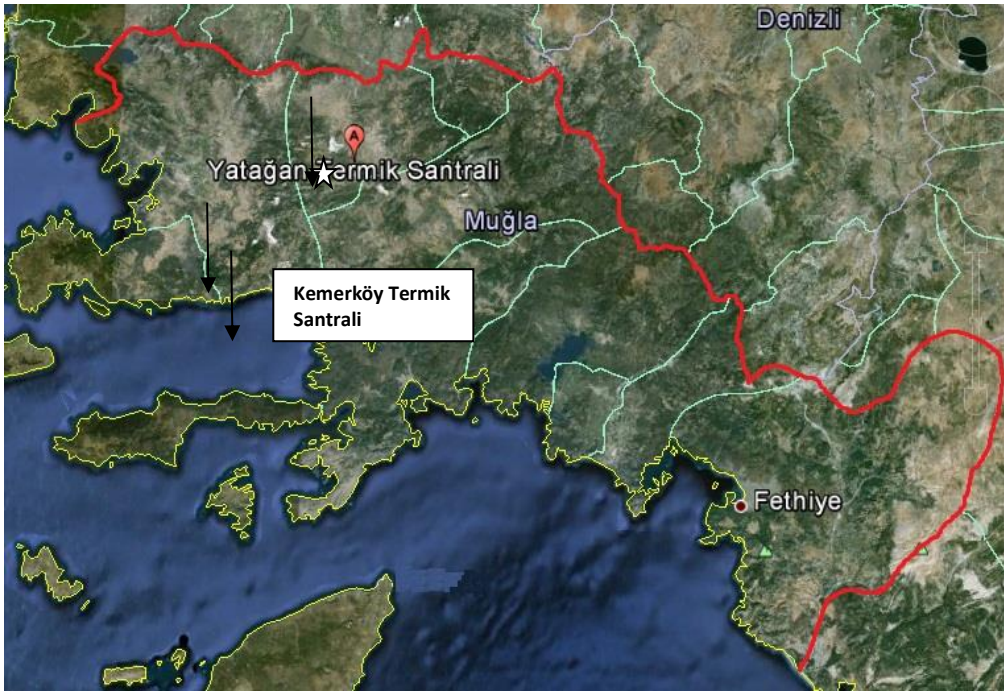
C.12.1. Demir Çelik Sektörü Cüruf Atıkları

İlimizde bu kapsamda bir faaliyet söz konusu olmadığından, veri bulunmamaktadır.

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde; Yatağan, Kemerköy ve Yeniköy Termik Santralleri olmak üzere 3 adet Termik Santral bulunmaktadır.

**İlimizde Bulunan Termik Santrallerin Yeri
(Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)**

Çizelge C.5 İlimizdeki Termik Santrallerde 2017 Yılında Kullanılan Kömür Miktarı Ve Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Termik Santralin Adı	Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf-Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)
Yatağan Termik Santrali	5.444.633	1.304.974
Yeniköy Termik Santrali	3.869.646	1.076.493
Kemerköy Termik Santrali	5.550.138	1.552.118
TOPLAM	14.846.174	4.072.261,36

Çizelge C.6 Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmeliğe Göre Termik Santral Atıkları

ATIK KODU	ISIL İŞLEMDEN KAYNAKLANAN ATIKLAR	KATEGORİ
10 01	Enerji Santrallerinden ve Diğer Yakma Tesislerinden Kaynaklanan Atıklar (19 Hariç)	
10 01 01	(10 01 04'ün altındaki kazan tozu hariç) dip külü, cüruf ve kazan tozu	
10 01 02	Uçucu kömür külü	
10 01 03	Turba ve işlenmemiş odundan kaynaklanan uçucu kül	
10 01 04*	Uçucu yağ külü ve kazan tozu	A
10 01 05	Baca gazı kükürt giderme işleminden (desülfrizasyon) çıkan kalsiyum bazlı katı atıklar	
10 01 07	Baca gazı kükürt giderme işleminden (desülfrizasyon) çıkan kalsiyum bazlı çamurlar	
10 01 09*	Sülfürik asit	A
10 01 13*	Yakıt olarak kullanılan emülsifiye hidrokarbonların uçucu külleri	A
10 01 14*	Atıkların birlikte yakılmasından (co-incineration) kaynaklanan ve tehlikeli maddeler içeren dip külü, cüruf ve kazan tozu	M
10 01 15	10 01 14 dışındaki birlikte yakılmadan (co-incineration) kaynaklanan dip külü, cüruf ve kazan tozu	
10 01 16*	Atıkların birlikte yakılmasından (co-incineration) kaynaklanan ve tehlikeli maddeler içeren uçucu kül	M
10 01 17	10 01 16 dışındaki birlikte yakılmadan (co-incineration) kaynaklanan uçucu kül	
10 01 18*	Tehlikeli maddeler içeren gaz temizleme atıkları	M

10 01 19	10 01 05, 10 01 07 ve 10 01 18 dışındaki gaz temizleme atıkları	
10 01 20*	Saha içi atıksu arıtımından kaynaklanan tehlikeli maddeler içeren çamurlar	M
10 01 21	10 01 20 dışındaki saha içi atıksu arıtımından kaynaklanan çamurlar	
10 01 22*	Kazan temizlemesi sonucu çıkan tehlikeli maddeler içeren sulu çamurlar	M
10 01 23	10 01 22 dışındaki kazan temizlemesi sonucu çıkan sulu çamurlar	
10 01 24	Akışkan yatak kumları	
10 01 25	Termik santrallerin yakıt depolama ve hazırlama işlemlerinden çıkan atıklar	
10 01 26	Soğutma suyu işlemlerinden çıkan atıklar	
10 01 99	Başka bir şekilde tanımlanmamış atıklar	

C.12.3 Atıksu Arıtma Tesisi Çamurları

Muğla Büyükşehir Belediye Başkanlığına bağlı Evsel Nitelikli Atık su Arıtma Tesislerinde oluşan arıtma çamurlarının analizleri yapılmış olup, Arıtma çamurları Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik gereğince değerlendirilip, “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik” hükümleri gereği sözleşme yapılan düzenli depolama sahalarına gönderilerek bertaraf edilmektedir.

C.13. Tıbbi Atıklar

22.07.2005 tarih ve 25883 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Tıbbî Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümleri kapsamında, İl Müdürlüğümüzce Tıbbi atıkların oluşumundan bertarafına kadar yönetimlerini kapsayan bütün faaliyetlerin kontrolünü ve periyodik denetimi, ilgili mevzuata aykırılık halinde gerekli yaptırım uygulanması, İl sınırları içinde oluşan, toplanan ve bertaraf edilen tıbbi atıkların miktarı ile ilgili bilgileri sağlık kuruluşlarından ve belediyelerden temini sağlanıp yıl sonunda rapor halinde Bakanlığa gönderilmektedir. Bununla birlikte, Tıbbi atık taşıma araçlarına taşıma lisansı verilmesi ve faaliyetlerinin denetlenmesi, tıbbi atıkların toplanması, taşınması ve bertarafında uygulanacak ücreti mahalli çevre kurulu aracılığıyla belirlenmesi, lisans verilen tıbbi atık bertaraf tesisleri ile sterilizasyon tesislerinin faaliyetlerini izlemek, denetlemek faaliyetleri yürütülmektedir.

İlimiz genelinde 21 adet hastane bulunmakta olup, Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine göre sağlık merkezlerinden kaynaklanan tıbbi atıklar, Bakanlığımızca lisans verilmiş tıbbi atık sterilizasyon tesisine gönderilerek bertaraf edilmektedir. Bertaraf fiyatı her yıl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile belirlenmektedir. İlimiz

sınırları içerisinde tıbbi atık sterilizasyon tesisi bulunmamaktadır. Müdürlüğümüz tarafından 21 adet Tıbbi Atık Yönetim Planı onaylanmıştır.

İlimizde oluşan tıbbi atıklar 4 adet lisanslı araçla toplanarak Denizli’de bulunan sterilizasyon tesisine götürülerek bertaraf edilmektedir. 2017 yılında Muğla’da toplanan tıbbi atık miktarı 639,93 ton’dur.

Çizelge C.7 – 2017 yılında Muğla ili sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı
(Atık Yönetimi Uygulaması, 2018)

	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atıkların Taşınması		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Muğla Büyükşehir Belediyesi	x		x		639.935,4		x		x	Muğla

*Tıbbi atık taşıma aracı sayısı “adet” olarak belirtilecektir.

Çizelge C.8 - Muğla ilinde yıllara göre tıbbi atık miktarı
(İlke Tıbbi Atık ve Sterilizasyon, 2018)

	2013	2014	2015	2016	2017
Tıbbi Atık Miktarı (ton)	484.070,48	525.253,13	597.288,24	602.624,35	639.935,44

C.14. Maden Atıkları

Taş ocağı faaliyetleri ile mineral kaynakların aranması, çıkarılması ve islenmesi sonucu oluşan atıkların depolanması, 26.03.2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik kapsamında yer almaktadır. Gerek cevher zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atıkların bertaraf edildiği tesisler ile diğer düzenli depolama tesislerinin uygulama projelerinin hazırlanması, inşaatın gerçekleştirilmesi kapsamında ilimizde Bakanlığımızın 11.10.2012 tarih ve 2878 sayılı Maden Atıklarının Düzenli Depolanması ve Diğer Düzenli Depolama Tesislerinin Teknik Düzenlemesine İlişkin Genelgede hususlar kapsamında iş ve işlemler yürütülmektedir. Bu kapsamda, bilgilendirme, izleme ve denetim çalışmaları ile maden atıklarının oluşturacağı olumsuz çevresel etkilerinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Çizelge C.9 Maden Atıklarının Sınıflandırılması

Atık Kodu	Madenlerin aranması, çıkarılması, işletilmesi, fiziki ve kimyasal işleme tabi tutulması sırasında ortaya çıkan atıklar	Kategori
01 01	Maden kazılarında kaynaklanan atıklar	
01 03	Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar	
01 04	Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar	
01 05	Sondaj Çamurları ve Diğer Sondaj Atıkları	

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

Mevcut durum itibariyle uygulanmakta olan atık toplama ve bertaraf işlemleri, bölgemizde de aynı durum içerisinde sürdürülmekte olduğunun ifadesi yerinde olacaktır. Türkiye genelinde sosyal, kültürel ve ekonomik kavramların, konuyla ilgili düşünce ve yaptırımlarının planlı olarak toplum lehine uygulamaya alınmasında büyük etken olacağının gerçeğidir. Toplum sağlığı ve doğa dengesinin korunması açısından yerel yönetimlerin, konuya daha duyarlı olmaları gereken ektedir.

Çevresel sorunların önüne geçilmesinde en temel sistematik yaklaşım atık yönetimidir. Atıkların yönetimi kapsamında Bakanlığımızın hayata geçirdiği Atık Beyan Sistemi ile atık üretilmesinden bertarafına kadar her bir aşamanın kayıt altına alınarak izlenen ve yönetilebilen bir nitelik kazanmıştır. Atık Beyan Sistemi ile atık üreticilerinin verilerinin elektronik ortamda kayıt altına alınmasında her geçen gün yapılan iyileştirmelerin çevresel değerler üzerine olumlu yansımaları belirgin olarak tespit edilebilir bir niteliktedir.

Çizelge C.10 – Muğla ilinde bulunan atık işleme tesisi sayısı
(Muğla ÇŞİM, 2018)

Katı Atık Bertaraf Tesisi Sayısı (Belediye)	7
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	12
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	18
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	-

Kaynaklar

- Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivi
- Atık Ambalaj Beyan Sistemi
- Tehlikeli Atık Beyan Sistemi
- Muğla Büyükşehir Belediyesi

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

C.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

Bilindiği üzere endüstriyel faaliyetlerden kaynaklanan büyük endüstriyel kazaların önlenmesi, kazalara karşı hazırlıklı olma ve kazanın gerçekleşmesi durumunda müdahale ile 96/82/EC sayılı Tehlikeli maddeleri içeren Büyük Kazar Risklerinin Kontrolüne İlişkin Avrupa Birliği Konsey Direktifi'nin (Seveso II Direktifi) ülkemiz mevzuatına uyumu için Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızca Türkiye'de Seveso II Direktifi'nin Uyumlaştırılması Projesi gerçekleştirilmiştir ve proje çıktısı olarak Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik çalışmaları tamamlanmış ve Yönetmelik 18 Ağustos 2010 tarih ve 27676 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Çevre Kanununun 12.Maddesi 4. Paragrafında yer alan (Değişik:26/04/2006-5491/9md.) “(...ilgiler çevre kirliliğine neden olabilecek faaliyetleri ile ilgili olarak, kullandıkları hammadde yakıt, Çıkardıkları ürün ve atıklar ile üretim şemalarını, acil durum planlarını izleme sistemleri ve kirlilik raporları ile diğer bilgi ve belgeleri talep edilmesi halinde Bakanlığa veya yetkili denetim birimine bilgi vermek zorundadırlar...)” hükmü gereğince ve yürütülmekte olan çalışmaların devamı olarak alt ve üst seviyeli tesisleri belirlemek büyük endüstriyel kazaların önlenmesi kazalara karşı hazırlıklı olma ve müdahale aşamalarında koordineli hareket etmek ülkemizde söz konusu yönetmelik kapsamında bulunan Seveso tesislerini belirlemek amacıyla tehlikeli kimyasal bulunduran tüm sanayicilerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığının hazırladığı online.cevre.gov.tr sayfasından bildirimde bulunmaktadır.

İlde “Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında yapılan çalışma bulunmamaktadır.

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

Endüstriyel tesislerin çıkardıkları ürün ve atıklar ile üretim şemalarını, acil durum planlarını izleme sistemleri ve kirlilik raporları ile diğer bilgi ve belgeleri Bakanlığa bildirim yükümlülüğü çerçevesinde tehlikeli kimyasallardan kaynaklı kazaların önüne geçilmesi bakımından oldukça önemlidir.

Kaynaklar

- Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü arşivi
- Tehlikeli Atık Beyan Sistemi

DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

D.1. Ormanlar ve Milli Parklar

Muğla İlinde ormanlık alanın genel sahaya oran % 68 'dir. Bu oran Türkiye ortalamasının üstündedir. (Türkiye Ortalama Oranı % 26.6) Muğla İlimizde orman varlığımızın % 45 'i verimli, % 23'ü ise verim gücü düşük yada verimsiz alanlardır. Plan, program ve belirlenen hedefler çerçevesinde bozuk orman alanlarının verimli hale dönüştürülmesi çalışmaları devam etmektedir.

Ormancılık kamu ve işletmecilik hizmetleri, 6831 Sayılı Orman Kanunu, 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun, Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliği ve diğer mevzuat ile Orman Genel Müdürlüğümüze verilmiş bulunmaktadır. Muğla Orman Bölge Müdürlüğü belirlenen mevzuat doğrultusunda kamu hizmeti gören bir Devlet Kuruluşu, bunun yanında da devlet ormanlarını işleten iktisadi bir kuruluş niteliğindedir. Orman Genel Müdürlüğümüz 5018 sayılı kanun ile 01.01.2007 tarihinden itibaren Özel Bütçeli Kuruluş haline dönüştürülmüştür. Bu nedenle hem kamu görevi hem de iktisadi nitelik taşıyan görevler bu kanun ile yürütülmektedir. Özetlendiği takdirde başlıca görevlerimiz "Ormanların korunması, imar, ıslah ve bakımını sağlamak, ormanların geliştirilmesi teknik ve ekonomik şartlara göre idare edilmesi işletilmesi, orman ürünlerinin üretim, taşıma, depolama iş ve işlemlerinin yapılması ve yaptırılması, bu ürünlerin pazarlanması, yani orman tesisi için ağaçlandırmalar yapmak, orman kadastro ve mülkiyeti ile ilgili işlerin yürütülmesi, ormanların korunması, üretim ve gençleştirme çalışmaları için gerekli yol ve bina inşaatlarının yapılması, yaptırılması, bakım ve onarımı, devlet ormanları ile tüzel kişiliğe haiz kamu ve özel ormanların planlarının yaptırılması, orman zararlıları ile mücadelenin yapılması ve yaptırılması" şeklindedir.

Çizelge D.1 Muğla İli Orman Vastı (Muğla Orman Bölge Müdürlüğü, 2018)

ORMAN VASTINA GÖRE DAĞILIM				
	Verimli Orman	Bozuk Orman	Açıklık (ziraat, iskan, vb.)	TOPLAM
Alan (ha)	546.605	283.773	397.481	1.227.859
Yüzdesel Dağılım (%)	45	23	32	100

Çizelge D.2 Muğla İli Ağaç Türleri Alanları ve Yüzdesel Dağılımları (Muğla Orman Bölge Müdürlüğü, 2018)

Ağaç Türü	Alanı (ha)	Yüzde (%)
Kızılçam	548.812	66,09
Karaçam	52.790	6,36
Ardıç	23.909	2,88
Sedir	3.684	0,44
Fıstıkçamı	13.663	1,65
Halepçamı	857	0,10
Sahilçamı	108	0,01
Servi	52	0,01
Meşe	6.112	0,74
Maki	73.780	8,89
Ceviz	60	0,01
Kestane	0	0,00
Kavak	0	0,00
Kızılağaç	61	0,01
Sakız	8	0,00
Çınar	22	0,00
Badem	366	0,04
D Hurması	35	0,00
Dışbudak	21	0,00
Ilgın	399	0,05

Har nup	44	0,01
K Akasyası	12	0,00
Y Akasyası	469	0,06
Sığla	1.223	0,15
Zeytin	557	0,07
Okaliptus	845	0,10
Diğer Yap	1.397	0,17
Karışık/İb + Yapraklı	101.093	12,17
Öa-Oa-Iz.Irt Orman	426	0,05
TOPLAM	830.378	100

Orman ağaçlarıyla diğer bitkiler, hayvanlar, mikroorganizmalar gibi canlı çevre ile, iklim, toprak, rölyef gibi fiziksel çevrenin birlikte oluşturdukları doğal ekolojik sistemlerdir. Ormanlar yetiştirme ve geliştirmelerini sağlayan ve onları sürekli olarak etkisi altında bulunduran bir ortamda varlıklarını sürdürebilmektedirler. Bu ortam veya çevreye “Orman Yetiştirme Ortamı” dönebilir. Her canlıda olduğu gibi ormanın çevresi veya içindeki yaşadığı ortam Fiziksel, Kimyasal ve Biyolojik (Biyotik) faktörlerin bütünlüğü olarak tanımlanabilir (Bunlara Ekolojik Faktörler) de denmektedir.

Bu faktörler teker teker orman üzerinde etkili oldukları gibi, ortak etkilere de sahiptir. Bu etkilenme şekli faktörlerin türüne göre değiştiği gibi bu Faktörlerin şiddet derecesi de bu hususta rol oynamaktadır.

Örneğin optimum derecedeki sıcaklık, ışık, hava nemi ve hava hareketleri, toprağın besin maddeleri, suyu, havası, mikroorganizmaları ormanın yaşama ve gelişmesini olumlu yönde etkilemektedir. Bunların ekstrem derecedeki şiddetleri ise don zararları, yanık zararları, kuraklık zararları, rüzgâr devreği, bitkisel ve hayvansal canlıların (mantar ve böcek) meydana getirdiği zararlar şeklinde olabilir. Fakat insan müdahalesi olmadığı sürece tüm ekolojik faktörler “doğal döngü” süreçleri ile belirli bir denge içinde etkilerini sürdürürler.

Jeolojik ve Mineorolojik yapı peridotit ve kalker yerli kaya mastraları ile alüvyon, yamaç molozu, birikinti konisi ve turba gibi çöküntü elemanlarından oluşmuştur. Peridotitler; kuzey ve batıda görünürler, bunlar kızıl renkli görünümündedirler. Genel olarak sağlamdırlar. Kalkerler; doğuda, geniş bir alanda görülür. Gri renkli yoğun ve sert bir özelliğe sahip kalkerlerin bir kısmı tabakalı görünüm arz eder. Alüvyon; dere yataklarında ve göl yataklarında olmak üzere iki ayrı özellik gösterir. Göl alüvyonu çok ince malzemenin oluşmuştur. Graben çöküntüsü olan göl alanı altında alüvyon kalınlığı fazladır. Yamaç molozu; yerli kayanın bloktan ayrılıp, parçalanması sonucunda oluşmuştur. Köyceğiz Gölü'nün küçük bir kısmı ve Dalyan Boğazı'nın önemli bir bölümü turba şeklindedir.

Alpin hareketleri NS yönünde fayları meydana getirmiştir. Köyceğiz Gölü böyle iki fay arasında graben havzadır. Köyceğiz sınırları içerisinde en önemli akarsu Namnam Çayı,

Yuvarlak Çay ve Dalaman Çayıdır. İlçe sınırları içerisinde bunlara ilave olarak sulu ve kuru dereler bulunmaktadır. Rakıma, bakıya ve yöne göre sıcaklık, yağış vb. gibi iklim faktörleri değişkenlik gösterir. Dalaman ilçe sınırları dahilinde bulunan ormanlar genelde ekosistem içinde bir bütün oluşturmaktadır. Genelde ormanlar toplu ve yayılışı ilçe sınırlarının tamamında yer almaktadır. Ekosistem dengeli ve homojendir. Tarım alanlarının dışında tamamında ormanlar yer almaktadır. Aşağıda düzlüklerde de endemik bir tür olan Sığla ormanları bulunmaktadır.

Muğla İlinde ormanlık alanın genel sahaya oran% 68'dir. Bu oran Türkiye ortalamasının üstündedir.(Türkiye Ortalama Oranı % 26.6) Muğla İlimizde orman varlığımızın % 56 'i verimli, % 44 'u ise verim gücü düşük yada verimsiz alanlardır. Plan, program ve belirlenen hedefler çerçevesinde bozuk orman alanlarının verimli hale dönüştürülmesi çalışmaları devam etmektedir.

Ormanlık kamu ve işletmecilik hizmetleri, 6831 Sayılı Orman Kanunu, 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunun, Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliği ve diğer mevzuat ile Orman Genel Müdürlüğümüze verilmiş bulunmaktadır. Muğla Orman Bölge Müdürlüğü belirlenen mevzuat doğrultusunda kamu hizmeti gören bir Devlet Kuruluşu, bunun yanında da devlet ormanlarını işleten iktisadi bir kuruluş niteliğindedir. Orman Genel Müdürlüğümüz 5018 sayılı kanun ile 01.01.2007 tarihinden itibaren Özel Bütçeli Kuruluş haline dönüştürülmüştür.

Yeni dönem plan çalışmaları 2010 yılında Muğla merkez işletmesinden başlamak üzere yapılmıştır. 2012 yılında Yılanlı Orman İşletmesinin planları yapılmaya başlanmıştır. Diğer 10 Orman İşletme Müdürlüğünün 2013 yılı itibariyle ihale süreçleri sonunda plan yapım çalışmalarına başlanacaktır. Yeni yapılan planlama sırasında ormanlar Ekolojik, ekonomik ve sosyal olmak üzere 3 ana fonksiyon altında ele alınmış ve bunun sonucunda örnek olarak fonksiyonel planlama yapılmıştır. Bu planlama sonucunda ormanların daha verimli işletilmesi sağlanacak, orman halk münasebetleri olumlu bir seyir izleyecektir. Yörede yaşayan ve yöreye turist olarak gelen insanların rekreasyon ihtiyaçları önemli oranda karşılanacaktır.

Çizelge D.3 Muğla İli Arazi Dağılımı (Muğla Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü, 2018)

İLİ	İŞL. MÜD.SAY.	KORU		BALTALIK		TOPLAM ALAN (Ha.)	AÇIKLIK ALAN (Ha.)	GENEL TOPLAM (Ha.)	OR. ALANA ORANI (%)
		Normal	Bozuk	Normal	Bozuk				
AYDIN	2	146.915	144.442	10.592	12.784	314.733	502.321	817.054	38
MUĞLA	10	497.173	315.516	528	22.252	835.469	396.081	1.231.550	68
TOPLAM	12	644.088	459.958	11.120	35.036	1.150.202	898.402	2.048.604	56

Milli Parklar

a) Saklıkent Milli Parkı:

İli : Muğla
İlçesi : Fethiye
Alanı : 87 hektar

Fethiye'ye 45 km mesafede Antalya–Muğla sınırında Bakanlar Kurulunun 96/8238 sayılı kararı ile milli park olması kararlaştırılmış, 06 Haziran 1996 yılında Resmi Gazetede ilan edilmiştir. 12.390 ha alana sahip iken, 14.11.2009 tarih ve 27406 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2009/15530 sayılı karar ile sınır revizyonuna gidilerek alan toplamda 1.637 ha olarak daraltılmıştır.

Eşen çayının bir kolu olan ve Antalya–Muğla İl sınırı olan Karaçay deresi üzerinde bulunmaktadır. Saklıkent 18 km uzunluğu ve 200 m Derinliği olan bir kanyondur. Kanyon girişindeki suyun debisi ortalama 14-17 M3 / saniyedir. Kanyon genişliği bazı yerlerde 2 m.ye kadar düşer. Sınırları içinde Fethiye (Bağlağaç, Kayadibi ve Arsa), Kaş (Aklar, Y.Çamlıköy ve Y.Palamut) köyleri bulunmaktadır. 1.637Ha genişliğindedir. (87 ha Muğla, 1550 ha Antalya İli sınırlarındadır.) Saklıkent Milli Parkının en önemli özellikleri çok uzun, derin ve dar kanyonu, toplu olarak kayalardan çıkan buz gibi suyu ve zengin bitki örtüsüdür. Çoğunluğu yabancı turist olmak üzere yıllık ortalama 180.000–210.000 arasında ziyaretçisi bulunmaktadır. Muğla yöresine gelen turların uğrak yeridir. Gerek Saklıkent kanyon içi girişinde, gerekse Saklıkent 'e giden yollar üzerindeki birçok köylerdeki vatandaşlarımız turistik eşya, lokanta (gözleme-ayran) ve diğer ürünleri satarak geçimlerini sağlamaktadır.

b) Marmaris Milli Parkı:

İli : Muğla
İlçesi : Marmaris
Alanı : 33.350 hektar

Bakanlar Kurulunun 96/7861 sayılı kararı ile Milli Park olarak belirlenmiş 30/01/1996 tarihli Resmi Gazete de ilan edilmiştir. Muğla İli Marmaris İlçesi sınırlarında yer alan Marmaris Milli Parkı Kuzeyde; Balan Tepe, Belekçe alan Tepe, Kale Tepe ve sırtları

Güneyde, Akdeniz, Doğusunda; Deve Taşı, Kabakargı Tepe, Yırtma Tepe ve sırtı takiben Balan Tepe, Batısında; Karaören, burnundan başlayarak Yumru Tepe, Karacabalan Tepe, Kuşyuvası Tepesi, Zeytin Tepe, Günocak Tepe ve Sakızlı Tepe ile sınırlı 33.350 hektarlık bir alanı kapsamaktadır. Marmaris Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı, 05.08.2002 tarihinde onaylanarak uygulamaya konulmuştur. Söz konusu planda, milli parkın, korunması, sosyal yapı ile dengenin sağlanması ve geleceğe dönük projelerin tanımlanması amaçlı yapılan bölgelemeler ile tüm koşullar plan hükümlerine bağlanmıştır. Marmaris Milli Parkı, Marmaris Milli Park Müdürlüğü sorumluluğunda korunmakta ve idare edilmektedir.

Tabiat Parkları

1-ÖLÜDENİZ–KIDRAK TABİAT PARKI:

İli : Muğla
İlçesi : Fethiye
Alanı : 950 hektar.

Muğla İli Fethiye İlçesi sınırları içerisinde yer alan tabiat parkımız 1978 yılında günü birlik Orman İçi Dinlenme Yeri olarak tesis edilmiş olup 29/12/1983 gün ve MP.1/5–311 sayılı Bakanlık Oluru ile Kıdrak Orman İçi Dinlenme Yeri olarak ilan edilmiş ve daha sonra 950 ha'lık alan Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Tabiat Parkımız 13.11.1982 gün A–4020 sayılı Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıları Yüksek Kurulunca 1.derece doğal sit alanı olarak ilan edilmiştir. Aynı zamanda Fethiye-Göcek Özel Çevre Koruma Bölgesi içindedir. Tabiat Parkı olarak ilan edilmesi ile birlikte peyderpey bütün tesisler yapılmış ve tamamlanmıştır.

Tabiat Parkını, 2017 yılından itibaren işletmeci tarafından işletilmekte olup, içerisinde tuvalet, satış büfesi ve duş ünitesi bulunmaktadır.

2- ÖMER EŞEN TABİAT PARKI:

İli : Muğla
İlçesi : Fethiye
Alanı : 4.426 hektar.

Muğla İli Fethiye İlçesi Yanıklar Mahallesi mülki hudutları içerisinde yer alan 4.426 ha büyüklüğündeki Ömer EŞEN Eğitim Merkezi, manzara güzellikleri, peyzaj değerleri ve rekreasyonel potansiyeli nedeniyle Orman ve Su işleri bakanlığı, Bakanlık Makamının 11.07.2011 tarih ve 903 sayılı Olurları ile Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir.

Tabiat Parkı orman rejimi içerisinde yer almakta olup, tamamı devlet ormanıdır. Tabiat parkında bulunan Liquidambar orientalis (Sığla) ormanları, bitki örtüsü, topografik yapısı, manzara güzellikleri, plajı alanın ana kaynak değerini oluşturmaktadır.

Tabiat Parkına ulaşım, Muğla Antalya illeri arasındaki D-400 karayolunun 117. Km sinde sağa dönen 0+700 km lik asfalt yolla yapılmaktadır. Hava yolu ile ulaşım ise, alanın batısında kalan Dalaman Havaalanıdır.

Tabiat parkında üst yapı tesisleri olarak; giriş kontrol binası, idare binası, 25 adet betonarme+ahşap yapıda tek katlı 25 adet kır evi , 1 adet restaurant, 1 adet kafeterya, 1 adet büfe, tabiat parkının sahil şeridinde plaj ve deniz hizmetlerinden faydalanmak isteyen ziyaretçilere hizmet verecek şekilde soyunma kabinleri ve duşlar, ahşap yapıda manzara seyir terası bulunmaktadır.

3-KATRANCI TABİAT PARKI:

İli : Muğla
İlçesi : Fethiye
Alanı : 20,877 hektar.

Fethiye-Muğla kara yolu üzerinde Fethiye'ye 18 km mesafededir. 20 ha kızılçam koru ormanı içinde 1965 yılında tesis edilmiştir. Bu saha Katrancı, Kızlar, Mersin, Defne ve Karaağaç koylarını kapsar. 240 çadır-karavan ve 1.000 kişi / gün ziyaretçi kapasitelidir. Sıhhi tesis kompleksleri, soyunma kabinleri, su, elektrik, telefon ve kanalizasyon gibi bütün alt yapılar tamamlanmıştır. 1000 kişi/gün kapasiteli Biyolojik Tıp Atık Su Arıtma tesisi kurulmuştur. 1968 yılından beri çadır kurulmaktadır. Alan, 1965 yılında mesire yeri olarak tescil edilmiş olup, 2011 yılında tabiat parkı ilan edilmiştir. 20.877ha lık alanın, 7 ha kısmı işletmeci tarafından işletilmektedir.

Alan, 3. Derece doğal sit alanı ve Fethiye-Göcek ÖÇK bölgesinde kalmaktadır. Çadırılı kamp sezonu,15 Mayıs-30 Eylül döneminde hareketlenmekle birlikte en yoğun dönem 01 Temmuz- 20 Ağustos arasındadır.

4-KÜÇÜK KARGI TABİAT PARKI :

İli : Muğla
İlçesi : Fethiye
Alanı : 15,281 hektar.

Fethiye–Muğla kara yolunun 20. kilometresinden 1 km mesafelidir. 1970 yılında, ülkemizin endemik türlerinden doğal sığla (*Liquidambar orientalis*) ormanı ile kaplı alanda tesis edilmiştir, bu yüzden mahalli ismi Günnük olarak bilinir. 2008 yılında alanın sınırları, 2.78 ha genişletilerek 15.281 ha olmuştur. 2011 yılında mesire yeri statüsü sona ermiş, Küçük kargı Tabiat Parkı olarak tescil edilmiştir.

Tabiat parkının en önemli özelliği, koyu gölge ve serinliğinin yanı sıra hoş kokusu ve güzel görünümü ile dikkat çeken ve Türkiye'de yalnızca Muğla ve Isparta civarında bulunan Sığla ormanı içerisinde tesis edilmiş olmasıdır. Tabiat parkı, 3. Derece doğal sit ve Fethiye-Göcek ÖÇK bölgesi içerisinde kalmaktadır.

5.ÇUBUCAK TABİAT PARKI:

İli : Muğla
İlçesi : Marmaris
Alanı : 20,5 hektar.

Marmaris - Datça kara yolunun 22. Km üzerinde ve Hisarönü Körfezi kıyısında 1971 yılında mesire yeri olarak tesis edilmiş olup, 2011 yılında tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. Kızılcım, mersin, defne ve sığla ağaçları ile kaplıdır. 1.800 m sahil şeridi vardır. 400 çadır, 35 karavan ve 2000 kişi / gün ziyaretçi kapasitelidir. Özellikle bu sahamıza çok talep olduğundan çadır sayısı sezonun yoğun günlerinde 850'ye kadar çıkmaktadır. Alış-veriş üniteleri, sıhhi tesis kompleksleri, spor sahası, su, elektrik, telefon ve kanalizasyon tesisi mevcuttur.

1.Derece doğal sit, Datça Bozburun ÖÇK ve turizm alanı içerisinde kalmaktadır. En yakın yerleşim yeri 5km mesafedeki Hisarönü Mahallesi'dir. Günöbirlük ziyaretçiler yanında kısa süreli konaklayan ve 35-40 yıl gibi uzun yıllardır çadır veya karavanlarıyla konaklayan müdavim ziyaretçi çeşitliliğine sahiptir.

6-İNBÜKÜ TABİAT PARKI :

İli : Muğla

İlçesi : Marmaris

Alanı: 36.2 hektar.

Marmaris-Datça karayolunun 25. Km'si üzerinde ve Hisarönü Körfezi kıyısında 36.2 ha alanda 1984 yılında mesire yeri olarak tesis edilmiş olup, 150 çadır ve 20 karavan kapasiteli yaklaşık 700 kişi kapasiteye sahiptir. 2011 tarihinde tabiat parkı olarak ilan edilen alan, Datça Bozburun ÖÇK ve 1. Derece Doğal Sit alanı içerisinde kalmaktadır.

Kızılcım, mersin, defne ve sığla ağaçları ve Akdeniz maki florası ile kaplıdır. İnbükü, Çökertme ve Mağara koyu olmak üzere 3 koydan ibarettir. En yakın yerleşim yeri 10km. mesafedeki Hisarönü Köyü'dür. Eşsiz güzellikteki bakir koyları ve planı ile ziyaretçilere dinlenme imkanı vermektedir. Doğa yürüyüşü, bisiklet vb. doğa sporları yapma olanağı sunmaktadır.

7-KOVANLIK TABİAT PARKI:

İli : Muğla

İlçesi : Datça

Alanı : 4,21 hektar.

Datça merkezine 20 km, Marmaris'e 40 km. mesafede bulunan tabiat parkı, 1970 yıllarında mesire yeri olarak kurulmuş olup, 4.21ha alana sahiptir. 2011 tarihinde tabiat parkı olarak ilan edilen alan, Datça Bozburun ÖÇK ve 2. Derece Doğal Sit Alanı içerisinde kalmaktadır. 68 yatak kapasiteli, 17 adet bungalow olarak hizmet vermekte olup kır gazinosu ve alış-veriş ünitelerini de içinde barındırmaktadır.

Sakin ve sessiz ortamı, billur berraklığındaki denizi ile dinlenme ağırlıklı tatil arayanlar için son derece uygun bir alandır. Doğa yürüyüşü, bisiklet vb. doğa turizmi aktiviteleri yapılabilir. Kızılcım ve Akdeniz maki florası ile kaplıdır.

8-BAFA GÖLÜ TABİAT PARKI ve SULAK ALANI:

İli : Muğla

İlçesi : Milas-Söke
Alanı : 12.281 hektar.

Harita: Bafa Gölü

Muğla-Aydın İl sınırında kalan Bafa Gölü Tabiat Parkı, 1994 yılında tabiat parkı olarak ilan edilmiştir. 12.281 hektarı kapsayan Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın içerisinde acı-tuzlu su gölü bulunmaktadır. Su kotu 2 metre seviyesinde olup gölün en derin yeri, 25 metredir.

Uluslararası sözleşmelere göre (RAMSAR), öncelikli korunması gereken sulak alanlar arasında yer almaktadır. Bafa Gölü, M.S. 3. Yüzyıla kadar Ege Denizi üzerinde Latmos Körfezi olarak bilinen deniz kıyı ekosistemi durumundayken Büyük Menderes Nehri'nin getirdiği alüvyonlarla kapanması nedeniyle denizden ayrılmış ve göl halini almıştır. Bir başka ifadeyle Bafa Gölü, ülkemizin en genç göl ekosistemlerinden biridir. Tarihsel ve kültürel yapısı, zengin biyolojik çeşitliliği ile birçok kuş ve yaban hayvanına ev sahipliği yapması Bafa Gölü Tabiat Parkı ve Sulak Alanını önemli bir korunan alan yapmaktadır.

Bafa Gölü Tabiat Parkı sınırları içerisinde Bafa Gölü ve göl kıyı kenar çizgisi içerisinde itibaren 250 metrelik kıyı bandı 1. Derece Doğal Sit Alanıdır. Ayrıca, alan içerisinde Heraklia ve Latmos antik kentleri yer almakta olup bu alanlar, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanıdır. Bafa Gölü içerisinde 5 adet ada (İkiz Ada, Menet Adası, Kapıkırı Adası, Kahve Asar Adası, Uyuz Ada) bulunmaktadır. Bu adalarda Bizans Dönemine ait manastırlar bulunmaktadır.

Göl, Karia kıyılarının Helenistik devire dek doğal limanlarından biriydi. Neolitik döneme ait (MÖ 6500-7500) duvar resimleri bozulmadan günümüze kadar gelmiştir. Athena Tapınağı, Tiyatro Agora Sur Duvarları, Endymion gibi Helenistik dönem yapıları yanı sıra Bizans döneminde piskoposluk merkezi olması nedeniyle, Bafa Gölü içerisindeki adalarda birçok kilise kalıntısı bulunmaktadır.

Bafa Gölü Tabiat Parkı'nın genel toprak yapısı "Kırmızı-Kahverengi Akdeniz Toprağı"dır. Tabiat parkı, karasal ve sucul canlılar için önemli beslenme, yuvalanma ve barınma alanlarına sahiptir. Tabiat Parkı, 261 kuş, 22 sürüngen ve 19 memeli türüne de ev sahipliği yapmaktadır. Göl ve çevresi nesli tehlike altında bulunan birçok kuş türüne üreme ve kışlama ortamı sağlamaktadır. Göl ve çevresindeki adalar, su kuşları açısından önemli alanlardır. Menet Adası, çeşitli türlere ait çok sayıda yuvanın bir arada bulunduğu önemli bir üreme alanıdır. Burgazkule, İkizce Ada'da kuş türlerinin önemli beslenme barınma yerleridir. Bataklık Kırlangıcı, Tepeli Pelikan, Küçük Akbalıkçıl, Gri Balıkçıl, bu alanı üreme alanı olarak kullanan türlerden bazılarıdır. Kaşıkçı Kuşu göldeki adacıklara, Ak Kuyruklu Kartal ise gölün bitişiğindeki Beşparmak Dağları'nda üremektedirler. Kış aylarında göle barınmak amacıyla Küçük Batağan, Karabatak, Küçük Karabatak, Tepeli Pelikan, Boz Ördek, Mahmuzlu Kızkuşu, Sakarmeke, Flamingo, Kaz, Kuğu, Fiyu vb. birçok kuş gelir. Gölün dip yapısı bitki türleri açısından zengin olduğundan yılan balıkları ve su yılanlarına cazip gelmektedir.

9- USULUK TABİAT PARKI :

İli : Muğla
İlçesi : Bodrum
Alanı : 14.30 ha

Usuluk Tabiat Parkı, Bodruma 8 km mesafede 14,30 ha alanda Mesire Yeri statüsünde kurulmuş olup, 2011 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Usuluk Tabiat Parkı, bitki örtüsü ve müstakil koyu ile dinlendirici bir yapıya sahiptir. İşlemeci tarafından işletilmekte olup içerisinde; kır evleri, sağlık merkezi, sosyal merkez, restoran ve havuz bulunmaktadır.

10- GÜVERCİNLİK TABİAT PARKI

İli : Muğla
İlçesi : Bodrum
Alanı : 2.58 ha

Güvercinlik Tabiat Parkı, Bodrum merkezine 20 km, Milas merkezine 25 km mesafede 2.58 ha bir alanda, mesire Yeri olarak kurulmuş olup 2011 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilmiştir. Sahada, 2 adet iskele, 2 katlı, 3 bloklu, 6 dairesel 2 bina, 5 adet tek katlı müstakil ev, apart şeklinde bitişik 3 adet tek katlı bina, kamp şefi evi, bekçi kulübesi, bekçi evi, çamaşırhane, deniz kenarında yemekhane (lokal), umumi tuvalet ve duşlar, arıtma tesisi, elektrik tesisi, otoparkı, binaların tamamında su deposu, güneş enerjisi ve sahanın kendi suyu (artezyen) mevcut olup, kampın belli noktalarında çeşmeler mevcuttur.

Tabiat parkı, işletmeci ve idare arasında süregelen hukuki süreç nedeniyle kapalı durumdadır.

Tabiat Anıtı

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'na göre tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve Milli Park esasları dâhilinde korunan tabiat parçalarına Tabiat Anıtı denir ve tescillenir.

Muğla İl sınırları içinde yaş, çap ve boy bakımından oldukça büyük, tarihi değeri olan 5 adet ağaç, Orman ve Su İşleri bakanlığı IV. Bölge Müdürlüğü Muğla Şube Müdürlüğü tarafından tabiat anıtı olarak korunmaktadır.

1-Söğüt Köyü Çınarı Tabiat Anıtı:

Bulunduğu Yer: Kahve Yanı Mevkii Söğüt Mahallesi / MARMARİS
İlan Tarihi: 21.02.1995
Tahmini Yaşı:250
Boy: 35m.
Çap: 2.70m.
Çevre Genişliği: 8.50m
Alanı: 2.500m²
Mülkiyet: Belediye

2-Bayır Selvi Ağacı Tabiat Anıtı:

Bulunduğu Yer: Cami Yanı Mevkii Bayır / MARMARİS
İlan Tarihi: 21.02.1995
Tahmini Yaşı:250
Boy: 30m.
Çap: 1.80m.
Çevre Genişliği: 5.65m
Alanı: 1.500m²
Mülkiyet: Belediye

3-Bayır Çınarı Tabiat Anıtı:

Bulunduğu Yer: Cami Yanı Mevkii Bayır / MARMARİS
İlan Tarihi: 21.02.1995
Tahmini Yaşı:300
Boy: 30m.
Çap: 2.67m.
Çevre Genişliği: 8.38m
Alanı: 1.500m²
Mülkiyet: Belediye

4-Ulu Meşe Tabiat Anıtı:

Bulunduğu Yer: Ovacık Mahallesi Kocapınar Mevkii /FETHİYE
İlan Tarihi: 21.02.1995
Tahmini Yaşı: Yaşı bilinmiyor.
Boy: 25m.
Çap: 1.42m.
Çevre Genişliği: 4.25m

Alanı: 1.500m²
Mülkiyet: Belediye

5-Bitez Yalısı Zeytin Ağacı Tabiat Anıtı:

Bulunduğu Yer: Çopuklu Kelengüç Sokak Bitez/ BODRUM
İlan Tarihi: 29.09.1995
Tahmini Yaşı: 300
Boy: 3.5 m.
Çap: 2m.
Çevre Genişliği: 7,60m
Alanı: 2.500m²
Mülkiyet: Özel

Tabiatı Koruma Alanları

1-Sırtlandag Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanı:

İli : Muğla
İlçesi : Milas
Alanı : 760 hektar

Ülkemizde az rastlanan bir tür olan Halep Çamı (*Pinus helepensis*) Türkiye'deki iki tabii yayılış alanlarından birini teşkil eden nadir bir ekosistemi oluşturmaktadır. Bölge zengin bir yaban hayatı potansiyeline sahip olup tehlikeye maruzdur.

Tabiatı koruma alanı içerisinde Halep Çamı başta olmak üzere Kızılcım (*Pinus brutia*), Sakız Ağacı (*Pistacia lamtiscus*), Pırnal Meşesi (*Quescus ilex*), Yabani Zeytin (*Olea oleaster*), Akçameşe (*Philyea media*), Defne (*Laurus nobilis*), Laden (*Cistus sp.*), Dağ Çileği (*Arbutus endrachnea*), Ardıç (*Juniperus nana*) ağaçları ve yaban hayvanlardan tilki, çakal, yaban domuzu, tavşan, kirpi, keklik, benekli su tavuğu, karatavuk bulunmaktadır.

Ulaşım; Tabiat koruma alanı Milas'a 13 km, Bodrum'a 25 km, Muğla'ya 81 km uzaklıktadır.

2- Kartal Gölü Tabiatı Koruma Alanı:

İli: Muğla
İlçesi: Köyceğiz
Alanı: 1.343ha

Köyceğiz ilçesi, Sandras Dağı'nda bulunan Kartal Gölü, 23.12.1994 tarihinde, Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. Eşsiz ve el değmemiş doğası, anıt niteliğindeki ardıç ağaçları ile bahar aylarında bin bir çeşit çiçeklerin açtığı bir tabiat harikasıdır.

D.2. Çayır ve Mera

Çayır ve Mera kullanımlı alanlar oluşumlarını su etkisi altında sürdüren interzonal topraklardır. Topoğrafyaları düz veya çukur olduğundan taban suyu yüksektir. Hatta bazı mevsimlerde su yüzeye kadar yükselebilir. Taban suyu seviyesinin düştüğü durumlarda bile alt katmanlar sürekli olarak ıslaktır. Taban suyu seviyesinin altında kalan katmanlar tümüyle genleşmiş olup içlerinde bitki köklerinin çürümesinden oluşan siyah lekeler görülür. Doğal bitki örtüsü çayır ve mera otları ile saz, kamış veya suyu seven diğer bazı bitkilerden oluşmaktadır. Bu alanlarda basit drenaj önlemleri alındığı takdirde yem bitkileri ve suya dayanıklı bazı ağaç türleri yetiştirilebilir. İlimiz sınırları içerisindeki çayır ve meralar toplam 34,349 ha'lık alanı kaplar. Bunların en büyük bölümü Merkez İlçe, Fethiye, Yatağan ve Milas İlçelerinin sınırları içerisinde bulunmaktadır. Çayır ve meraların kullanım amaçları ve yararları; Çayır ve meralarımız köy hayvancılığımızın temel yan kaynağını teşkil etmektedir. Ayrıca erozyon kontrolü, toprak ve su muhafazası, toprak verimliliğinin artırılması, doğanın korunması ve doğal dengenin kurulması gibi pek çok bakımdan faydalıdır. Geniş ve klasik anlamda; çayırlar biçilerek, meralar ise otlatılarak değerlendirilen doğal ve yeşil alanları ifade etmektedir.

D.3. Sulak Alanlar

Köyceğiz Gölü:

Köyceğiz Gölü, 8.000 ha'lık yüz ölçüme sahiptir. Göl; kanal, bataklık, sazlık, kumul ve subasar sığla ormanı gibi değişik ekosistemlerden oluşmuştur. Hafif tuzlu bir göldür. Başta Namnam Deresi olmak üzere çok sayıda dere, kaynak ve drenaj kanallarının taşıdığı sularla beslenir. Dalyanın en önemli özelliği nesli tehlike altındaki adı deniz kaplumbağalarının yumurtlama alanı olan kumsaldır. Yine tehlike altında olan yumuşak kabuklu Nil kaplumbağası, kumsalın göl tarafında yumurtlar. Alan, aralarında karabatak, küçük karabatak, Macar Ördeği ve Sakar Meke'nin de bulunduğu büyük sayıda kışlayan su kuşuna ev sahipliği yapmaktadır. Alan, 1988'de ilan edilen ve 1990 yılında sınırları genişletilen Köyceğiz Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi içerisinde yer almaktadır. Göl ve delta geniş tarım toprakları ve tepelerle çevrilidir. Pamuk, susam, mısır, turunçgiller ve buğday bölgede yetiştirilen başlıca tarım ürünleridir. Daha yüksek noktalarda zeytinlikler bulunmaktadır. Seracılık gün geçtikçe artmaktadır. Balıkçılık, sulak alandaki en önemli geçim kaynağıdır. Köyceğiz Gölü'nü denize bağlayan 12 km uzunluğunda ve 1,53 m derinliğindeki kanal üzerinde çok sayıda dalyan bulunur. Bölgede pek çok balık türü yaşamaktadır.

Metruk Tuzla ve Güllük Deltası:

Muğla İli, Milas İlçesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Sırtlandığı Halep Çamı Tabiatı Koruma Alanına komşu olan sulak alan havzası, Tuzla Gölü Sulak Alanı ve Güllük

Dalyanı olmak üzere 1.180 ha alanı kapsamaktadır. Sulak alan, uluslararası öneme sahip sulak alanlarımızdan bir tanesidir.

Tuzla ve Güllük 2001 yılında (IBA Important Bird Area) Önemli Kuş Alanı olarak tanınmıştır. Tuzla Gölü ve Güllük Dalyanı'nın hafif tuzlu acımsı suyu, kuşların yaşamsal besin kaynağı olan balık, deniz yosunları ve küçük canlıları barındırır. Tuzla ve Güllük, her yıl 2000 flamingoya ev sahipliği yapmaktadır. Sürü halinde havalandıklarında pembe ve siyah kanatlarıyla gerçekten görülmeye değer bir manzara oluştururlar. Nadir kuşlardan Dalmaçyalı ve Beyaz Pelikan, Balık Kartalı, Gri Balıkçıl, kaz türleri Tuzla'da görülebilir. Çamurlu sığ bölgelerde ördek türleri, Karabağ Martı, İspinoz, Büyük Akbalıkçıl, Kalkuyruk, Kaşıkçaga, Fiyu olmak üzere Yağmurçunlu ve nadir türlerden Terek düdükçünü burada gözlenmektedir.

Dalyan Sulak Alan Ekosistemi:

Dalyan, Köyceğiz Gölü ile Akdeniz'i birleştiren ana kanal üzerinde bulunur. Dalyan Kanalı'nın denize ulaştığı yer olan İztuzu Plajı, deniz kaplumbağaları olan *Caretta caretta*'ların yumurtalarını bıraktıkları kumsallardan biridir. Kaunos Antik Kenti de Dalyan'da bulunmaktadır. Bitki varlığı açısından, fitoplanktonik organizmalara ait Bacillariophyta'dan 16 takson, Cyanophyta'dan 5, Chlorophyta'dan 1 ve Dinophyta'dan 4 takson olmak üzere toplam 21 takson tespit edilmiştir. Hayvan varlığı açısından, Dalyan Gölü'nde Mollusca/Gastropoda'ya ait 11, Diptera/ Chironomidae'den 1 tür, Crustaceae'dan 1 tür, Crustaceae /Amphipoda'dan 2 ve Lamellibrachiata'dan 2 tür olmak üzere toplam 17 tür tespit edilmiştir. Sülüngür Gölünde, Mollusca Gastropoda'ya ait 11, Diptera/ Chironomidae'den 1 tür, İnsecta/Diptera'dan 1 tür, Crustaceae'dan 2 tür, Crustaceae /Amphipoda'dan 1 ve Lamellibrachiata'dan 2 tür olmak üzere toplam 18 tür tespit edilmiştir.

Dalyan Kanalları ve Sülüngür Gölü, Köyceğiz-Dalyan Özel çevre Koruma Alanı içerisinde kalmaktadır.

Diğer sulak alanlarımız;

ADI	MEVKİSİ
Namnam Çayı	Köyceğiz İlçesi
Alagöl	Köyceğiz İlçesi
Sülüngür	Gölü Ortaca İlçesi
Dalaman Çayı	Dalaman İlçesi
Koca Göl	Dalaman İlçesi
Baldırnaz Gölü	Dalaman İlçesi
Kargın Gölü	Dalaman İlçesi
Kükürtlü Göl	Dalaman İlçesi
Akköprü Barajı	Dalaman İlçesi
Bereket Barajı	Dalaman İlçesi
Bodrum Karaova Barajı	Bodrum İlçesi
Milas Geyik Barajı	Milas İlçesi
Hacat Gölü	Milas İlçesi
Denizcik Gölü	Milas İlçesi
Bayır Kazan Göleti	Yatağan İlçesi
Dipsiz Çay	Yatağan İlçesi

Kargıcık Çayı	Fethiye İlçesi
Eşen Çayı	Fethiye İlçesi
Akgöl (Karaot)	Fethiye İlçesi
Aksazlar	Fethiye İlçesi
Akarca Dere Göleti	Ula İlçesi

D.4. Flora

Bir ülke ya da bölgedeki türlerin listesine Flora denir. Flora terimi daha çok Eğreltiler ve Tohumlu Bitkiler gibi iletim demetli bitkiler (Vasküler Bitkiler) için kullanılmaktadır. Diğer bitki grupları için Liken Florası, Karayosun Florası gibi özel ifadeler kullanılır.

Bir yerin florası o yerde uzun yıllar yapılan arazi çalışmaları sonucu toplanan bitki materyallerinin değerlendirilmesi ile ortaya çıkarılabilir. İletim Demetli Bitkiler (Vasküler Bitkiler), doğada çok değişik taksonomik özelliklere sahip olan birçok familya ve bu familyalara ait cins ve türler bulunmaktadır.

Dünyadaki Yaşam Kuşakları (Biyomlar), bitkilerinin oluşturduğu vejetasyon tiplerine veya formasyonlarına göre adlandırılır. Tropikal Yağmur Ormanları, Savan, Çöl, Ilıman Bölgenin Yaprak Döken Ormanları, Tayga (İğne Yapraklı Ormanlar), Tundra gibi. Bunun nedeni dünyanın her yerinde yeryüzünün aspektine (görünüşüne) bitkilerin egemen olmasıdır.

Köyceğiz Bölgesinde; Orman vejetasyonu, Maki ve Frigana vejetasyonu, Kumul vejetasyonu, Bataklık (Makrofitik) ve Segetal vejetasyon olmak üzere 5 farklı vejetasyon tipi tespit edilmiştir.

Dalaman ilçesi ilçe sınırları dâhilinde flora tipik Akdeniz florası olup, genelde Akdeniz maki florası ve alçak rakımlarda Kızılcım, yukarılara çıkıldıkça Karaçam ve Sedir asli türlerdir. Kızılcım türü 0-800 metre rakımlarda kapalılık teşkil edecek şekilde ya da münferit olarak da bulunmaktadır. Yüksek rakımlarda 800-1500 metre arsında Karaçam ve sedir türleri toplu ve münferit olarak yayılmaktadır. Ayrıca 0-50 metre rakımda endemik bir tür olan Sığla ağacı toplu olarak taban arazilerde yayılış göstermektedir. Ayrıca Akdeniz maki elemanı olarak Meşe, defne, zeytin, harnup, boy ağacı, kara servi, sandal ağaçları da dağınık olarak maki formasyonunda yer almaktadır.

Endemik Bitkiler:	Yerel İsimleri:	IUCN Tehlike Kategorileri
<i>Astragalus condensatus</i>	Ledeb Sıkgeven	LR (lc)
<i>Phlomis bourgaei</i> Boiss	Çoban Çırası	LR (nt)
<i>Lotus macrotrichus</i> Boiss.	Koca Gazalotu	VU
<i>Convolvulus galaticus</i> Rostan ex Choisy	Boz Sarmaşık	LR (lc)
<i>Silene cariensis</i> Bosis.	Muğla nakıl	LR (cd)
<i>Crocus Cansellatus</i> Herbert Subsp. Lycius	Garip Çiğdem	LR (nt)
<i>Fritillaria bithynica</i> Baker	Deli Lale	LR (cd)
<i>Crocus fleiseheri</i> Gay.	Taşlık Çiğdemi	LR (lc)
<i>Stachys eretica</i> L. Subs. <i>Symrnaea</i> Rech.	İzmir deliçayı	LR (lc)
<i>Fritillaria sibthorpiana</i> (Sm.) Baker Subs.		
<i>Enginiana Byflied</i> &N. Özhatay	Engin Lalesi	EN
<i>Euphorbia falcata</i> L. Subs. <i>Moacrostegia</i>	Ilıca Sütleğeni	LR (cd)

Veronica lycica E. Lehm.	Fethiye mavişi	LR(cd)
Verbascum splendium Boiss.	Keklik Sığırkuyruğu	LR (Ic)
Verbascum caricense Hub.-Mor.	Tavas Sığırkuyruğu	LR (nt)
Erysimum carcium Boiss.	Antalya Zarifesz	CR
Iberis carcica Bornm.	Kayabeğendi	LR (nt)
Paracaryum aucheri (A.DC.) Boiss.	Ege Şarşakotu	LR (cd)
Alkanna macrosiphon Boiss. &Heldr.	Kalkan Havacivası	LR (cd)
Origanum sipyleum L.	Mor Mercan	LR (Ic)
Verbascum napifolium Boiss.	Kıraç Sığırkuyruğu	LR (cd)
Onopordum carcium Hub.-Mor.	Deli Kender	LR (nt)
Verbascum helium Hub.-Mor.	Dirmil Sığırkuyruğu	LR (cd)
Lamium garganicum L.subsp. Pulchurum	Tel Balıçak	LR (nt)
Euphonia anacampseros Boiss. Var. Anacampseros	Sütlüağı	LR (Ic)
Ebenus barbigera Boiss.	Sakallı Morgeven	LR (cd)
Cyclamen mirabile Hildebr	Domuz turpu	EN
Centaurea mykalea Hub.-Mor.	Aydın Gaşağı	CR
Campanula lyrata Lam. Supsp. Lyrata	Memek	LR (Ic)
Gladiolus anatolicus Boiss.	Ekin Çiçeği	LR (Ic)
Ziziphora taurica Bieb. Subsp. Cleonioides	Naneruhu	LR (cd)
Nepeta cadmea Boiss	Honaz pisikotu	EN
Alkanna tubulosa Boiss.	Ege Havacivası	LR (Ic)
Ferulago humilis Boiss.	Kılkuyruk	LR (Ic)
Colutea melanocalyx Boiss. &Heldr.	Keçiğevişi	LR (Ic)
Allium flavum L. Var. Pilosum Kollman	Toros Sarısı	VU
Stachys anima (L.) L. Subsp. Cilkica (Boiss)	Dağ Çaycesesi	LR (Ic)
Onopordum boisseri Freyn %Sint	Kahve Dikeni	LR (nt)
Iris xanthosporia B. Mathew&T. Baytop	Sarı Süsen	VU
Quercus aucheri Jaub. % Spach	Boz Pırnal	LR (cd)
Astragalustrichostigma bunge		EN
Velezia hispida Boiss.	Kıllı Tıgotu	LR (Ic)
Papaver virchowii Aschers.&Sint.ex.Boiss	Borcanka	LR (cd)
Alkanna kotschyana DC.	Meşe Havacivası	LR (Ic)
Thymus cilicicus Boiss.& Bal.	Kılçık Kekiği	LR (Ic)
Peucedanum chryseum (Boiss.&Heldr.)	Hınzırotu	LR (cd)
Crocus nerimanie Yüzb.	Sultan Çiğdemi	DD
Ophrys holoserica (Bum. Fil.) Greuter	Yetim Salep	VU

D.5. Fauna

Fauna omurgasız ve omurgalı faunası olmak üzere iki bölümde oluşmaktadır. Dalaman İlçe sınırlarımızda ormanlık arazilerde fauna olarak en başta popülasyonu en yoğun olarak yaban domuzu görülmektedir. Ayrıca bunun yanında tavşan, güvercin, keklik, alakarga..vb türlere rastlanmaktadır.

Omurgasızlar :

Biyolojik çeşitliliğin önemli göstergelerinden olan omurgasız hayvanlar, bunun yanı sıra ekolojik dengenin de korunması için oldukça önemli rol oynamaktadır. Biyolojik mücadelede kullanılan çeşitli böcek türleri doğal ortamlarında doğal biyolojik mücadelelerini devam ettirmektedirler.

Omurgalılar :

-Amfibi ve Sürüngenler

Köyceğiz merkez ve çevresinde yapılan arazi çalışmaları sonucunda tespit edilen türler; *Mertensiella luschani*, *Bufo bufo*, *Bufo viridis*, *Rana ridibunda*, *Mauremys rivulata*, *Testudo graeca*, *Lacerta danfordi*, *Lacerta trilineata*, *Ophisops elegans*, *Cyrtopodion kotschy*, *Ablepharus kitaibellii*, *Mabuya aurata*, *Blanus strauchi*, *Laudakia stellio*, *Ophisaurus apodus*, *Blanus strauchi*, *Typhlops vermicularis*, *Eirenis modestus*, *Natrix natrix*, *Natrix tessellata*, *Coluber jugularis*, *Coluber collaris*, *Telescopus fallax*, *Malpolon monspessulana*, *Vipera xanthina*.

Köyceğiz ve civarında 15 lokalitede yapılan çalışmalar sonucunda ve literatür bilgisi değerlendirildiğinde Amphibia (İki Yaşamlılar) sınıfına dahil iki ordo(takım)'dan 5 tür [bir Urodela (Semender, Kuyruklu Kurbağa) türü, 4 Anura (Kurbağa) türü], Reptilia (Sürüngenler) sınıfına dahil iki ordo [Testudinata (Kaplumbağalar) ve Squamata (pullular)]'dan toplam 29 türün yaşadığı tespit edilmiştir [Testudinata'dan 1 kara kaplumbağası, 2 tatlısu kaplumbağası ve 2 deniz kaplumbağası türü olmak üzere 5 tür, Squamata ordosu Lacertilia (Kertenkeleler) subordo(alttakım)'sundan 11 tür ve Squamata ordosu Ophidia (Yılanlar) subordosundan 13 tür].

Köyceğiz Bölgesinde toplanan amfibi ve sürüngen örnekleri Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında, amfibi tür çeşitliliği bakımında çok zengin olmamakla birlikte mevcudiyeti tehlike altında olan bir urodel türünü (*Mertensiella luschani*) içermesi bakımından büyük bir önem arz etmektedir. Ayrıca araştırma sahası kaplumbağa türü çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Kertenkele ve Yılan tür çeşitliliği bakımından da araştırma sahasının büyüklüğü dikkate alındığında oldukça zengin bir potansiyele sahip olduğu söylenebilir.

Kuşlar :

Türkiye coğrafi konumu, geniş toprakları, topoğrafik yapısı ve farklı iklim bölgeleri sebebiyle, ornitolojik açıdan özel bir önem taşımaktadır. Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişme noktasında bulunan Türkiye, Batı Paleartik bölgeyi kuşların güneydeki kışlama alanlarına bağlayan tabii bir köprü meydana getirmektedir. Türkiye, Paleartik bölgedeki büyük kuş göç yolları üzerindedir ayrıca coğrafi yapısı ve iklim çeşitliliği, pek çok kuş türü için uygun yaşamı ortamı sağlamaktadır (Beaman 1997, Erdoğan 1998, Kızıroğlu 1989, Roselaar 1995). Gerek Boğazlar ve Çoruh Vadisi'nden yapılan göçler gerekse belirli sulak alanlardaki kuş yoğunluğu, Türkiye'nin ornitolojik önemini vurgulamaktadır.

1946'dan 1989'a kadar çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarla, Köyceğiz-Dalyan bölgesinde 180 kuş türü belirlenmiştir. Turaç (*Francolinus francolinus*) bölgede son olarak 1960'da gözlenmiştir ve bölgenin tamamında yok olduğu kesindir. Büyük

batağan (*Podiceps cristatus*), Küçük batağan (*Tachybaptus ruficollis*), Küçük karabatak (*Phalacrocorax pygmeus*) ve Sakarmeke (*Fulica atra*) gibi bazı su kuşları kışı bu bölgede geçirmektedir (Kılıç ve Kasperek 1989). Sıkı (1991)'nın yaptığı çalışmada ise, 22-30 Nisan 1991 tarihleri arasında yapılan gözlemlerde 60 kuş türü belirlenmiştir.

Memeliler :

Türkiye Memeli faunasına (Classis: Mammalia) ait türler Mammalia sınıfının içindeki 8 ordoya dahildir. Bu ordolar;

Insectivora (Böcekçil memeliler)
Chiroptera (Yarasalar)
Lagomorpha (Tavşanlar)
Rodentia (Kemiriciler)
Carnivora (Yırtıcılar)
Pinnipedia (Deniz memelileri)
Artiodactyla (Çift Toynaklılar)
Cetacea (Balina ve Yunuslar)

Genel olarak bakıldığında Türkiye'de 160 dan fazla memeli hayvan türünün yayılış gösterdiği bilinmektedir Buna göre sayılar yaklaşık olmakla birlikte yukarıda bahsedilen ordolardan Türkiye'de Insectivora'dan 18, Chiroptera'dan 34, Lagomorpha'dan 2, Rodentia'dan 66, Carnivora'dan 20, Pinnipedia'dan 1, Artiodactyla'dan 9 ve Cetacea'den 10, toplamda ise 160 kadar tür yayılış göstermektedir.

Buradaki ordolardan Pinnipedia ve Cetacea türleri Köyceğiz bölgesinde bulunmamaktadır. Pinnipedia ordosu Fokları, Cetacea ise deniz memelileri olan balina ve yunusları içine almaktadır.

Bölgede sulak alanlar, tarım alanları ve dağlık alanları içeren çok farklı ekosistemler bulunmaktadır ve bu ekosistemlerin barındırdığı türler de farklı olup memeli faunası için ayrı ayrı önem taşımaktadır.

Bazı doğal türlerimiz;

Accipiter nisus Şahin
Aegolius faunereus Paçalı Baykuş
Alcedo atthis Yalıçapkını
Alectrois graeca Çil
Anas platyrhynchos Bildircin
Anser albifrons Yeşilbaş
Anthus prtensis Çayır İncir Kuşu
Anthus trivialis Ağaç İncir Kuşu
Aquila rapax Akbaba
Ardea cinerea Beyaz Balıkçıl
Asio otus Kulaklı Orman Baykuşu
Bubo bubo Puhu
Buteo buteo Arı Şahini

Canis aureus Yaban Domuzu
Canis lupus Kurt Çakal
Capra aegagrus Karakulak
Caprimulus europaeus Çobanaldatan
Carduelis carduelis Saka
Caretta caretta Deniz Kaplumbağası
Chriptera Tepeli Karabatak
Ciconia ciconia Küçük Atmaca
Cinclus cinclus Su Kuşu
Columba livia Tahtalı
Columba oenas Güökçe (mavi) Güvercin
Columba palunbus Üveyik
Corvidae Saksâğan
Corvus corax Leş Kargası
Corvus corona cornix
Coturnix coturnix Kınalı Keklik
Cuculus canorus Guguk
Dendrocopos major Ağaçkakan
Dendrocops syriacus Suriye Ağaçkakanı
Dryocopus martius Kara Ağaçkakan
Egretta alba Leylek
Erinaceus europaeus Oklu Kirpi
Falco peregrinus
Falco tinnunculus Kerkenez
Felis silvestris Ayı
Fulica atra Sakarmeke
Gallinula chloropus Saz Tavuğu
Hirundo rustica Kırlangıç
Hystrix cristata Yarasa
Larus melannocephalus Akdeniz Martısı
Lepus europeus Tavşan Sakarca
Lutra lutra Gelincik
Lynx caracal Yaban Kedisi
Martes fonina Ağaç Sansarı
Martes martes Porsuk
Meles meles Sincap
Merops apiaster Arı Kuşu
Monachus monachus Akdeniz Foku
Mustela nivalis Kaya Sansarı
Neophron percnopterus Doğan
Oriolus oriolus Sarı Asma
Panurus biarmicus Bıyıklı Baştankara
Parus ater Çam Baştankarası
Passer domesticus Serçe
Passer hispaniolensis Söğüt Serçesi
Passer montanus Dağ Serçesi
Perdix perdix Kızkuyu

Pernis apivorus Yırtıcı Kartal
Phâlâcrocorax aricstotelis Karabatak
Phâlâcrocorax carbo Cüce Karabatak
Phâlâcrocorax pygmeus Gri Balıkçıl
Phylloscopus nitudus Yeşil Bülbül
Pica pica Kara Karga
Picus canus Gri Ağaçkakan
Picus viridis Yeşil Ağaçkakan
Prinia gracilis Dik Kuyruklu Ardiç Kuşu
Rallus aquaticus Su Tavuğu
Saxicola torquata Taş Kuşu
Sciurus vulgaris Kirpi
Streptopelia decaocto Kumru
Streptopelia turtur Karatavuk
Sturnus vulgaris Sığırcık

Sus scrofa Kargagiller
Turdus merula Dağ Keçisi
Turdus pilaris Ardiç Kuş
Tyto alba Peçeli Baykuş
Upupa epops Çavuşkuşu-İbibik
Ursus arctus Tilki
Vanellus vanellus Kaya Güvercini
Vulpes vulpes Su Samuru

ENDEMİK HAYVANLAR

Caretta caretta Deniz Kaplumbağası
Chelonra mydas Kamplumbağa
Monachus monachus Akdeniz Foku
Rupicapra rupicapra Çengel Boynuzlu Dağ Keçisi
Tryonyx triungus Nil Kaplumbağası
Vipera lebentina Engerek Yılanı

D.6.Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

23/7/1983 tarih ve 18113 sayılı Resmi Gazete’de (Değişik 14/7/2004 – 5226 ve 17/6/1987 – 3386 sayılı R.G.) yayımlanan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 6. Maddesinde; Korunması Gerekli Kültür ve Tabiat Varlıklarının neler olduğu belirtilerek, 17/08/2012 tarih ve 28028 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 648 sayılı “Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” ile 2863 sayılı Kanunu’na eklenen Ek-4 Maddesiyle, taşınır tabiat varlıkları hariç, Tabiat Varlıkları, Doğal Sit Alanları ve bunlara

ilişkin Koruma Alanları ile ilgili olarak bu kanunda öngörülen iş, işlem ve karar verme yetkisi Bakanlığımıza verilmiştir.

Bu bağlamda, aynı Kanun Hükmünde Kararname'ye istinaden, Müdürlüğümüz bünyesinde, Tabiat Varlıkları Koruma Şubesi kurulmuştur.

Çizelge D.4 Muğla'da Korunan Alanlar (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Koruma Statüsü	Alan (ha)	Adet
Özel Çevre Koruma Bölgeleri	380.741	5
Milli Parklar	49.184	10
Doğal SİT	----	167
Arkeolojik ve Doğal SİT	----	15
Kentsel ve Doğal SİT	----	3
Tarihi ve Doğal SİT	----	1
Kentsel-Arkeolojik-Doğal Sit	----	1
TOPLAM		212

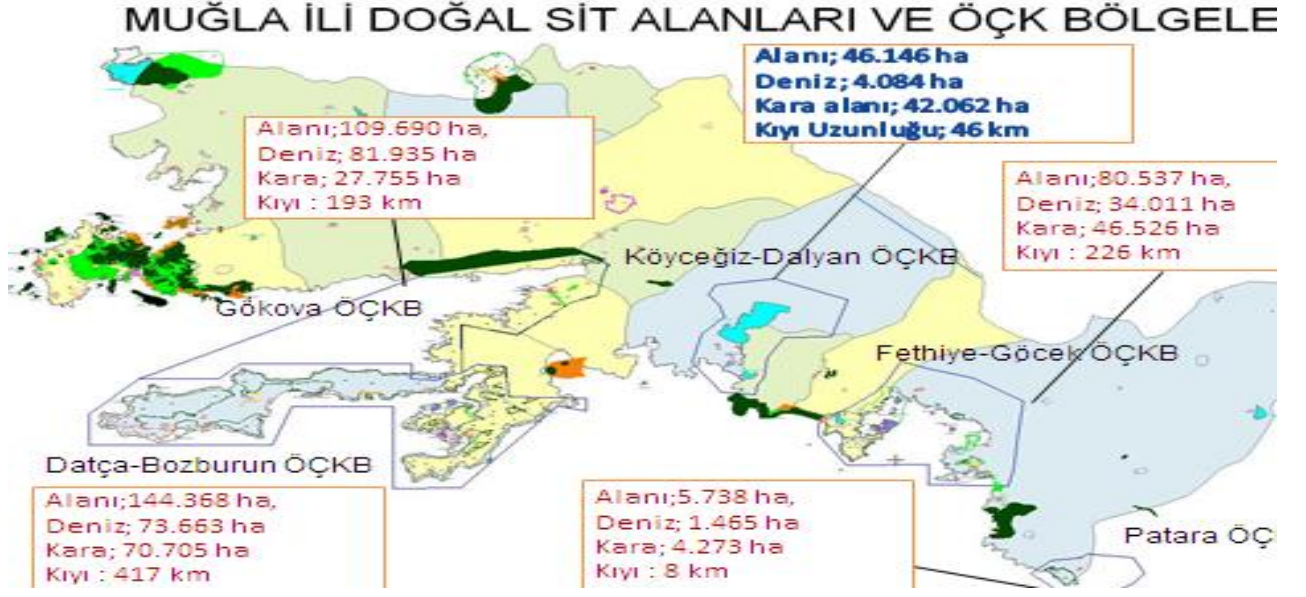
Çizelge D.5 Muğla'da Özel Çevre Koruma Bölgeleri (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Bölgeler	İlan Tarihi	Nüfus	Kara Alan (ha)	Deniz Alan (ha)	Toplam (ha)	Kıyı (km)
Gökova	05.07.1988	8.780	27.755	81.935	109.690	193
Köyceğiz-Dalyan	05.07.1988	36.608	42.062	4.084	46.146	46
Fethiye-Göcek	05.07.1988	105.503	46.526	34.011	80.537	226
Datça-Bozburun	21.11.1990	26.324	70.705	73.663	144.368	417
Patara	18.01.1990		4.273	1.465	5.738	8
TOPLAM		177.215	191.321	195.158	386.479	890
ÖÇK BÖLGELERİNE GÖRE			(%)18 1.053.907	(%)69 282.456	(%)29 1.336.363	(%)76 1.177
MUĞLA İLİNE GÖRE		(%)22 802.208	(%)14 1.333.800			(%)78 1.124

Not: Patara ÖÇK bölgesinin hem Muğla hem de Antalya il sınırları içerisinde kalmaktadır. Sadece Muğla İl sınırlarındaki değerler alınmıştır.

Harita; Muğla da yer alan özel çevre koruma bölgeleri

MUĞLA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGELERİNDE ÖZEL UYGULAMALAR

Köyceğiz Gölü ve Dalyan Kanalları Kanal İdare Kurulu

Köyceğiz-Dalyan Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içerisinde kalan Köyceğiz Gölü ve Dalyan kanallarını çevre değerlerinin korunması amacıyla göl ve kanallarda tekne trafiğini yönetmek için **Köyceğiz Gölü ve Dalyan Kanalları** da Çalışacak Taşıma Araçları Yönetmeliği 1992 yılında çıkartılmıştır. Müdürlüğümüz bu yönetmelik kapsamında oluşturulan kanal idare kurulunun sekretaryasını yürütmektedir.

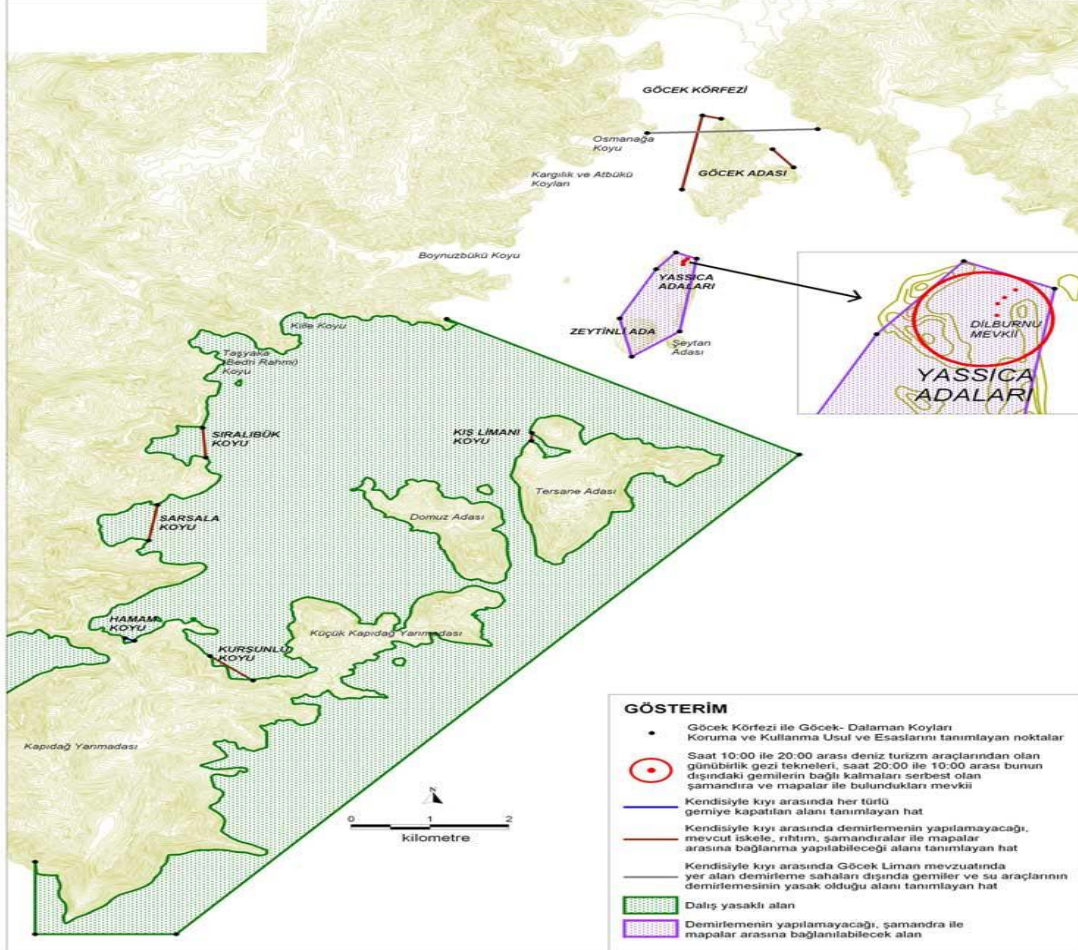

Fotoğraf; Dalyan kanalları

Göcek-Dalaman Koyları Koruma Kullanma Usul ve Esasları;

Ülkemizin hattat Akdeniz'in en önemli yat turizm merkezlerinden olan Göcek -Dalaman koylarının biyolojik çeşitlilik ve çevre değerlerinin korunması ve kirliliğinin önlenmesi amacıyla Göcek Körfezi ile Göcek- Dalaman Koylarının koruma ve kullanma, usul ve esasları 2009 yılında yürürlüğe girmiş olup 2010 yılında revize edilmiştir.

GÖCEK KÖRFEZİ İLE GÖCEK- DALAMAN KOYLARI KORUMA VE KULLANMA USUL VE ESASLARI

Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi Akyaka Kadın Azmağı Koruma-Kullanma Usul ve Esasları

Gökova Özel Çevre Koruma Bölgesi sınırları içerisindeki Ula İlçesi Akyaka Beldesindeki Akyaka Kadın Azmağının biyoçeşitliliğinin ve çevre değerlerinin korunması azmakta tekne trafiğini yönetmek amacıyla 2010 yılında Akyaka kadın azmağı koruma-kullanma usul ve esasları yürürlüğe girmiştir.

Şekil; Akyaka kadın azmağı

Türkiye'nin Deniz ve Kıyı Koruma Alanları Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi

Amac: Ulusal kıyı ve deniz alanları koruma sisteminin güçlendirilmesi ve etkin yönetimin kolaylaştırılması

Proje yürütücü kurum:

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü

Proje uygulayıcı ortak:

GEF (Küresel Çevre Fonu) adına Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) Türkiye

Proje ortağı kurumlar:

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü,

Gıda, Tarım Ve Hayvancılık Bakanlığı

Akyaka Deniz Ve Kıyı Koruma Alanları Eğitim Ve Uygulama Merkezi

Deniz Kaplumbağaları Araştırma, Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi

Çevre ve Orman Bakanlığı- Özel Çevre ve Koruma Kurumu, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü ve Dalyan Belediyesi ile Pamukkale Üniversitesi arasında imzalanan bir protokol çerçevesinde, Dalyan Kumsalında (Ortaca, Muğla) Deniz Kaplumbağaları Araştırma, Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi (DEKAMER) 2008 yılı içerisinde çalışmalarına başlamış ve bu çalışmalar 2009 yılında resmîyet kazanmıştır.

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz toplam arazisinin büyük çoğunluğunun korunan alan statüsünde kalması nedeniyle, bu coğrafik konum ve iklimsel özellikler flora ve faunanın çeşitlenmesinde ve zenginleşmesinde önemli bir olgudur.

Kaynaklar

- Muğla evre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- Muğla Orman Bölge Müdürlüğü
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı 4. Bölge Müdürlüğü, Muğla Şube Müdürlüğü

E.ARAZİ KULLANIMI

E.1. Arazi Kullanım Verileri

Gerek arazi çalışmaları ve gerekse laboratuvar tahlilleri sonucu elde edilen toprak özellikleri çeşitli yönlerden değerlendirilip derecelendirilebilir. Yorumlama olarak adlandırılan bu derecelendirmeler, toprak raporu ve haritalarından çeşitli kurum, kuruluş ve meslek mensuplarının yararlanmalarını sağlar. Değişik topraklar ve değişik kullanma amaçları olduğundan, yorumlamalar da değişik amaçlarla yapılmaktadır. Bu yorumlamalardan biri olan Arazi Kullanma Kabiliyeti Sınıflaması, daha çok tarımsal amaçla yapılan bir yorumlama şeklidir. Arazi Kullanma Kabiliyeti Sınıflamasında toprak gruplandırılması üç kategoride yapılmaktadır:

(1) Kabiliyet Birimi; kültür bitkileri için uygulanan toprak idare sistemlerine hemen hemen aynı karşılık veren toprakların bir arada gruplandırılmasıdır. Bu çalışmada değerlendirmeye esas olan etütlerin ayrıntısı yeterli olmadığından, kabiliyet birimlerine göre gruplandırma yapılmamıştır.

(2) Kabiliyet Alt Sınıfı; aynı tür ve aynı şiddet derecesindeki sınırlandırma ve zararları ihtiva eden kabiliyet birimlerinin gruplandırılmasıdır. Yorum için yapılan değerlendirmelerde etkili olan sınırlandırma ve zararlar;

(1) Erozyon Zararı -e,

(2) Yaşlık -w,

(3) Kök Bölge sindeki Toprak Sınırlandırmaları -s,

(4) İklim -c'dir.(Bu sınırlandırmalardan iklim faktörü dikkate alınmamıştır.)

(3) Kullanma Kabiliyet Sınıfı; sekiz adet olup, toprak zarar ve sınırlandırmaları I. sınıftan VIII. sınıfa doğru giderek artmaktadır. İlk dört sınıf arazi, iyi bir toprak idaresi altında bölgeye adapte olmuş kültür bitkileri ile orman, mera ve çayır bitkilerini iyi bir şekilde yetiştirme yeteneğine sahiptir. V, VI. ve VII. sınıflar adapte olmuş yerli bitkilerin yetişmesine elverişlidir. Bunlardan V. ve VI. sınıflarda, toprak ve su koruma önlemleri alındığı takdirde bazı özel bitkiler de yetiştirilebilir. VII. sınıf arazilerde çok etkin ve pahalı ıslah çalışmaları ile ürün alınabilirse de, mevcut piyasa koşullarında elde edilecek ürün yatırım harcamalarını karşılayamaz.

Sınıf I - Bu sınıf toprakların kullanılmasını kısıtlayan hafif derecede bir veya iki sınırlandırması olabilir. Topografyaları hemen düzdür. Su ve rüzgâr erozyonu zararı yok veya çok azdır. Toprak derinliği fazla, drenajları iyidir. Tuzluluk, sodiklik (alkalilik) ve taşlılık gibi sorunları yoktur. Su tutma kapasiteleri yüksek ve verimlilikleri iyidir veya gübrelemeye cevap verirler. Çok üretken olup, geniş bir bitki seçim aralığına sahiptirler. Kültür bitkileri

yetiştirilme sinde olduğu kadar çayır, mera ve orman için de güvenle kullanılabilirler. Topraklar kolay işlenmekte olup gübreleme, kireçleme, yeşil gübreleme, bitki artıkları ve hayvan gübrelerinin toprağa verilmesi, adapte ol muş bitkilerin münavebeye alınması gibi olağan amenajman işlemlerinden bir veya bir kaçının uygulanmasına ihtiyaç gösterir.

Sınıf II- Bu sınıftaki topraklar kötüleş meyi önlemek veya toprak işleme sırasında hava ve su ilişkilerini iyileştirmek için yapılan koruma uygulamalarını içeren dikkatli bir toprak idaresini gerektirir. Sınırlandırmalar az ve uygulamalar kolayca yerine getirilebilir cinstendir. Bu topraklar kültür bitkileri, mera ve orman için kullanılabilir. Bu sınıftaki topraklar gerek bitki türü seçimi ve gerekse amenajman uygulamaları bakımından I. sınıf topraklardan daha az serbestlik sağlar. Bu grup topraklar özel toprak koruyucu bitki yetiştirme sistemleri, toprak koruma uygulamaları, su kontrol yapıları ve ya kültür bitkileri için kullanıldıklarında uygun işleme yöntemleri gerektirirler.

Sınıf III - Bu sınıftaki topraklar II. sınıftakilerden daha fazla sınırlandırmalara sahiptir. Kültür bitkileri tarımına alınabilecekleri gibi çayır, mera ve orman arazisi olarak da kullanılabilirler. Fakat sınırlandırmalar bitki seçimini, ekim, dikim, hasat zamanını ve ürün miktarlarını etkiler.

III. sınıf arazilerde şu sınırlandırmaların bir veya birkaçı bulunabilir:

- (1) Orta derecede eğim.
- (2) Şiddetli su veya rüzgâr erozyonuna maruzluk veya geçmişteki şiddetli erozyonun olumsuz etkileri,
- (3) Ürüne zarar veren sık taşkınlar,
- (4) Alt toprakta çok yavaş geçirgenlik,
- (5) Drenajdan sonraki yaşlık veya bir süre devam eden göllenme.
- (6) Sığ kök bölgesi,
- (7) Düşük rutubet tutma kapasitesi,
- (8) Kolayca düzeltilmeyen düşük verimlilik
- (9) Orta derecede tuzluluk veya sodiklik.

Bu sınıftaki yaş veya yavaş geçirgen, fakat hemen hemen düz toprakların çoğu, işlendiğinde drenaj ve toprağın yapısı ile işlenebilirliğini sürdüreceğ bir ürün yetiştirme sistemini gerektirir. Balçıklaşmayı önlemek ve geçirgenliği düzeltmek için, böyle topraklara organik madde ilave etmek ve yaş olduklarında işlemeden kaçınmak gerekir. Sulanan alanlardaki III. sınıf arazi topraklarının bir kısmı yüksek taban suyu, yavaş geçirgenlik, tuz veya sodyum birikmesinden dolayı sınırlı olarak kullanılabilir.

Sınıf IV - Bu sınıfta toprakların kullanılmasındaki kısıtlamalar III. sınıftakinden daha fazla ve bitki seçimi daha sınırlıdır. İşlendiklerinde daha dikkatli bir idare gerektirirler. Koruma önlemlerinin alınması ve muhafazası daha zordur. Çayır, mera ve orman için kullanılabilecekleri gibi gerekli önlemlerin alınması halinde iklime adapte olmuş tarla veya bahçe bitkilerinden bazıları için de kullanılabilirler.

Bu sınıf topraklarda:

- (1) Dik eğim,
- (2) Şiddetli su veya rüzgâr erozyonuna maruzluk,
- (3) Geçmişteki şiddetli erozyonun olumsuz etkileri,
- (4) Sığ toprak,
- (5) Düşük rutubet tutma kapasitesi,
- (6) Ürüne zarar veren sık taş kınlar,
- (7) Uzun süren göllenme veya yaşlık
- (8) Şiddetli tuzluluk ve sodiklik gibi özelliklerden bir veya birkaçının sürekli etkilemesi sonucu kültür bitkileri için kullanım sınırlıdır.

Sınıf V - Bu sınıftaki araziler, yetişecek bitki cinsini sınırlayan ve kültür bitkilerinin normal gelişmesini önleyen sınırlandırmalara sahiptir. Topografyaları hemen hemen düzdür. Toprakları ya sık sık sel basması nedeniyle sürekli olarak yaş, yada çok taşlı veya kayalıdır. Sık sık taşkına maruz kalan taban arazilerle düze yakın eğime sahip çok taşlı veya orta derecede kayalı araziler ya da drenaj bakımından kültür bitkileri tarımına elverişli olmayan, fakat suyu seven ot ve ağaçların yetişmesine uygun göllenme alanları bu sınıfa örnek olarak gösterilebilir. Tarla ve bahçe bitkileri kültürüne uygun olmamakla birlikte çayır ıslahı yapmak veya uygun ağaç türleri yetiştirerek bu arazilerden kazanç sağlamak mümkündür.

Sınıf VI - Bu sınıfa giren toprakların fiziksel koşulları, gerektiğinde tohumlama, kireçleme, gübreleme ve kontur karıkları, drenaj hendekleri, saptırma yapıları ve su dağıtıcıları ile su kontrolü gibi çayır veya mera iyileştirmelerinin uygulanmasını pratik kılar. Bu sınıftaki toprakların:

- (1) Dik eğim,
- (2) Ciddi erozyon zararı,
- (3) Geçmişteki erozyonun olumsuz etkileri,
- (4) Taşlılık,

- (5) Sığ kök bölgesi,
- (6) Aşırı yaşlık veya taşkın,
- (7) Düşük rutubet kapasitesi yahut
- (8) Tuzluluk veya sodiklik gibi düzeltilmeyecek sürekli sınırlandırmaları vardır.

Bu sınırlandırmalardan bir veya birden fazlasının bulunduğu topraklar da kültür bitkilerinin yetiştirilmesi uygun değildir.

Sınıf VII - Bu sınıfa giren topraklar

- (1) Çok dik eğim,
- (2) Erozyon,
- (3) Toprak sağlığı,
- (4) Taşlılık,
- (5) Yaşlık,
- (6) Tuzluluk veya sodiklik gibi kültür bitkilerinin yetiştirilmesini engelleyen çok şiddetli sınırlandırmalara sahiptir.

Fiziksel özellikleri tohumlama ve kireçleme yapmak, kontur kırıkları, drenaj hendekleri, saptırma yapıları ve su dağıtıcıları tesis etmek, gibi iyileştirme, koruma ve kontrol uygulamalarına elverişli olmadığından, çayır ve mera ıslahı için kullanılma olanakları da oldukça sınırlıdır. Toprak muhafaza önlemleri almak veya alttaki arazileri korumak için ağaç dikimi veya ot tohumu aşılması yapıldığı, hatta istisnai bazı hallerde kültür bitkileri bile yetiştirildiği olursa da bu durumlar VII. sınıf araziler için genel bir özellik sayılamaz.

Sınıf VIII - Bu sınıf araziler :

- (1) Erozyon,
- (2) Yaşlık,
- (3) Taşlılık,
- (4) Kayalılık,
- (5) Düşük rutubet kapasitesi,
- (6) Tuzluluk ve sodiklik gibi kısıtlayıcılardan bir veya birkaçının önlenemeyecek derecedeki şiddetli sınırlandırmaları nedeniyle ot, ağaç ve kültür bitkilerinin yetiştirilmesine elverişli değildir. Çok aşınmış araziler, kumsallar, kayalıklar, ırmak yatakları, maden işletmesi yapılan

eski ocak ve artık alanları bu sınıfa girer. Bu sınıf alt sınıflara ayrılmamıştır. Bitki yetiştirilmesine uygun olmasalar da yaban hayatı için ve dinlenme yerleri olarak kullanılabilirler.

Tarımsal Alanların Sınıfsal Dağılımı:

I.Sınıf Arazi : 57.785 ha

II.Sınıf Arazi : 73.402 ha

III.Sınıf Arazi : 90.642 ha

IV.Sınıf Arazi : 27.942 ha

V.Sınıf Arazi : 8.750 ha

VI.Sınıf Arazi : 1.165 ha

VII. ve VIII. Sınıf Arazi : 831 ha

TOPLAM :260.516 ha

Çizelge E.1 Muğla İli Arazi Kullanım Durumu (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2018)

MUĞLA	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ							
	1990		2000		2006		2012	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	18302,09	1,46	26588,88	2,12	28066,55	2,23	30258,53	2,41
2) Tarımsal Alanlar	299785,23	23,85	294762,55	23,46	291292,66	23,17	290057,02	23,07
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	922497,62	73,41	918903,93	73,12	924089,25	73,49	922325,25	73,35
4) Sulak Alanlar	4478,80	0,36	4602,25	0,37	4278,69	0,34	4143,35	0,33
5) Su Yapıları	11639,48	0,93	11845,64	0,94	9657,85	0,77	10702,65	0,85
TOPLAM	1256703,22	100,00	1256703,25	100,00	1257385,00	100,00	1257486,8	100,00
KAYNAK	Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı Corine Veritabanı							

Çizelge E.2 İlimizin Arazi Kullanımına Göre Arazi Sınıflandırılması (TÜİK, 2018)

	Alan (ha)	Yüzde%
Yapay Bölgeler	18,302.09	1.45635
Tarımsal Alanlar	299,738.23	23,85488
Orman Yeri ve Doğal Alanlar	922,497.66	73.40616
Sulak Alanlar	4,478.80	0,35639
Su Kütleleri	11,639.48	0,925619

Çizelge E.3 – Tarım Alanlarının Dağılımı

Kullanım Durumu	Alan (ha)	Toplam İşlenen Tarım Alanı İçindeki Oranı (%)
Tarla	79.621	%34,6
Nadas	16.689	%7,2
Meyve ve çok yıllık bitkiler	116.198	%50,3
Sebze	18.443	%7,9
Süs bitkileri	35	-
Toplam İşlenen Tarım Alanı	230.986	
Örtü altı	3.822	(sebze alanına dahildir)
Çayır-Mera	18.615	
Toplam Tarım Alanı	249.601	

İlimizde yıllık toplam gübre tüketimi: 45.647 ton
Gübre kullanılan toplam tarımsal alan: 152.319 ha
Hektar başına kullanılan gübre: 300 kg

Çizelge E.4 - Mineral Azot, Fosfor ve Potasyum Miktarı (ton)

Bitki Besin Maddesi (N,P,K olarak)	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)
Azot (N)	57.323
Fosfor (P)	22.676
Potasyum (K)	3.911
TOPLAM	83.910

İlimizde yıllık toplam tarım ilacı tüketimi: 412,5 ton
İlaç kullanılan toplam tarımsal alan: 175.000 ha
Hektar başına düşen tarım ilacı: 0,00235 ton/ha

Arazi Problemleri

İl toprakları topoğrafik yönden, meyillilik bakımından çeşitlilik arz eden derin, orta derin ve yer yer sığ özellikte olup, genelde Köyceğiz, Dalyan, Milas yöresinde yer yer drenaj problemi olan araziler mevcuttur. Dolayısıyla bu arazilerde tuzluluk söz konusu olabilir. Tuzlu veya sodik bir toprağın yüzeyinde ya da profilinde bitkilerin çimlenmesini ve gelişmesini engelleyecek miktarda tuz veya sodyum birikimi bulunur. Bu özellik, arazinin kullanma kabiliyet sınıfına toprak yetersizliği olarak yansıtılmaktadır. Topraktaki tuzun kaynağını, genellikle tuz içeren kayalar ya da deniz seviyesine yakın bölgelerde deniz suyu ile temas etmiş olan taban suyu oluşturmaktadır. Ayrıca kalitesi iyi olmayan su ile sulama yapmak ve aşırı gübrelemede tuzluluğa neden olabilmektedir. Özellikle drenaj sorunu olan tuzlu bölgelerde, yaz aylarında hız kazanan buharlaşma ile yüzeyde tuz kalıntıları kristaller şeklinde gözlemlenir.

İl genelinde topografyanın farklı durum arz etmesi nedeni ile gerekli çalışmaların sonucunda erozyon alanları mevcut olmasına rağmen kısmen önlenmiş durumdadır. Köyceğiz Gölü çevresinde ve Bafa Gölü çevresinde ekilebilir ve ziraata elverişli yanında bataklık durumda araziler mevcuttur

E.2. Mekansal Planlama

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın genel yaklaşımı beş temel kavram üzerine kurulmuştur: Bütünlük, Koruma, Gelişme, Planlama ve Katılım.

Havza ölçeğinde bütünlük kavramı, Türkiye'de planlama gündemine 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planları ile girmiştir. Bu yaklaşımla, havza bazında oluşturulan planlama bölgeleri ile sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine olanak verecek fiziksel planlarla desteklenmesi ilkesi benimsenmiştir. Koruma, uzun süredir gündemde olan bir kavramdır; ancak bu kavram da ilk kez 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarında, tek tek koruma anlayışından farklı olarak, korunacak bir alanın veya bölgenin çevresel değerlerle etkileşiminin irdelendiği bir anlayışla ele alınmıştır. Gelişme, uzun yıllardır ekonomi kavramı ile ilişkilendirilmiş ve tek yönlü olarak değerlendirilmiş bir kavramdır. 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planlarında gelişmenin ekonomik boyutunun yanı sıra sosyal ve mekânsal boyutu da dikkate alınmıştır. Planlama mekânsal kararların sektörel kararlarla örtüşmesini sağlayan bir anlayışla yapılmıştır. Katılım planlamanın temel prensiplerinden biridir. Bu kavram, planlama çalışmalarında uygulanabilirlik açısından kilit yaklaşım olmuş ve bu plan çalışması sırasında, hem Planlama Bölgesi bütününde yürütülen arazi çalışmaları, hem de Aydın, Muğla ve Denizli il

Merkezleri'nde yapılan katılım ve bilgilendirme toplantıları ile plan kararlarının etkileyeceği tüm sosyal aktörlerin planlama sürecine katılımı sağlanmıştır.

Söz konusu planların M18, M19, M20, M21, M22, N18, N19, N20, O18, O19, O20, O21, O22, O23, P22 nolu paftalarında 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik" 4856 sayılı Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 2872 (5491 sayılı Kanunla değişik) sayılı Çevre Kanununun 9 (b) maddesi uyarınca 05.07.2011 tarihinde değişiklik yapılmıştır.

Bu çerçevede, Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'ndaki genel yaklaşımlar şu şekilde özetlenebilir:

-Aydın, Muğla ve Denizli illerini kapsayan Planlama Bölgesi havza ölçeğinde bir bütün olarak irdelenip, değerlendirilmiştir.

Harita.1- Aydın İli Arazi Yapısı Uydu Görüntüsü (Aydın Ticaret Odası, 2013)

-Ekonomik kalkınma, sosyo-kültürel kalkınma, gelişmişlik düzeyi ve koruma-kullanma dengesinin sağlanmasının kalkınmada bir bütün olduğu ilkesi benimsenmiştir.

-Çevrenin sürdürülebilirliğine yönelik olarak, ekolojik öneme sahip hassas alanlar, özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları, yaban hayatı geliştirme sahaları, doğal yaşam alanları ve önemli doğa alanları, koruma-kullanma dengesi çerçevesinde sürdürülerek korunacak alanlar olarak kabul edilmiştir.

-Kültürel ve doğal mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak üzere, arkeolojik, kentsel ve doğal sit alanları, ilgili mevzuat çerçevesinde korunacak alanlar olarak kabul edilmiştir.

-Kalkınma sürecinde büyük öneme sahip olan tarım arazilerinin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla, ilgili kanun ve yönetmelikler çerçevesinde değerlendirilmesi ve korunması ilkesi benimsenmiştir.

Su havzaları koruma kuşakları mutlak korunacak alanlar olarak kabul edilmiştir.

Özel çevre koruma bölgeleri, kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri gibi özel kanunlara tabi alanlarda bu planla yeni kullanım kararı getirilmemiş olup, bu alanlarda, kırsal yerleşme alanları dışında diğer mevcut arazi kullanımı gösterilmiş ve bu bölgeler için resmi kurumlarca verilmiş olan, bu plana altlık teşkil eden kurum görüşleri, ulusal mevzuat ve taraf olduğumuz uluslararası sözleşmeler ile koruma altına alınarak koruma statüsü kazandırılmış alanlar, ekolojik değeri olan hassas alanlar, orman alanları ve tarım alanları işlenmiştir. Bununla birlikte, bölgesel bütünlük ve sürdürülebilir kalkınma amacı ile bu alanlarda yetkili kurum ve kuruluşlarca yapılacak planlama çalışmalarının, ilgili özel kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, 1/100.000 ölçekli çevre planının ilke ve stratejileri ile nüfus kabulleri doğrultusunda yapılması önem taşımaktadır.

Mevcut 1/5.000 ölçekli nazım ve 1/1.000 ölçekli uygulama imar planları sınırları içinde, planlamada eşik oluşturan kullanımlar, tarım, orman, jeolojik sakıncalı alanlar vb. alanlar korunmuştur.

Planlamada verilecek mekânsal kararların, ekonomik sektörler ve sektörler arasındaki eşgüdüm ya da koordinasyona bağlı olarak üretilmesi gerekliliği kabul edilmiştir.

E.2.1. Çevre Düzeni Planı

AYDIN-MUĞLA-DENİZLİ PLANLAMA BÖLGESİ 1/100.000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

09.03.2011 tarihinde onaylanan "Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" nın M18, M19, M20, M21, M22, N18, N19, N20, O18, O19, O20, O21, O22, O23, P 22 no'lu paftalarında (Değişiklik Gerekçe Raporu, Değişiklik Listesi) 11.11.2008 tarih ve 27051 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik", 4856 sayılı Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 2872/5491 sayılı Kanun'un 9 (b) maddesi uyarınca 05.07.2011 tarihinde değişiklik yapılmıştır.

"Muğla, Bodrum Yalıkavak-Gündoğan-Göltürkbükü Turizm Merkezi" sınırının gösterilmesine ilişkin Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (N18 Paftası) 26.12.2012 tarihinde onaylanmıştır.

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (M18 ve M19 Paftaları) 25.03.2017 tarihinde onaylanmıştır.

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (M22 Paftası ve Plan Değişikliği Gerekçe Raporu) 22.01.2017 tarihinde onaylanmıştır.

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (M19 Paftası ve Plan Değişikliği Gerekçe Raporu) 04.08.2017 tarihinde onaylanmıştır.

Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (L22, M18, M19, M23, N18, N19, N20, N22, O20, O21 Paftaları, Lejand, Plan Açıklama Raporu, Plan Hükümleri ve Plan Değişikliği Gerekçe Raporu) 644 Sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca Bakanlık Makamı'nın Olur'u ile 26.12.2017 tarihinde onaylanmıştır.

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

Arazi örtüsü terimi sıkça arazi kullanımı tanımı ile birlikte kullanılır. Fakat bu iki terim eş anlamlı değildir. Arazi örtüsü yeryüzünü kaplayan bitki örtüsü ve insan yapımı yapıları ifade eder. Arazi kullanımı ise araziye ilişkin insan aktivitelerini ifade eder.

Arazi örtüsü terimi, dünya üzerinde var olan özelliklerin çeşidi ile ilgilidir. Tarım alanları, göller, ağaçlar ve otoyolların hepsi arazi örtüsü çeşitlerine örnektir. Arazi kullanımı terimi ise belirli arazi parçası ile ilgili insan aktivitesi ve ekonomik fonksiyonu ile ilişkilidir.

Birçok farklı bilim dallarında ilgilenilen çeşitli alanların güncel ve doğru bilgilere sahip arazi kullanımı haritalarına gereksinim vardır. Bununla beraber, "arazi kullanımı" terimi normal olarak arazinin uygunluğunun veya arazinin potansiyel kullanımının aksine, hem

arazinin örtü tiplerini hem de arazinin gerçek kullanımını içeren birbiriyle bağıntılı bir anlamda kullanılır. Örneğin, bir alanın örtü tipi orman olsa bile bu, ormanlaşmış alanın kullanım amacının kereste üretimini, orman rekreasyon bölgesi mi yoksa yaban hayatı koruma bölgesi veya su toplama havzasını olduğunu belirtmez.

Böylece, arazinin birçok gerçek kullanımının, herhangi bir yükseltiden toplanmış uzaktan algılama verileri ile doğrudan bilinmeyeceği, ancak bu verilerden dolayı yoldan elde edilebileceği anlaşılmaktadır. Diğer bir şekilde anlatırsa, uzaktan algılanan verilerden çeşitli yüzey özelliklerini veya bitki örtüsü tiplerini tanımak ve sınıflandırmak olasıdır. Ancak halkın bu alanı kullanımını ifade eden belirli aktivite ise, çoğu kez yersel çalışmalarla belirlenmek veya incelenmek zorundadır. Örtü tipi ve arazi kullanımı arasındaki temel fark, uzaktan algılamada kullanılan aletsiz (manuel) yorumlama teknikleri ile bilgisayar destekli analiz teknikleri karşılaştırıldığında, daha anlaşılır olur. Aletsiz yorumlama teknikleri, daha çok çeşitli yeryüzü özelliklerini ve bitkisel örtü tiplerini tanımlamada ve sınıflandırmada kullanılır ve daha sonrada söz konusu alanın arazi kullanımı aktiviteleri yorumlayıcı tarafından belirlenir.

Böylece arazi kullanım haritalara oluşturulmuş olur. Diğer taraftan, bilgisayar destekli analiz teknikleriyle, bitki örtüsü haritaları, çeşitli yüzey özellikleri ve bitki örtüsü tiplerinin tanımlanması, sınırların belirlenmesi ve görüntülenmesi ile elde edilir. Verileri sınıflandırmak için sadece patern tanıma teknikleri ile arazi kullanımı belirlenemez. Bir arazi kullanım haritası gerektiğinde, örtü tipi ile ilgili olarak başlangıçta bilgisayarla üretilen bilgilerin, diğer kaynaklardan elde edilmiş yardımcı veya referans verileri ile birleştirildiği ikinci bir adım daha gerekir. Örneğin bir bilgisayar sınıflandırması sonucu olarak bir alan, orman su ve çayır ile örtülü bir alan olarak gösterilebilir. Ancak, bu belirli alanı temel bir rekreasyon arazi kullanımına sahip olarak sınıflandırabilmek için, yeşil alanların konumu gibi ek bilgilere gereksinim vardır. Bu durumda, arazi kullanımının belirlenmesini sağlayan ek bilgiler, hava fotoğraflarından veya halihazırda var olan yerel kaynaklardan toplanıp sınıflandırma verileriyle birlikte kullanılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
- İl Tarım, Gıda ve Hayvancılık İl Müdürlüğü
- Aydın, Muğla, Denizli Çevre Düzeni Planı Plan Hükümleri

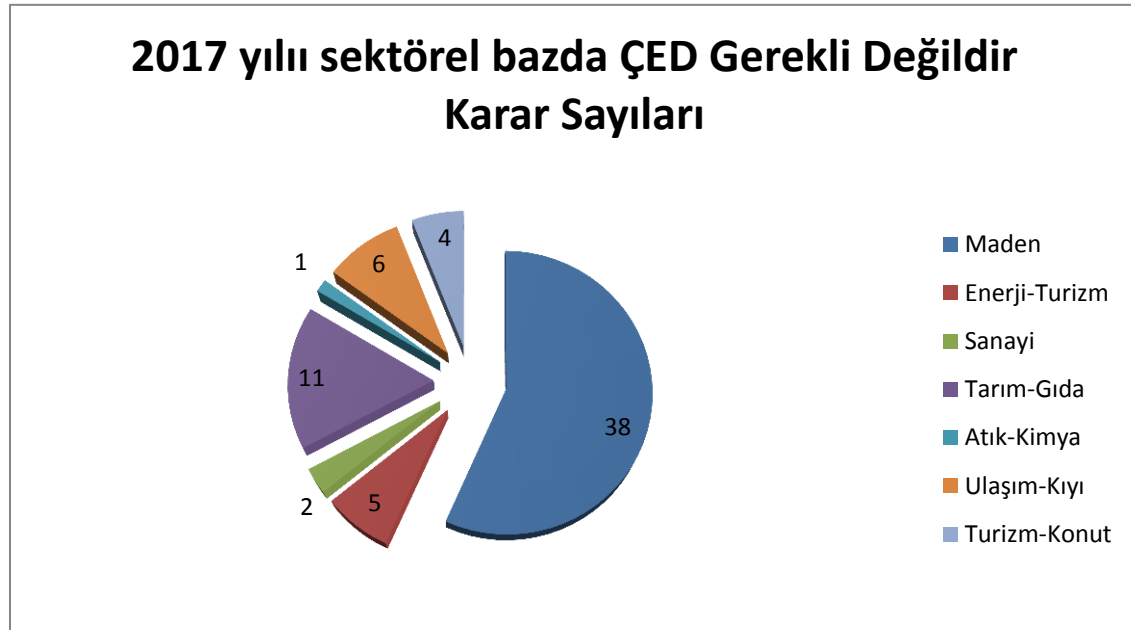
F. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

F.1. ÇED İşlemleri

ÇED Yönetmeliği kapsamında Müdürlüğümüz ve Bakanlığımıza yapılan başvurular neticesinde verilen kararlar aşağıda yer almakta olup, ayrıca 2017 yılı içerisinde yapılan 3 adet proje tanıtım dosyası için Müdürlüğümüzce “ÇED Gereklidir” kararı verilmiştir.

Çizelge F.1 İlimizde Bakanlık ve Muğla İl Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2017 Yılı İçerisinde Alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının Sektörel Dağılımı (Muğla Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	38	5	2	11	1	6	9	72
ÇED Olumlu Kararı	-	1	-	-	2	-	-	3

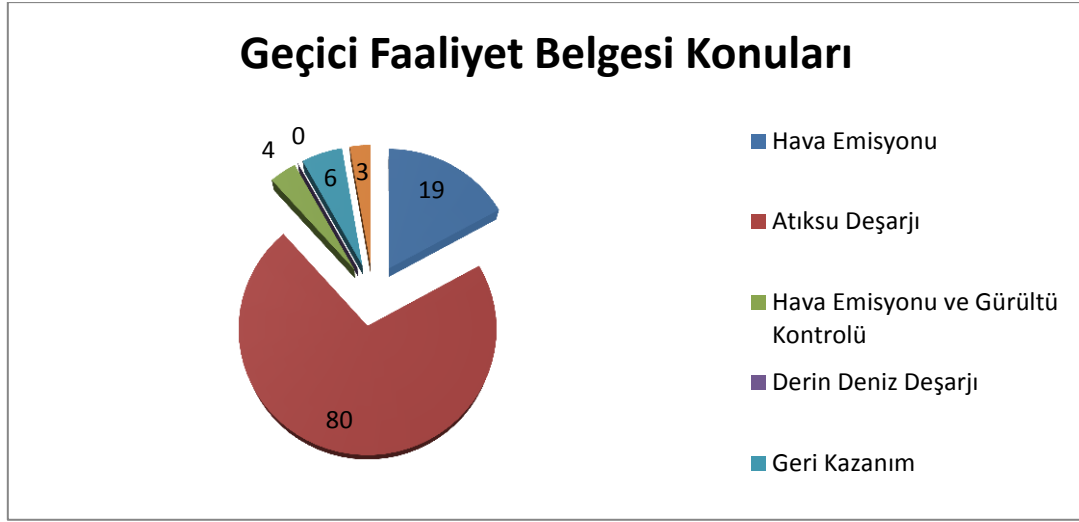
Grafik F.1 İlimizde 2017 Yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı Verilen Projelerin Sektörel Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

2017 yılında ÇED Yönetmeliği Kapsamı Dışında Değerlendirilen Proje sayısı 223'dir.

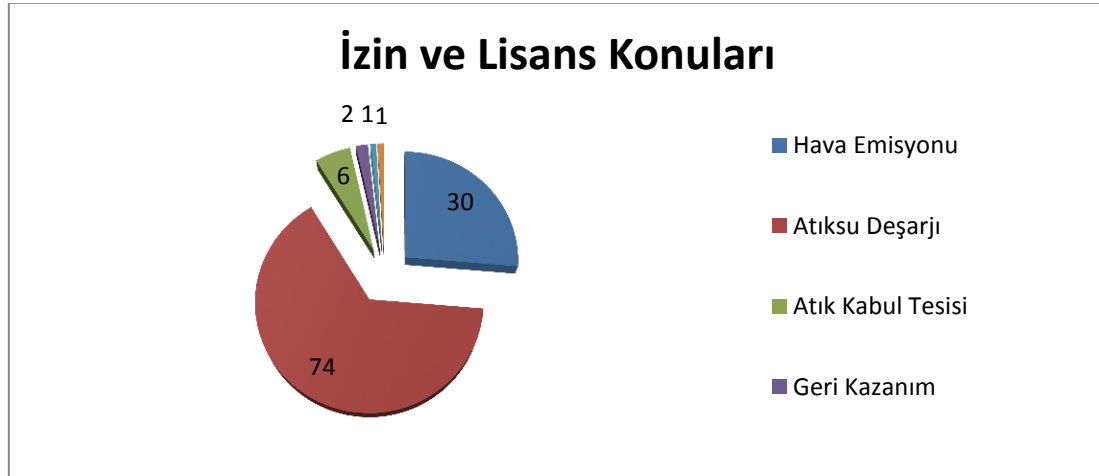
F.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge F.2 – İlimizde 2017 Yılında ÇŞİM ve Bakanlık Tarafından Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzin/Lisans Belgesi Sayıları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	5	112	117
Çevre İzin / Lisans	-	113	159
TOPLAM	-	225	276

Grafik F.2 İlimizde 2017 Yılında Verilen Geçici Faaliyet Belgelerinin Konularına Göre Dağılımı (Muğla ÇŞİM, 2018)

Grafik F.3 - İlimizde 2017 Yılında Verilen Çevre İzin ve Lisans Konuları (Muğla ÇŞİM, 2018)

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

Verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve evre İzin sayılarındaki oranlardan da anlaşılacağı üzere İlimizde münferit atıksu arıtma tesisi sayısı fazladır. Bunun en büyük nedeni merkezi atıksu arıtma tesislerinin kapasitelerinin yetersizliği ve kanalizasyon sisteminin yetersizliğidir. Hava emisyonu konulu evre izni başvurularının çoğunu ise İlimizde bulunan maden ocakları oluşturmaktadır. Yukarıdaki tablolarda sektör dağılımı gösterilen tesis ve işletmeler evre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik hükümleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Kaynaklar

- Muğla evre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

G. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

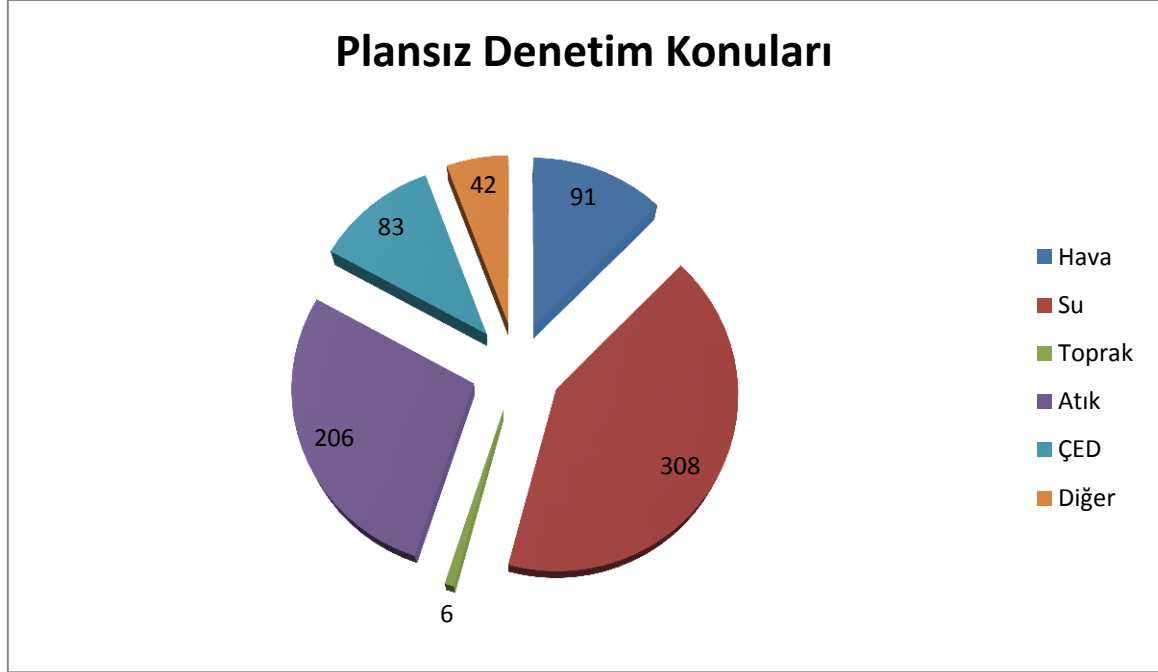
G.1. Çevre Denetimleri

Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız - rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde İl Müdürlüğümüz tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- a. izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- b. yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- c. kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- d. mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- e. Bakanlık ya da ÇŞİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- f. ihbar veya şikayet sonrasında ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın ÇŞİM tarafından yapılan denetimlerdir.

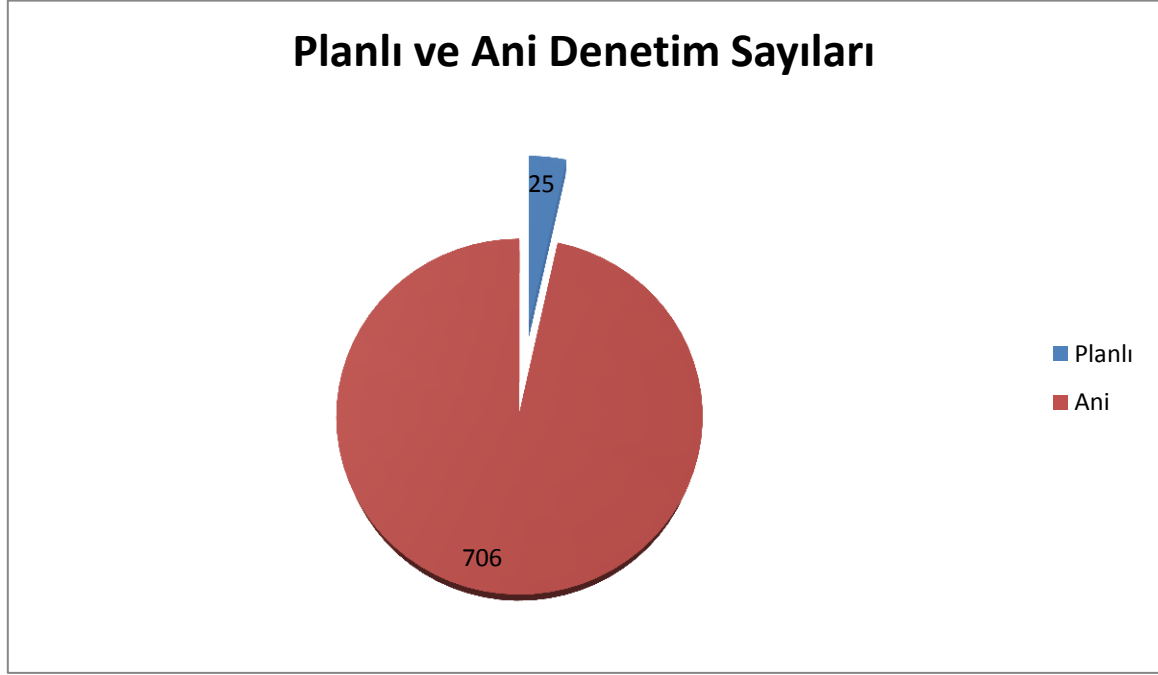
Çizelge G.1 -İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Gerçekleştirilen Denetimlerin Sayısı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Denetimler	Birleşik	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimya-sallar	Gürültü	Derin Deniz Deşarjı	ÇED	Diğer	Toplam
Planlı denetimler	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	25
Ani (plansız) denetimler	-	91	308	6	206	-	-	-	83	42	736
Genel Toplam	25	91	308	6	206	-	-	-	83	42	761

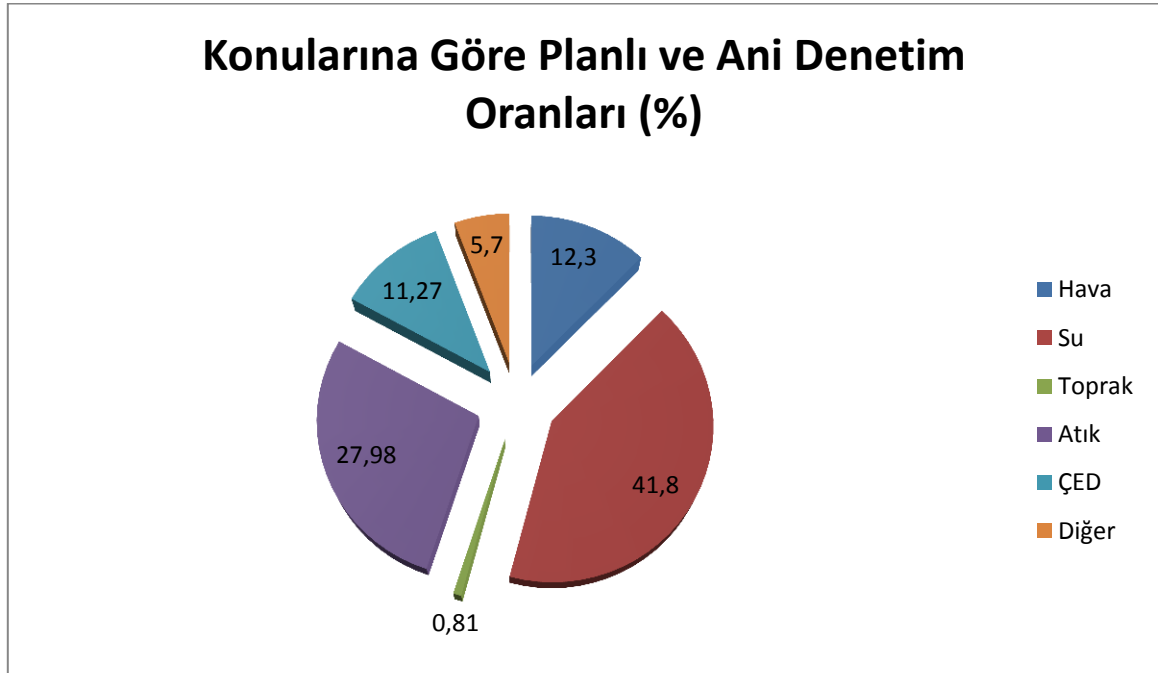
Grafik G.1 İlimizde ÇŞİM Tarafından 2017 Yılında Gerçekleştirilen Plansız Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü,2018)

Planlı ve Ani Denetim Sayıları

Grafik G.2 İlimizde Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2017 Yılında Gerçekleştirilen Planlı ve Ani Çevre Denetimlerinin Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Konularına Göre Planlı ve Ani Denetim Oranları (%)

Grafik G.3 İlimizde Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından 2017 Yılında Gerçekleştirilen Tüm Denetimlerin Konularına Göre Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

G.2. Şikayetlerin Değerlendirilmesi

İlimizde 2017 yılında yapılan şikayet konuları ve sayıları aşağıda yer almaktadır.

Çizelge G.2 İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne Gelen Tüm Şikayetler ve Bunların Değerlendirilme Durumları (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

Şikayetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Şikayet sayısı	49	87	6	78	-	-	10	16	246
Denetimle sonuçlanan şikayet sayısı	49	87	6	78	-	-	10	16	246
Şikayetleri denetimle sonuçlanma (%)	100	100	100	100	-	-	100	100	100

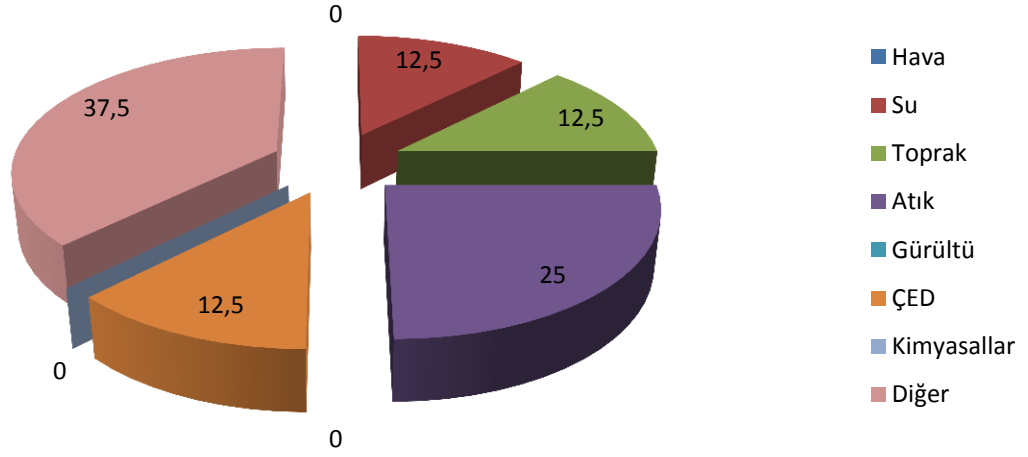
G.3. İdari Yaptırımlar

İlimizde 2017 yılında yapılan denetimler neticesinde uygulanan idari yaptırımlarla ilgili tablo aşağıda yer almaktadır.

Çizelge G.3 İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan Ceza Miktarları ve Sayısı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM (TL)
Ceza Miktarı (TL)	-	50,975.00	50,975.00	109,326.00	-	-	12,736.00	66,016.00	290,028
Uygulanan Ceza Sayısı	-	1	1	2	-	-	1	3	8

İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı (%)

Grafik G.4 İlimizde 2017 Yılında Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Tarafından Uygulanan İdari Para Cezalarının Konulara Göre Dağılımı (Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, 2018)

G.4. Çevre Kanunu Uyarınca Faaliyet Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizde Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği yükümlülüğünü yerine getirmeden faaliyete geçen 9 işletmeye faaliyet durdurma cezası, Çevre Kanununun 20. Maddesi gereğince uygulanmıştır. Bu tesisler turizm-konut ve tarım- gıda sektöründe faaliyet gösteren işletmelerdir.

G.5. Sonuç ve Değerlendirme

Doğal Kaynakların verimli ve etkin olarak kullanılması, çevresel değerlerin korunması izleme, denetim yoluyla sağlanabilir. Müdürlüğümüzce Yönetmelikler ve Kanun hükümlerince çevre denetimi yapılmıştır. Bu denetimlerde yönetmeliklere aykırı faaliyet gösteren işletmelere toplam Çevre Kanunu kapsamında idari yaptırım tesis edilmiştir.

Kaynaklar

-Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

H. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

İnsanlığın bilimde ve teknolojiye büyük bir hızla ilerlemesi, 20. yy başlarında büyük bir övünçle sürüldüğü gibi “Doğaya-doğal güçlere hakim olması” ve onlardan yararlanmayı, yok etme ve tahrip etme düzeyine vardırması, ekosistemlerin kendisini onaramayacak düzeyde bozulmasına neden olmuştur. Yaşam standartlarında hızlı yükselmeye karşıt olarak çevre hızlı bir bozulma ve olumsuz değişimlere uğramıştır. Aşırı nüfus artışına paralel olarak doğal kaynaklar üzerindeki baskı artmış, beslenmek, giyinmek ve barınmak için tarımsal ve endüstriyel üretimin artması gerek iş, rahat ve huzurlu yaşamın ön koşulu olan enerji üretimi ve tüketimi aşırı boyutlara varmıştır. Bütün bunların sonucu, dünyamız kendi doğal güçleri ile kendini yenilemeyecek boyutta çevre sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır.

Ülkemizde genellikle nüfus artışı ile görülen sağlıksız kentleşme ve hızlı ekonomik gelişme süreci, istenmeyen ancak giderek boyutları büyüyen hava, toprak, su kirlenmeleri ile gürültü, erozyon vb. çevre sorunları yaratarak doğal dengenin bozulmasına yol açmıştır.

Çevre sorunlarının özellikle son yıllarda çok hassas bir noktaya gelmesi bu konudaki tartışmaların daha ciddi ölçülerde yapılmasını zorlamış ve bu durum bilimsel yaklaşımların yaşama geçirilmesi arayışlarını güçlendirmiştir.

Bununla birlikte kamuoyunda belli bir çevre bilincine ulaşılması, sorunların çözümleme sürecini hızlandırıcı bir faktör olarak kendini göstermiştir. Kısa vadede merkezi anlamda örgütlü çalışmalar ve bağlayıcı yatırımlarla çevre sorunlarının çözümü olanaklı görünmektedir. Bu durumda yapılması gereken uygulama, mümkün olduğunca insan ve doğa yaşamını yakından etkileyen türden sorunların, toplumsal düzeyde çözüme kavuşturulmasıdır.

Doğal çevreye karşı uygulanan yıkımın azaltılması, denetlenmesi ve önlenmesi beraberinde pek çok yükümlülükler getirmiştir. Çevre koruma uygulamalarını teknik yönden tasarlayacak, yönlendirecek çalışma disiplini yaratmak, bu disiplinde çalışacak insanları yetiştirmek, konuyla ilgili teknolojiyi geliştirmek, yetkili organları belirlemek, yasa yönetmelik ve benzeri yaptırımlar uygulamaya koymak, bu yükümlülüklerin en somut olanlarıdır. Gerçek olan nokta, sorunları çözecek olan teknik kadronun gerekliliğidir. Eğitilen kadrolar da toplumu eğitmekle birinci derecede sorumlu profesyonellerdir.

Hızla artan çevre sorunlarının çözümünde ve çevrenin korunup iyileştirilmesinde çevre eğitiminin rolü belirleyicidir. Genel olarak eğitim, bireylerde davranış değişikliği oluşturma ve insanları geleceğe hazırlama işlevidir. Çevre eğitiminin insanın biyofiziki ve sosyal çevresi ile ilgili değerlerin, tutumların ve kavramların tanınması ve ayırt edilmesi diye tanımlanır. Çevre eğitimi insanın doğduğu andan başlayıp ölene kadar alması ve uygulaması gereken bir eğitim sürecidir ve şu çerçevede verilmesi uygundur.

1-Bilgilenme-Bilgilendirme

2-Bilinçlenme-Bilinçlendirme

3-Kalıcı, duyarlı ve olumlu davranış değişikliği kazanma-kazandırma

4-Doğal, tarihi, kültürel ve estetik değerleri koruma

5-Doğayı tahrip etmeden ve yok etmeden kullanma

6-Kirlenen, tahrip olan çevreyi geri kazanma

7-Aktif katılımı sağlama ve sorunların çözümünde görev alma-görevlendirme

Ülkemizde bugün çevre konusunda çıkan sorunların ana nedenlerinden biri, bilgi ve bilinçlenmede karşılaşılan eksikliklerdir. Eğitimin amacı; araştıran, geliştiren, bulduklarını sorgulayan, inceleyen ve bilimin önemini anlayan, kullanan, yorumlayan ve üstüne yeni bilgiler koyabilen insanı yetiştirmek olmalıdır. Yaygın çevre eğitimi, toplumun her kesimine yönelik olarak ve çevre ile etkileşimlerin yoğunluğuna göre yapılmalıdır. Çağın bilim ve teknolojisiyle donanmış insan gücü, çevrenin en önemli unsurudur. Eğitim çağımızın bilim ve teknolojik gelişmesini anlayacak, yenilerini üretebilecek şekilde insan gücü yetiştirmeyi sağlamalıdır. Çevre eğitimi sadece bilgi aktarımı şeklinde olmamalıdır. Davranışsal değişiklikleri de yaratmalıdır.

Çevre eğitiminin temeli “sevgi” unsuruna oturtulmalı ve doğa sevgisi geliştirilmesi yoluyla çevre korumada her birey sevgi duyduğu çevre için mücadele etme yolunda yönlendirilmelidir. Eğitimin doğumdan başlayıp ölüme kadar olması gereken bir süreci kapsadığı düşünülürse, her yaştaki ve her meslekteki kişilere belli bir program dahilinde verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çevre eğitimi, sürekli ve dengeli kalkınma sistemi içerisinde yaşamın her aşamasında ve toplumun tüm katmanlarını içine alan bir boyutta ele alınmalıdır.

Dengeli ve sürekli kalkınma, gelecek nesillerin sahip olacağı olanakları tehlikeye sokmadan bugünkü neslin gereksinimlerini karşılayan bir kalkınma biçimidir ve “Kalkınmayı çevre değerlerini tahrip etmeden gerçekleştirme “ düşüncesi köklü bir alışkanlık haline getirilmelidir.

Öncelikle insana çevre değerleri benimsetilmeli, çevre bilinci verilmelidir. Böylece çevre değerleri genel değer sistemi içine sokulabilir ve olumlu davranış değişikliği yaratılabilir. Bilinçlenme bireylerde çevre bilinci yaratılmasında aktif bir olgudur. Çevre eğitimi de aynı biçimde aktif bir eğitim anlayışıyla ele alınmalı, aktif eğitimi gerçekleştirmek için yapacakları uygulamalarda kendi kendini eğiten taban örgütleri, gönüllü örgüt ve topluluklar desteklenmelidir. Çevre eğitiminin özünde sevgi ve benimseme olgusu yer almaktadır. Boyun eğme ve korkutma gibi olgulardan arındırılmalıdır. Çevre eğitiminin temeli kişisel sorumluluk eğitimine dayanmalıdır. Farklı eğitim düzeyindeki insanları eğitirken, hangi türden duyarlılıklara sahip olduklarının bilinmesi çevre eğitimine temel oluşturulmalıdır. Çevre eğitimi demokrasi eğitimidir. Bu nedenle toplumsal katılım

sağlanmalıdır. Katılım sağlanabilmesi için bunun nasıl olabileceği ve karardan nasıl etkileneceği bilinci topluma verilmelidir. Kurum ve kuruluşlar bazında çevre örgütlerine gidilmeli, yönlendirici kurumlar arasında koordinasyon ve iletişim kurulmalı, bütün çalışmalarda geliştirme ve süreklilik ilkesi hakim olmalıdır. Çevre eğitimi bir eğitim programının uygulanması şeklinde olmalı, sürekli ve uygulamadan oluşan bir eğitim şeklinde olmalıdır. Koruma kavramının engelleyici değil, çağdaş ve topluma ileri götüren bir kavram olduğu bilinci verilmelidir.

İl Müdürlüğümüz, kuruluşundan bu yana, 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu kanuna bağlı yönetmelikler çerçevesinde; Çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, her türlü çevre kirliliğinin önlenmesi, İlin doğal bitki ve hayvan varlığı ile doğal zenginliklerinin korunması ve kamuoyunda çevre bilincinin oluşması için, çevre eğitim faaliyetlerinde bulunmak üzere çalışmalarını sürdürmektedir.

Ülkemizde son yıllarda yoğun olarak görülen çevre sorunlarının temelinde, toplumun çevre ile ilgili hak ve sorumlulukları konusunda yeterli çevre bilinci ve duyarlılığının bulunmaması, çevre eğitim düzeyinin yetersiz kalması, yeterli sayıda uzman çevre eğitimcilerinin bulunmaması, çevre bilincinin oluşturulmasında kitle iletişim araçlarının yeterli bir şekilde kullanılmaması, gelişmiş ülkelerin çevre eğitim programlarının ülkemize adaptasyonunun sağlanmaması, mevzuat karmaşasının eğitime yansması, bu nedenle toplumsal katılımın sağlanamaması, kurum ve kuruluşlar bazında çevre örgütlenmesine gidilememesi, eğitim için gerekli finansmanın sağlanamaması, çevre eğitiminin sürekli ve uygulamalı görsel ve işitsel bir program şeklinde uygulanmaması çevre bilinci oluşmamaktadır.

Muğla Belediyesi; 2000 yılından itibaren kısa adı YEKAP olan Yeniden Kazanım Projesi Kapsamında ambalaj atıklarının çöpe atılmaması ve ekonomiye kazandırılması amacı ile okullar arası atık toplama yarışması düzenlemektedir. Yarışmaya özellikle Muğla Çevre Geliştirme Derneği, Akdeniz Yeşilleri Derneği, Enerji Verimliliği ve Çevre Koruma Derneği, Muğla Bisiklet Derneği, Muğla Kent Konseyi gibi çeşitli sivil toplum kuruluşları destek vermektedir. Yıl boyunca süren yarışma sonunda en çok atık toplayan okullara projeksiyon cihazı, bilgisayar, yazıcı, fotoğraf makinesi vb. ödüller verilmektedir. Yarışmanın kapsamı yıllar içerisinde genişletilerek ambalaj atıklarının yanına, elektronik atıklar, atık piller, atık yağlar da eklenerek çevre bilincinin çeşitli konular üzerinden gelişmesi hedeflenmiştir. Yarışmalar çoğunlukla 1 Hazirana kadar devam ettirilerek 5 Haziran Dünya Çevre Günü etkinliklerinde ödüller dağıtılarak günün önemine vurgu yapılmaktadır. Son yıllarda özellikle TAP gibi ulusal çaplı firmalarla iş birliğine gidilerek yarışmalar il geneline yayılmıştır. Atık pil toplama yarışması kapsamında il genelinde yapılan yarışmada Belediyemiz sınırları içerisindeki Atatürk İlköğretim Okulu birinci gelerek masa tenisi masası almaya hak kazanmıştır.

Yıllardır sürdürülen okullar arası atık toplama yarışması okulların çevre gönüllü öğretmenleri ile yapılan bilgilendirme toplantısı ile başlamaktadır. Yarışma süresince talep eden okullarımızda öğrencilerimize geri dönüşüm, enerji verimliliği, küresel ısınma vb. konularda eğitimler verilmiştir.

Yapılan yarışmalar sadece okullar arası ile sınırlı kalmayıp, bireylere yönelik de yarışmalar yapılmaktadır. Özellikle yaz aylarında top ödüllü atık toplama yarışması yoğun ilgi görmüş 2,5 ay gibi kısa bir sürede 350 çocuğumuz topladıkları ambalaj atıklarıyla hediyelerini almışlardır. Eğitim öğretim sezonu boyunca yapılan satranç ödüllü atık toplama yarışması ile de 500 adet çocuğumuz topladıkları yağ, pil ve ambalaj atıkları ile satranç takımlarını almışlardır.

Bakanlığın 2010/17 sayılı genelgesi uyarınca tıbbi atık sterilizasyonu hakkında il genelindeki sağlık kurum ve kuruluşlarına tıbbi atıkların sterilizasyonu hakkında seminer verilmiştir. Atık yağlar hakkında Belediyemiz sınırları içerisindeki bakım onarım atölyesi olan kurum ve kuruluşlara, yağ değiştiricilere konu hakkında seminer verilmiştir.

**EK-1: 2017 YILINA AİT İL ÇEVRE SORUNLARI VE ÖNCELİKLERİ
ANKET FORMU**

BÖLÜM I. HAVA KİRLİLİĞİ

I.1 Hava Kalitesi İndeksine Göre Sınıflandırma

Hava Kalitesi İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
1 (İyi)	0 – 50	0-100	0-100	0-5500	0-120 ^L	0-50
2 (Orta)	51 – 100	101-250	101-200	5501-10000	121-160	51-100 ^L
3 (Hassas)	101 – 150	251-500 ^L	201-500	10001-16000 ^L	161-180 ^B	101-260 ^U
4 (Sağlıksız)	151 – 200	501-850 ^U	501-1000	16001-24000	181-240 ^U	261-400 ^U
5 (Kötü)	201 – 300	851-1100 ^U	1001-2000	24001-32000	241-700	401-520 ^U
6 (Tehlikeli)	301 – 500	>1101	>2001	>32001	>701	>521

L: Limit Değer
B: Bilgi Eşiği
U: Uyarı Eşiği

I.1.1. İlinize ait yıl içindeki aylık ortalama ölçüm değerlerini yukarıdaki Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, aşağıdaki çizelgede uygun sınıfı “X” ile işaretleyiniz.

AYLAR	Aylık Ortama (µg/m ³) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																							
	SO ₂						NO ₂						CO						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
OCAK	X																				X			
ŞUBAT	X																			X				
MART	X																			X				
NİSAN	X																			X				
MAYIS	X																		X					
HAZİRAN	X																		X					
TEMMUZ	X																			X				
AĞUSTOS	X																			X				
EYLÜL	X																			X				
EKİM	X																			X				
KASIM	X																			X				
ARALIK	X																			X				

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

Kaynak: Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

I.1.2. İlinize ait Kış sezonu ortalama ölçüm değerlerini (2017 yılı Ekim- 2017 Mart arası 6 aylık ortalama) Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak uygun sınıfı “X” ile işaretleyiniz.

Kış sezonu ortalama ölçüm değeri; raporu hazırlanan yılın bir önceki yılının Ekim ayı ile raporu hazırlanan yılın Mart ayı arasındaki 6 aylık ortalamayı ifade etmektedir. Söz konusu 6 aylık ortalama ölçüm değerlerini, Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, çizelgede uygun sınıfa “X” ile işaretlemeniz istenmektedir.

	Kış Sezonu (Ekim-Mart) 6 Aylık Ortama ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																							
	SO ₂						NO ₂						CO						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Kış Sezonu (Ekim-Mart)	X																			X				

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

Kaynak: Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

I.1.3. İlinize ait Yaz sezonu ortalama ölçüm değerlerini (2017 yılı Nisan-Eylül arası 6 aylık ortalama) Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak uygun sınıfı “X” ile işaretleyiniz.

Yaz sezonu ortalama ölçüm değeri; raporu hazırlanan yılın Nisan ayı ile Eylül ayı arasındaki 6 aylık ortalamayı ifade etmektedir. Söz konusu 6 aylık ortalama ölçüm değerlerini, Hava Kalitesi İndeksine göre sınıflandırarak, çizelgede uygun sınıfa “X” ile işaretlemeniz istenmektedir.

	Yaz Sezonu (Nisan-Eylül) 6 Aylık Ortama ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) Olarak Hava Kalitesi İndeksine (*) Göre Sınıflandırma																							
	SO ₂						NO ₂						CO						PM ₁₀					
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Yaz Sezonu (Nisan-Eylül)	X																			X				

* Hava Kalitesi İndeksi: 1 (çok iyi) , 2 (iyi) , 3 (yeterli), 4 (orta), 5 (kötü), 6 (çok kötü)

Kaynak: Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

I.2. İlinizde hava kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam ile belirtiniz.

I.2.'de ilinizde hava kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. Varsa “e. Diğer Sanayi Faaliyetleri” ve “g. Diğer Kaynaklar” ın ne olduğu ayrıca belirtilmelidir. Çevre Durum Raporunun “Hava” bölümündeki SO₂, PM, NO_x, CO gibi ölçüm sonuçlarının il bazındaki aylık ortalaması veya konsantrasyonu en yüksek olan istasyonun aylık ortalama değerleri esas alınır.

KAYNAK	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Eysel ısınma	1	1	
b. İmalat Sanayi İşletmeleri			
c. Maden İşletmeleri			
d. Termik Santraller	2	2	
e. Diğer Sanayi Faaliyetleri (Belirtiniz)			
f. Karayolu Trafik	3	3	
g. Diğer Kaynaklar (Belirtiniz)			

I.3. Hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde il/ilçelerde alınan tedbirleri “X” ile işaretleyiniz.

I.3.'de, hava kirliliğinin önlenmesi amacıyla yıl içinde, il sınırları içerisinde ne tür tedbirler alındığı bilgisi istenmektedir. Çizelgede her bir tedbir için belirtilen numara altında, alınan tedbirler için işaretleme yapılması istenmektedir.

YERLEŞİM YERİNİN ADI		ALINAN TEDBİR/TEDBİRLER								
		a	b	c	d	e	f	g	h	i
İL	1. MUĞLA	x		x	x	x	x		x	
	2.									
	3.									
	.									
	.									
İLÇELER	1.Bodrum	x		x		x			x	
	2.Dalaman	x		x	x	x			x	
	3.Ortaca	x		x	x	x			x	
	4.Fethiye	x		x	x	x			x	
	5.Marmaris	x		x		x			x	
	6.Ula	x		x		x			x	
	7.Datça	x		x		x			x	
	8.Kavaklıdere	x		x	x	x			x	
	9.Köyceğiz	x		x		x			x	
	10.Seydikemer	x		x		x			x	
	11.Milas	x		x	x	x	x		x	
	12.Yatağan	x	x	x		x	x		x	
	13.Menteşe	x	x	x		x	x		x	

Kaynak: Muğla Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Tedbirler:

a. Kaliteli katı/sıvı yakıt kullanımı
b. Doğalgaz kullanımı
c. Bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları
d. Ağaçlandırma çalışmaları/orman alanlarının, yeşil alanların artırılması
e. Motorlu taşıtların egzoz gazı ölçümleri
f. Sanayi kuruluşlarının emisyon izni almaları
g. Sanayi tesislerinin yerleşim yeri dışına çıkarılmaları
h. Denetim
i. Diğer (Varsa yukarıya ayrılan bölümde belirtiniz).

I.4. Hava kirliliğinin giderilmesinde, yıl içerisinde, il/ilçelerde karşılaşılan güçlükleri önem sırasına göre rakam ile belirtiniz.

I.4.'de hava kirliliğinin önlenmesinde, yıl içinde, İlinizde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. “Karşılaşılan güçlükler” altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir. Bunların haricinde “diğer” olarak belirtilmesi gereken husus varsa, ayrıca belirtilmelidir.

Karşılaşılan Güçlükler	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması	7	7	
b. Ateşgilerin eğitimsiz veya bilinçsiz olması	4	4	
c. Halkın alım gücünün düşük olmasından dolayı kalitesiz yakıt kullanılması	6	6	
d. Kaliteli yakıt temininde zorluklar	5	5	
e. Kurumsal ve yasal eksiklikler			
f. Toplumda bilinç eksikliği	3	3	
g. Meteorolojik faktörler	2	2	
h. Topografik faktörler	1	1	
i. Diğer (Belirtiniz)			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM II. SU KİRLİLİĞİ

II.1. İl sınırları içerisinde bulunan su kaynaklarının kalite değerlendirmesi

Su kirliliği, II.1.1-II.1-3'de il sınırları içerisinde, yıl içinde, kirliliğe maruz kalmış su kaynaklarının (yüzey, yeraltı ve yüzme suları) adları, kalite sınıfları ile bunların çizelgede belirtilen kirlenme nedenleri dikkate alınarak işaretlenmesi istenmektedir.

II.1.1. İl sınırlarında bulunan yüzey sularının kalite sınıflarını Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzey Suyu Adı	Kalite sınıfı				Kirlenme Nedenleri									
	1	2	3	4	a	b	c	d	e	f	g	h	i	
					Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Denizcilik Faaliyetleri	Diğer (Belirtiniz)	
1.Eşen Çayı - Ören					X					x	X			(Balık Çiftliği)
2.Yanıklar Çayı					X					x	X			(Balık Çiftliği)

Yüze Suyu Adı	Kalite sınıfı				Kirlenme Nedenleri								
	1	2	3	4	a	b	c	d	e	f	g	h	i
					Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Denizcilik Faaliyetleri	Diğer (Belirtiniz)
3.Salih Adası Kuzeyi										X		X	
4.Köyceğiz Gölü					X				X				
5.Bafa Gölü					X		X		X	X			
6.Yuvarlak Çay					X				X	X			(Balık Çiftliği)
7.Sarıçay					X		X		X		X		(Balık Çiftliği)

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

II.1.2. İl sınırlarında bulunan yeraltı sularının kalite sınıflarını Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yeraltı suyunun bulunduğu bölge	Yeraltı Su Kalite Sınıfı			Kirlenme Nedenleri								
	İyi	Zayıf	Yeterli veri yok	a	b	c	D	e	f	g	h	i
				Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Deniz Suyu Girişimi	Diğer (Belirtiniz)
Çamurköy-Hafızlar Mah.								X	X			
Karaçulha-Gölyeri Mevkii								X	X			
Sahil Eldirek-Çamköy								X	X			
Tigem-1 (Misafirhane)								X	X			
Tigem-2 (Adaköy-4)								X	X			
Tigem-3 (Aladağ)								X	X			
Eskiköy-Çiftlik Mevkii								X	X			
Toparlar-Merkez								X	X			
Hamitköy								X	X			
Mumcular-Ova								X	X			
Ekinanbarı-Susamharımı								X	X			
Selimiye-Çayır Mevkii								X	X			

Yeraltı suyunun bulunduğu bölge	Yeraltı Su Kalite Sınıfı			Kirlenme Nedenleri								
	İyi	Zayıf	Yeterli veri yok	a	b	c	D	e	f	g	h	i
				Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Hayvan Yetiştiriciliği	Madencilik Faaliyetleri	Deniz Suyu Girişimi	Diğer (Belirtiniz)
Kızılcaкую-Ebekırı Mevkii								X	X			
Bahçeyaka-Kapuağzı								X	X			
Yeşilçam								X	X			
Gökçe								X	X			
Yanıklar								X	X			
Mergenli								X	X			
Karabağlar								X	X			
Çömlekçi								X	X			
Gökpınar								X	X			
Ovakışlacık								X	X			

Kaynak: İl Tarım, Gıda ve Hayvancılık Müdürlüğü

II.1.3. İl sınırlarında bulunan yüzme sularının kalite sınıflarını Yüzme Suyu Kalitesi Yönetmeliği çerçevesinde belirtiniz ve muhtemel kirlenme nedenlerini işaretleyiniz.

Yüzme Suyunun bulunduğu bölge/plaj	Mavi Bayrak Ödülü		Yüzme Suyu Kalite Sınıfı (*)				Kirlenme Nedenleri						
	Var	Yok	A	B	C	D	a	b	c	d	e	f	g
							Evsel Atıksular	Evsel Katı Atıklar	Sanayi Kaynaklı Atıksular	Sanayi Atıkları	Zirai İlaç ve Gübre Kullanımı	Deniz/Göl Taşımacılığı	Diğer (Belirtiniz)
Bodrum	X						X					x	
Fethiye	X						X					x	
Marmaris	X						X					x	
Datça	X						X					x	
Ortaca-Sarıgerme	X						X						
Ula-Akyaka	X						X					x	
Bodrum	x						x					x	

(*) A sınıfı çok iyi/mükemmel, B sınıfı iyi kalite, C sınıfı kötü kalite ve D sınıfı çok kötü kalite/yasaklanması gereken olarak kalite kategorilerini temsil etmektedir.

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

II.2. Yıl İçinde, İl sınırları içindeki il/ilçelerde atıksuların yol açtığı kirlenmenin nedenlerini uygun seçenekleri “X” ile işaretleyerek belirtiniz.

Yerleşim Yerinin Adı		Atık Sulardan Kaynaklanan Kirliliğin Nedenleri (Uygun Seçenekleri İşaretleyiniz)												
		a	b	c	d	e	f	g	H	I	j	k	l	m
İl Merkezi	1. Muğla (Menteşe)	X	X			X		X	X					
İlçeler	1.Yatağan	x	x			x	x	X	X				x	
	2.Seydikemer	x						X				X		
	3. Milas	X	X			X	X	X	X			X		
	4.Bodrum	x	x			x		X						

Yerleşim Yerinin Adı	Atık Sulardan Kaynaklanan Kirliliğin Nedenleri (Uygun Seçenekleri İşaretleyiniz)												
	a	b	c	d	e	f	g	H	i	j	k	l	m
5.Köyceğiz	x	x			x		X	X					
6.Fethiye	x	x			x		X	X					
7.Kavaklıdere	x	x			x							x	
8.Ortaca	X				x		X	X		x			
9.Dalaman	x				x		X	X		x	X		
10.Datça	x				x		X	X		X			
11.Marmaris	x				x		X	X		X			
12.Ula	x	x			x		X	X		x			

Kaynaklar: Muğla Büyükşehir Belediyesi, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü

Kirlilik Nedenleri:

- Kanalizasyon şebekesinin olmaması veya yetersiz olması
- Yerleşim yerlerinde evsel nitelikli atıksuların arıtılmaması
- Büyük sanayi kuruluşlarının atıksularını arıtmaması
- Küçük sanayilerde toplu arıtmanın olmaması
- Foseptik çukurların sağlıklı şekilde inşa edilmemesi
- Foseptik atıkların vidanjörlerle çekildikten sonra gelişigüzel yerlere boşaltılması
- Zirai mücadele ilaçlarının kullanımı
- Kimyasal gübre kullanımı
- Arıtma tesisi kapasite ve verimlerinin yetersiz olması
- Arıtma tesisinde görevli olan personelin yetersiz olması
- Hayvancılık atıkları
- Maden atıkları
- Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

II.3. Su kirliliğinin önlenmesi amacıyla alıcı ortamlarda aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını çizelgede (x) işareti koyarak belirtiniz.

II.3.'de, su kirliliğinin önlenmesi amacıyla her bir alıcı su ortamı için, çizelgenin altında belirtilen maddelerin dikkate alınarak tedbirlerin çizelgede işaretlenmesi istenmektedir.

Alıcı Ortamın Adı	Su Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınan Tedbirler								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
Deniz									
1. Salih Adası Kuzeyi-Balık Çiftlikleri Civarı				X	X				
2. Boğaziçi-Tuzla Dalyanı				X	X				
Göller									
1.Bafa Gölü				X					
2.Köyceğiz Gölü				X	X				
3.Sülüngür Gölü				X	X				
4.Mumcular-Baraj Göleti				X	X				
5.Kazan Göleti-Yenikarakuyu				X	X				
6.Marmaris - Baraj Göleti				X	X				
Akarsular									
1.Eşen Çayı (2)-Alaçat (Köprü)				X	X				
2.Eşen Çayı (1)-Kemer (Köprü)				X	X				
3.Eşen Çayı-Kumluova				X	X				
4.Yanıklar Çayı (Kargı-Köprü)				X	X				
5.Yanıklar Çayı (Gümüşdoğa'nın aşağısı)				X	X				
6.Tersakan Çayı-Kapıkargın Kavşağı				X	X				
7.Dalaman Çayı-2 (Payın Mevkii)				X	X				
8.Dalaman Çayı-1 (Fevziye)				X	X				
9.Dalyan-Kanallar				X	X				
10.Köyceğiz Gölü (Kargıcak Çayı Dökül.)				X	X				
11.Köyceğiz Gölü (Panaroma Otelin Önü)				X	X				
12.Yuvarlak Çay-Beyobası (Bağcı'nın aşağısı)				X	X				
13.Sarıçay-Avşar Köyü				X	X				
14.Derince Çayı-Hisarçık Karşısı				X	X				
15.Dipsiz Çayı-Yava Köyü, Kayırlı Mevkii				X	X				
16. Yuvarlak Çay2-(Köyceğiz Gölüne döküldüğü yer)				X	X				
Havzalar									
1.									
Yeraltı Suları									
1.Çamurköy-Hafızlar Mah.				X	X				

Alıcı Ortamın Adı	Su Kirliliğinin Önlenmesi Amacıyla Alınan Tedbirler								
	a	b	c	d	e	f	g	h	i
2.Karaçulha-Gölyeri Mevkii				X	X				
3.Sahil Eldirek-Çamköy				X	X				
4.Tigem-1 (Misafirhane)				X	X				
5.Tigem-2 (Adaköy-4)				X	X				
6.Tigem-3 (Aladağ)				X	X				
7.Eskiköy-Çiftlik Mevkii				X	X				
8.Toparlar-Merkez				X	X				
9.Hamitköy				X	X				
10.Mumcular-Ova				X	X				
11.Ekinambarı-Susamharımı				X	X				
12.Sedlimiye-Çayır Mevkii				X	X				
13.Kızılcaşu-Ebekırı Mevkii				X	X				
14.Köşk-Azmac Mevkii				X	X				
15.Bahçeyaka-Kapuzazğı				X	X				
16.Yeşilçam				X	X				
17.Gökçe				X	X				
18.Yanıklar				X	X				
19.Mergenli				X	X				
20.Karabağlar				X	X				
21.Çömlekçi				X	X				
22.Gökpinar				X	X				
23.Ovakışlacık				X	X				
Jeotermal Kaynaklar									
.									
Diğer Alıcı Su Ortamları									
1.									

Kaynak: İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Alınan Tedbirler:

- Kanalizasyon şebekesinin yapılması ya da yenilenmesi
- Arıtma tesisi /deniz deşarjı /depolama alanları yapılması
- Yerleşim merkezinde fosseptik kullanılması

- d. Tarımsal faaliyetlerde kullanılan zirai mücadele ilacı ve gübrenin aşırı ve yanlış kullanımının önlenmesi
- e. Yönetmelikler çerçevesinde denetim yapılması
- f. Deniz araçlarının atıklarını boşaltabilmeleri için uygun yerlerin hazırlanması
- g. Sanayi kuruluşlarının atıksuları için deşarj izni alması
- h. Toplumsal bilgilendirilme ve bilinçlendirme faaliyetleri
- i. Diğer (Yukarıda ayrılan bölümde belirtiniz).

II.4. Su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlükleri en önemliden az önemliye doğru numara vererek (1,2,3,...) işaretleyiniz.

II.4'de su kirliliğinin giderilmesinde/önlenmesinde il sınırları içerisinde karşılaşılan güçlüklerin önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırmanız istenmektedir. "Karşılaşılan güçlükler" altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	GEÇEN YILKI ÖNEM SIRANIZ	BU YILKI ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Yeterli denetim yapılamaması	1	1	
b. Mali imkansızlıklar nedeniyle arıtma tesislerinin kurulamaması	2	2	
c. Kurumsal ve yasal eksiklikler	4	4	
d. Toplumda bilinç eksikliği	3	3	
e. Diğer (Belirtiniz)			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, İlinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM III. TOPRAK KİRLİLİĞİ

III.1. İlinizde toprak kirliliğine neden olan kaynakları önem sırasına göre rakam ile işaretleyerek* belirtiniz.

III.1'de, il sınırları içerisinde toprak kirliliğine neden olan kaynakların önem sırasına göre, en önemliden,az önemliye doğru, 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Toprak kirliliğine neden olan kaynaklar altında belirtilen maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

Kirlenme Kaynağı	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ*	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi kaynaklı atık boşaltımı			
b. Madencilik atıkları	6	6	
c. Vahşi depolanan evsel katı atıklar	4	4	
d. Vahşi depolanan tehlikeli atıklar			
e. Plansız kentleşme	3	3	
f. Aşırı gübre kullanımı	2	2	
g. Aşırı tarım ilacı kullanımı	1	1	
h. Hayvancılık atıkları	5	5	
i. Diğer (Belirtiniz)			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, İlinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

Kaynak: İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

III.2. Toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde, aşağıdaki tedbirlerden hangilerinin alındığını önem sırasına göre rakam* ile belirtiniz.

III.2'de, toprak kirliliğinin önlenmesi amacıyla il sınırları içerisinde belirtilen tedbirlerden hangileri alınıyor ise, bunların önem sırasına göre, en önemliden, az önemliye doğru, 1,2,3,4.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Maddelerin hepsinin işaretlenmesi zorunlu olmayıp, ilinize uygun maddelerin numaralandırılması gerekmektedir.

ALINAN TEDBİRLER	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Sanayi/Madencilik tesislerinin sıvı, katı ve gaz atıklarının mevzuata uygun olarak bertarafının sağlanması	2	2	
b. Kentleşmenin Çevre Düzeni Planlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi	3	3	
c. Mevzuata uygun olarak gübreleme, ilaçlama ve sulamanın yapılması	1	1	
d. Erozyon mücadele çalışmaları	5	5	
e. Geri dönüşüm/yeniden kullanım uygulamaları	4	4	
f. Diğer (Belirtiniz).			

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

BÖLÜM IV. ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNLARI

IV.1. Aşağıdaki Konu Başlıklarını Dikkate Alarak, yıl sonu itibariyle, İl Sınırları İçinde Görülen Çevre Sorunlarını Önem ve Önceliklerine Göre Rakam (Önem sırasına göre en önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,5,..... şeklinde numaralandırınız) Vererek Sıralayınız. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına göre numaralandırmanız yeterlidir.

IV.1'de, sıralanan çevre sorunları dikkate alınarak, yıl sonu itibariyle, il sınırlarınız içerisinde, görülen bu sorunların önem ve önceliklerine göre, en önemliden en az önemliye doğru 1,2,3,4,5.... şeklinde numaralandırılması istenmektedir. Tüm sorunları numaralandırmak zorunlu olmayıp, iliniz için geçerli olan sorunları öncelik sırasına

göre numaralandırmanız yeterlidir. Ayrıca çizelgede yer alan her çevre sorunu için iliniz sınırları içinde geçerli olan nedenleri işaretleyiniz.

NOT: Ölçüm değerleri, göstergeler, her bölümün sonundaki sonuç ve değerlendirme kısımları, konularına göre şikayet sayısı, şikayetin ceza ile sonuçlanma oranı, konularına göre ceza sayısı, yapılan denetimler sonucu edinilen deneyimler vb. çevre sorunlarının hangi alanda yoğunlaştığı konusunda yol gösterici olabilir.

ÇEVRE SORUNLARI	GEÇEN YILKİ ÖNEM SIRANIZ	BU YILKİ ÖNEM SIRANIZ *	ÖNEM SIRASINDA DEĞİŞİKLİK YAPTIYSANIZ SEBEBİNİ AÇIKLAYINIZ
a. Hava kirliliği	3	3	
b. Su kirliliği	1	1	
c. Toprak kirliliği	4	5	
d. Atıklar	2	2	
e. Gürültü kirliliği	6	4	
f. Erozyon	7	-	
g. Doğal çevrenin tahribatı (Orman, Mera, Sulak alan, Kıyı, Biyolojik çeşitlilik ve habitat kaybı)	5	6	

*En önemliden az önemliye doğru 1,2,3,4,... şeklinde numaralandırınız. Seçeneklerin hepsinin numaralanması zorunlu olmayıp, ilinize uygun seçenekleri numaralandırınız.

IV.2. İl Sınırları İçerisinde IV.1’de Tespit Edilen Her Bir Öncelikli Çevre Sorunu ile İlgili Olarak; Yukarıda IV.1’de Belirlemiş Olduğunuz Öncelik Sırasına Göre;

“IV.2’de, IV.1’de sıralanan her bir öncelikli çevre sorunları dikkate alınarak;

- a) Çevre sorununun nedenlerini,*
  - b) Bu nedenlerde daha çok hangi faktör veya sektörlerin etkili olduğunu,*
  - c) Çevreye vermiş olduğu olumsuz etkilerini*
  - d) Bu sorunların giderilmesinde karşılaşılan güçlüklerini,*
  - e) Bu sorunları gidermek amacıyla alınan, alınması planlanan veya alınması gereken tedbirlerin neler olduğunu,*
  - f) Ayrıca bu başlık altında yer almasını istediğiniz diğer görüşlerinizi belirten bilgi notunu,*
- sistematik ve yeterli seviyede açıklayınız.*

BİRİNCİ ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Merkezi Atıksu Arıtma Tesislerinin Yetersizliği

İlimiz turizm potansiyeli en yüksek merkezlerden biridir. Turizm potansiyelinin yüksek olması ile birlikte gerek otel sayılarında gerekse yazlık site sayılarında her geçen gün artış gözükmemektedir. Özellikle Bodrum’da yaşanan plansız kentleşme kanalizasyon sisteminin yetersiz olmasına yol açmıştır. Her otele ve her siteye Belediyeler tarafınca yeterli alt yapı hizmeti verilememektedir. Bu nedenle oteller ve yazlık siteler atıksu arıtma tesislerini kendileri yapmaktadır. İlimizde 1200’ü aşkın atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. Genellikle atıksu arıtma tesisinde arıtılan sular bahçe ve yeşil alan sulamasında kullanılmaktadır. Merkezi atıksu arıtma tesislerinin gerek sayısının gerekse kapasitelerinin yetersiz olması nedeniyle İlimiz turizmini ve günlük yaşantıyı olumsuz yönde etkilemektedir.

İKİNCİ ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Düzenli Katı Atık Depolama Tesislerinin Yetersizliği

İlimizde özellikle yaz aylarında artan nüfusla birlikte evsel atıksu miktarının yanında evsel katı atık miktarı oluşumu da artmaktadır. Halihazırda İlimizde sadece Fethiye, Marmaris, Ortaca-Köyceğiz ve Datça olmak üzere dört adet düzenli katı atık depolama tesisi bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin ise çevre izin süreçleri devam etmektedir. Ancak turizm sektörünün merkezlerinden biri olan Bodrum İlçesinde ise halen vahşi depolama yapılmaktadır. İlçe yerleşiminin ve şehir merkezinin büyüyerek genişlemesi ile mevcut vahşi depolama alanı artık neredeyse şehir merkezi ortasında kalmakta ve buda İlçenin özelliği konumu açısından hoş gözükmemektedir. Depolama alanı Orman Alanı içerisinde ve Bodrum’a hemen girişte vadide kalmaktadır. İlçeye gelen turistlerin ilk izlenim ve ilk düşünce olarak olumsuzluklar oluşturmaktadır. Bodrum’un birkaç bölgesinde yaşanan bu sorun çevre kirliliğine neden olmakla birlikte zaman zaman metan gazı sonucu oluşan küçük çaplı yangınlara neden olmaktadır. İlimizin diğer İlçelerinde de (Milas, Kavaklıdere, Yatağan, Menteşe, Ula, Dalaman, Seydikemer) söz konusu sorun görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Termik Santrallerinin Çıkardığı Baca Gazları ve Isınmadan Kaynaklanan Hava Kirliliği

Özellikle kış sezonunda İlimizde meteorolojik şartlara da bağlı olarak hava kirliliği görülmektedir. Kış aylarında ısınmadan kaynaklanan hava kirliliğinin temel sebepleri; düşük vasıflı yakıtların iyileştirilme işlemine tabi tutulmadan kullanılması, yanlış yakma tekniklerinin uygulanması, kullanılan yakma sistemleri işletme bakımlarının düzenli olarak yapılmaması, İlimizde bulunan termik santrallere ait bacaların verimli çalışmaması, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerdir.

Kömüre dayalı termik santrallerde kullanılan yerli linyitlerin yüksek kükürt oranı ve bazı tesislerde arıtma sistemlerinin olmaması nedeniyle kükürt dioksit (SO₂) emisyonları problem oluşturmaktadır. Çevre Mevzuatının kirletici vasfı yüksek tesisler olarak nitelendirdiği enerji üretim tesisleri için mevzuatta özel emisyon sınır değerleri bulunmaktadır. Söz konusu tesislerin kurulması ve işletilmesi için gerekli izinler, tesisten çıkan emisyonlar ve tesisin etki alanı içerisinde hava kirliliğinin tespitine ilişkin usul ve esaslar Çevre Mevzuatında belirlenmiştir. Katı, sıvı ve gaz yakıt kullanan bu tesisler için ilgili baca gazı sınır değerlerinin sağlanması yanında tesis etki alanlarında hava kalitesi sınır değerlerinin de sağlanması gereklidir. Bu nedenlerle söz konusu tesislerden kaynaklanan özellikle toz, kükürt dioksit (SO₂) ve azot oksit (NO_x) emisyonlarının giderilmesi ve azaltılması konusundaki tekniklerinin uygulanması gereklidir. Söz konusu azaltım teknikleri son yıllarda tesislerden kaynaklanan emisyon yüklerini önemli ölçüde azaltılabilmektedir.

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

DÖRDÜNCÜ ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Gürültü Kirliliği

İlimizin Turizm Merkezi İllerden biri olması hasebiyle özellikle Bodrum, Marmaris, Fethiye, Ölüdeniz, Ula (Akyaka)'da eğlence yerleri sayısı oldukça fazladır. Söz konusu eğlence yerleri konut ve yataklı hizmet veren işletmelere (otel, motel, pansiyon, vb.) çok yakın olduğundan dolayı yaz aylarında Müdürlüğümüze yapılan şikayet sayıları artmaktadır. Şikayetler neticesinde denetimler yapılmakta ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca idari yaptırımlar uygulanmaktadır.

BEŞİNCİ ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Toprak Kirliliği

İlimizde az da olsa tarımsal amaçlı yanlış gübre kullanımı sonucu oluşan toprak kirliliği görülebilmektedir.

ALTINCI ÖNCELİKLİ ÇEVRE SORUNU

Doğal Çevrenin Tahribatı

İlimizde bilinç eksikliği nedeniyle tarım alanı açma, ev yeri açma, vb. nedenler çerçevesinde vatandaşlarımız tarafından doğal çevreye zarar verilebilmektedir. Buna izinsiz, ruhsatsız çalışan tespit edilememiş az sayıdaki kaçak maden işletmelerini de ekleyebiliriz.

TEŞEKKÜR EDERİZ...